

RAKKAUDESTA LAJIIN JA PASKAAN LÄPPÄÄN

Icehearts-urheilujoukkue ja poikien sosiaalinen pääoma

Jonne Silonsaari

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

”Jos sulta kysytään, et haluut sä olla pelaaja vai lastensuojelun asiakas niin yleensä siihen on pojan aika helppo vastata.”

Suomen Icehearts ry:n toimihenkilö

TIIVISTELMÄ

Jonne Silonsaari (2016). Rakkaudesta lajiin ja paskaan läppään. Icehearts-urheilujoukkue ja poikien sosiaalinen pääoma. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro-gradu -tutkielma, 119 s., 2 liitettä.

Tämä liikunnan yhteiskuntatieteiden opinnäyte käsittelee Icehearts-joukkuetta poikien erityisen tuen mallina. Icehearts on innovatiivinen nuoriso- ja sosiaalityön toimintamalli, joka perustuu joukkueurheiluharrastukselle ja pitkäaikaiselle kasvattajasuhteelle. Tutkimus keskittyy toimintamallin vaikuttavuuden ja yhteiskunnallisten hyötyjen sijaan tarkastelemaan joukkueen sosiaalisia käytäntöjä ja prosesseja. Niitä kuvataan kiinnittymisenä kasvattajaan, vertaisyhteisöön ja joukkueurheiluharrastukseen. Tutkielma pyrkii kuvaamaan sitä, millaisen sosiaalisen toiminnan kautta pojat pääsevät osallisiksi avusta ja tuesta, jonka antaminen on Iceheartsin ensisijainen päämäärä. Kyse on siitä, millaisia mahdollisuuksia ja esteitä pojilla on kiinnittymisen suhteen tutkitussa joukkueessa ollut.

Aineisto koostuu taipaleensa päättäneen Icehearts-joukkueen poikien haastatteluista, jotka analysoitiin laadullisin menetelmin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu sosiaalisen pääoman käsitteelle ja sen poikien toimijuutta korostavalle soveltamiselle. Sosiaalisen pääoman rakentuminen ja toiminta nähdään kontekstisidonnaisena ja sukupuolittuneena.

Icehearts-joukkueen taival jakautuu tutkimuksessa poikavuosiin, pelleilyn aikakauteen sekä nuoren miehuuden ajanjaksoon. Näin ollen sosiaaliset käytännöt ja prosessit ja niiden myötä poikien pääsy erilaisiin resursseihin vaihteli eri aikoina. Vertaissuhteiden ja joukkueurheiluharrastuksen näkökulmista sosiaalinen pääoma sai sekä yhteisyyttä rakentavia että ulossulkevia funktioita. Joukkueen kasvattaja mahdollisti poikien kiinnittymistä työskennellessään maskuliinisia ideaaleja mukaillen ja haastaen. Läpän heitto oli sekä kasvattaja- että vertaissuhteissa keskeinen sosiaalisen kanssakäymisen muoto. Sosiaalista tukea saatiin pääasiassa kasvattajasuhteesta, kun taas osallisuuden ja kuulumisen kokemuksia tarjosivat vertaisyhteisö ja joukkueurheiluharrastus.

Asiasanat: sukupuoli, sosiaalinen pääoma, sosiaaliset resurssit, liikunta, urheilu

ABSTRACT

Jonne Silonsaari (2016). For love of the sport and bullshitting. Icehearts-sports team and boy's social capital. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 119 pp., 2 appendices.

This Master's thesis in Social Sciences of Sport addresses the Icehearts-team as a source of boy's social support. Icehearts is an innovative model of youth- and social work, which is based on a team sports hobby and a long-lasting educator (or mentor) relationship with an adult. In stead of the effectiveness and various social benefits of the model, the study focuses on the social practices and processes in the team. These are portrayed as attachment in relation to the educator, the peer-group and the team sports hobby. The study seeks to discover the social practices and processes through which the boy's are able to benefit from various kinds of help and social support. After all helping and supporting those in need is the main objective of Icehearts.

The data consists of thematic interviews of the boys of a team which has ended due they have reached maturity. The data was analyzed with qualitative methods. The theoretic framework of the study rests on the concept of social capital. The concept is adapted in a manner emphasizing the boy's agency. The functioning and construction of social capital is considered as contextual and gender specific.

The team's journey is divided into three periods, Boyhood, Era of fooling around and Young manhood. This periodization is developed to outline the functional differences of social practices and processes at different times. The social interaction in the peer-group was promoting sense of community, but at the same time could close certain individuals outside. The educator was enabling the boy's attachment to him in various ways by retelling and challenging masculine ideals. Joking and bullshitting was the most symptomatic way of social interaction in the peer group as well as in relation to the team's educator. The boys gained social support mainly from the educator relationship, whereas sense of involvement and belongingness was promoted by peer realtions in the team sports setting.

Key words: gender, social capital, social resources, recreation, sport

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 ICEHEARTS-TOIMINTAMALLI.....	4
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	6
3.1 Sosiaalinen pääoma.....	11
3.1.1 Sosiaalinen pääoma yhteiskunnan toimintakyvyn selittäjänä.....	13
3.1.2 Tiiviit sosiaaliset verkostot.....	16
3.1.3 Synteesinäkökulma.....	21
3.1.4 Sosiaalinen pääoma yläluokan sisäpiirin hyödykkeenä.....	22
3.1.5 Sosiaalinen pääoma ja nuoret.....	32
3.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	40
3.3 Aineisto ja menetelmät.....	41
3.3.1 Haasteita ja helpotteita.....	43
3.3.2 Tutkimusetiikka.....	45
3.3.3 Analyysi.....	48
4 TULOKSET.....	51
4.1 Poikavuodet – ”Kuka halua pelata?”.....	52
4.2 Pelleilyn aikakausi – ”En ois halunnu olla mun opettaja”.....	54
4.2.1 Pelaamisesta pelailuksi – kenttä kohtaamispaikkana.....	55
4.2.2 Pientä kränää ja paskaa läppää.....	63

4.2.3 Kassun moninaistuvat roolit.....	74
4.3 Nuori miehuus.....	78
4.4 12 vuotta kentillä – sosiaalinen pääoma.....	82
4.4.1 Kassulta saadut resurssit.....	82
4.4.2 ”Ihana mieshän se on!” – Kassu miehen mallina.....	86
4.4.3 Vertaisyhteisön pelit ja kentät – esteitä ja mahdollisuuksia.....	89
4.4.4 Vertaisyhteisön resurssit – pelkkä huono läppä?.....	97
5 POHDINTA.....	101

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

”Poikien pahoinvointi on väheksyttyä ja usein sitä hoitamaan on erikoistunut lastensuojelu ja poliisi, eikä terveydenhuollon ammattilainen.” (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 35.)

Lasten psykiatri Raisa Cacciatore ja Samuli Koiso-Kanttila (2010) maalailevat kirjassaan *Pelastakaa pojat!* kuvan hulivilistä sekä rajoja ja mahdollisuuksia testaavasta, mutta samalla hyvántahtoisesta ja monesti väärin ymmärretystä pojasta. He peräänkuuluttavat yhteiskunnan ja sen eri instituutioiden vastuuta poikien ymmärtämisessä ja korostavat, että monet usein ongelmallisiksi leimatut poikien ominaisuudet voidaan nähdä myös voimavaroina. Kasvatustamme vaivaa sukupuolierityisen kasvatusosaamisen puute. Poikia on moneksi, mutta Cacciatoren ja Koiso-Kanttilan mukaan mieheksi kasvamisen mallit ovat meillä kapeita ja karheit. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 34-41.) Tutkija Harry Lunabba väittää (2015), että koulussa poikien kohtaamisessa epäonnistutaan ainakin kolmella tavalla. On niitä poikia, joita ei oteta tosissaan, koska ”pojat on poikia”. On niitä, jotka avoimen kouluvastaisuutensa takia herättävät negatiivisia tunteita, eikä heidän kohdallaan päästä ongelman juurille. Lisäksi on poikia, jotka eivät herätä oikein minkäänlaisia tunteita, koska eivät sovi perinteisiin maskuliinisuuden ideaaleihin. (Lunabba 2015.) Eräs poikien kohtaamiseen erikoistunut palvelu on Väestöliiton Poikien puhelin. Se on auttava puhelinpalvelu, johon soittaessaan pojat saavat suoriin kysymyksiin suoria vastauksia – miehiltä. Väestöliitto suoritti hiljattain kokeilun, jossa puhelimeen vastasikin miehen sijasta nainen. Todettiin, että auttamistyöstä ”ei vain tullut mitään”. Sukupuolittuneen auttamisen tarve tulee huomioida nuoria kohdattaessa. (Kekkonen, 2015.)

Vuosien saatossa monien poikien kohtaamisessa lienee onnistunut hyvin Vantaalla 1995 alkunsa saanut Icehearts-toimintamalli. Icehearts auttaa poikia, joilla on tarve erityiseen tukeen. Se on muun muassa palkittu Unicefin lapsen oikeuksien vaikuttaja -palkinnolla 2008 ja valittu Euroopan innovatiivisimmaksi toimintamalliksi rikoksen torjunnassa 2011. ”Sosiaalisen urheiluseuran” toiminta-ajatus perustuu sektorirajat ylittävälle yhteistyölle sosiaalisten ongelmien, syrjäytymisen ja osattomuuden ennaltaehkäisyssä. Tänä vuonna 20 vuotta täyttäneen järjestön työ on vahvassa nousukiidossa kasvun ja tunnettuuden näkökulmista. Monet kotimaiset urheilutähtemme kuin kulttuurialan tekijätkin haluavat olla

tukemassa toimintaa. Pitkälti Raha-automaattiyhdistyksen ja kuntien tuen varassa toimiva järjestö on herättänyt huomiota myös liike-elämässä. Viime vuoden lopussa peliyhtiö Supercell teki ennen näkemättömän kampanjan ja maksoi Iceheartsin kotimaassa järjestettyjen nuorten jääkiekon MM-kilpailujen yhdeksi pääyhteistyökumppaniksi. Tämä tutkielma raottaa ovea Icehearts-joukkueen arkeen.

Idea on varsin yksinkertainen: on mukava harrastus, vertaisyhteisö ja joukkueen valmentaja eli kasvattaja, joka tukee poikia koulussa ja vapaa-ajalla 12 vuoden ajan. Siis maila käteen, pallo pyörimään ja ongelmat ratkeavat tai niitä ei edes tule? Lasten ja nuorten (urheilu)harrastuksilla nähdään – paikoin perustellusti ja paikoin perusteettomasti – olevan moninaisia positiivisia vaikutuksia. Nämä koskevat sekä sen hetkistä elämänlaatua että toisaalta tulevaisuudessa elämässä pärjäämistä. Esimerkiksi nuorisosiain neuvottelukunta nostaa lausunnossaan (15.6.2015) vuosien 2016-2019 nuorisopolitiikan kehittämisohjelman keskiöön nuorten osallisuuden ja osallisuutta tukevien osatavoitteiden listan ensimmäiseksi sen, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on vähintään yksi harrastus (Valtion nuorisosiain neuvottelukunta 2015).

Tutkimus on tuottanut erilaisia tulkintoja organisoitujen liikuntaharrastusten oletetusta ja tosiasiallisesta hyödyllisyydestä ja kasvatuksellisuudesta. Anette Lareaun (2011) tutkimus heijastelee tällä hetkellä Suomessakin puhuttavaa näkemystä, jossa lasten harrastukset ja vanhempien niille antamat merkitykset kytkeytyvät perheiden sosioekonomiseen asemaan. Etenkin keskiluokkaiset vanhemmat näkevät harrastukset osana hyvään vanhemmuuteen kuuluvaa kehitystehtävää – ne ovat panostuksia lapsen tulevaisuuteen. Harrastuksissa opitaan suoriutumista, kilpailua ja joukkuepelejä, joista on hyötyä elämän eri alueilla. (Lareau 2011, 2-6, 39, 60-62.) Berg (2012) on tulkinnut lasten liikuntaharrastusta niin sanottujen kunnan kansalaisten kasvattamisena. Itkonen (1997, 206-215) puolestaan puhuu samasta asiasta urheilun ”hyvänä kertomuksena”, näet urheilun olemassaoloa on oikeutettu läpi historian sen kasvatuksellisilla vaikutuksilla. Icehearts-joukkueessa urheiluharrastukseen yhdistyy pitkäkestoinen kasvattajasuhde, siis yksi ihminen, joka tukee poikia läpi lapsuuden ja nuoruuden. Tätä vastoin julkisten sosiaalipalveluiden piirissä tuen tarpeessa olevat lapset ja nuoret kohtaavat hämmästyttävän suuren määrän erilaisia viranomaisia, jotka käsittelevät heidän henkilökohtaisia asioitaan. Mitä enemmän muutoksia ja ongelmia, sitä enemmän vieraita aikuisia on hoitamassa heidän asioitaan. (esim. Mäenpää & Törrönen 1996, 35-36.) Lisäksi mukana on varsinainen jokerikortti – poikien vertaisyhteisö, jonka sosiaalinen

toiminta voi luonnollisesti sisältää kaikkea yhteisöllisyyden ja sosiaalisen tuen sekä väkivallan ja kiusaamisen väliltä.

Korostamatta liiemmin aikuisten, yhteiskunnan tai eri kasvatusinstituutioiden hyötyjä tämä tutkielma pyrkii selvittämään sitä, miten Icehearts-joukkue toimii poikien itsensä mielestä. Mitä ovat ne sosiaaliset käytännöt ja prosessit, joiden varassa pojat kiinnittyvät toimintaan ja jotka muodostavat kehyksen avun antamiselle ja vastaanottamiselle? Tutkielmani tarkentuu ennen kaikkea siihen millaisia mahdollisuuksia ja esteitä Iceheartsissa esiintyy kasvattajaan, vertaisyhteisöön ja joukkueurheiluharrastukseen kiinnittymisen näkökulmista ja miten kiinnittyminen on yhteydessä avun saantiin. Mitä löytyy ”miehen mallin”, joukkueen kaveriporukan ja ajoittain niin siunaukselliseksi mielletyn urheiluharrastuksen takaa? Onko urheiluharrastus kaikille pojille se sopivin auttamisen konteksti? Pureudun aiheeseen soveltamalla sosiaalisen pääoman monisyistä käsitettä.

2 ICEHEARTS-TOIMINTAMALLI

Icehearts on pitkäkestoinen, joillain pojilla koko lapsuuden ja nuoruuden jatkuva varhaisen tuen toimintamalli. Se on luotu niiden lasten ja nuorten auttamiseksi, joista on herännyt erityinen huoli ja joilla on tarve erityiseen tukeen. Iceheartsin tavoitteena on tarjota lapselle mielekäs, ryhmämuotoinen harrastus ja sen puitteissa tukea kasvua aina täysi-ikäisyyteen asti. Toiminnalla halutaan järjestön mukaan ennaltaehkäistä huostaanottoja, osattomuutta ja koulunkäynnin keskeytymistä. Icehearts -kasvattaja kokoaa esikouluikäisistä lapsista urheilujoukkueen, ja sitoutuu ohjaamaan ja tukemaan lasta joukkueessa ja koulunkäynnissä pisimmillään 12 vuoden ajan. Kasvattaja toimii lapsen ja nuoren tukena koulussa ja vapaa-ajalla, aina siellä missä apu on tarpeen. Icehearts -toimintaa on ollut Suomessa 20 vuotta ja toimintamalli on laajentunut valtakunnalliseksi. Toiminnassa on mukana tällä hetkellä yli 500 lasta kymmenellä eri paikkakunnalla sekä 27 vakituista kasvattajaa. Toiminta suunnattiin aluksi ainoastaan pojille, mutta vuonna 2013 toiminta laajeni myös tyttötyöhön.

On kuitenkin vaikea määritellä objektiivisesti, mitä Icehearts-toiminta on ja miten sen ajatellaan toimivan. Sen lisäksi, että aiheesta ei ole olemassa opinnäytetöitä (esim. Åstrand 2007; Vartiamäki 2008; Sillman & Strömdahl 2011) laajempaa aiempaa tutkimusta järjestöllä ei ole myöskään minkäänlaista manuaalia, joka perinpohjaisesti esittelisi toimintamallin tarkoitusta ja toimintaa. Järjestöstä kirjoitettuja kirjoja tai sen tuottamia esitteitä (esim. Turkka & Turkka 2008; Vartiamäki & Niemelä 2013; Wikström 2014) ei voida tällaisina pitää.

Tämän tutkielman tarkoituksena ei ole kuvata Icehearts-joukkueen toiminnan eri muotoja siinä mielessä, että se muodostaisi kattavan kokonaiskuvan joukkueen, perheiden, koulun, sosiaalitoimen ja muiden viranomaisten sekä yksittäisten nuorten kanssa tehtävästä työstä eli siitä, mitä toiminta ylipäätään on. Aineistonani on 12-vuoden taipaleensa päättävän Icehearts-joukkueen poikien haastattelut, eikä tämän aineiston pohjalta olisi mielekästä luoda sellaista tutkimusasetelmaa. Iceheartsin toiminta on monipuolista, paikallista, dynaamista ja vaihtelevaa ja siksi eri yksilöillä on siitä varmasti myös jossain määrin erilaiset käsitykset. Tyydyn esittelemään Icehearts-toiminnan ulkokohtaiset ominaisuudet vain pintapuolisesti ja keskityn tarkastelemaan toiminnan ja tuen muotoja sisältä päin yhden Icehearts-joukkueen poikien kertomana. Lukijalle yleisluontoiseksi muistutukseksi riittänee se, että Icehearts

innovatiivinen ja erityinen tapa tehdä lastensuojelu- ja nuorisotyötä, joka perustuu kasvattajan pitkäaikaiseen ja kokonaisvaltaiseen tukeen, joukkueurheiluharrastukseen sekä turvalliseen vertaisyhteisöön. Nämä kolme keskeistä elementtiä toimivat tutkielmani selkärankana. Lisäksi olennaista on, että aineistossani poikien tarinat painottuvat yläkouluuikaan eli ennemminkin nuoruuteen kuin lapsuuteen. Joukkueen toiminta sisältää paljon muitakin aktiviteetteja kuin yhdessä pelaamista, mutta nekin liittyvät useimmiten urheiluun. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset leirit, matkat ja tapahtumat.

Icehearts-toimintaa voisi luonnehtia sosiaalityöksi tai nuorisotyöksi. Edelleen se voidaan mieltää lastensuojelutyöksi tai esimerkiksi erityisnuorisotyöksi, joka nimensä mukaisesti kohdentuu nuoriin, joilla on tarvetta erityiseen tukeen. Se on kohdennettua nuorisotyötä, koska työ tapahtuu tietyn valikoituneen ryhmän ja tiettyjen yksilöiden kanssa. Sopiva luonnehdinta on myös poikatyö. Icehearts-toimintaa leimaa myös moniammatillisuuden ja sektorirajat ylittävän yhteistyön trendi yhteiskunnallisten palveluiden järjestämisessä. (ks. Hirvonen 2009.) Tosiasiassa se, miten Icehearts paikantuu sosiaalisten työmuotojen areenoilla, riippuu luonnollisesti yksilöstä. Poikein tavat olla mukana joukkueessa ja saada apua ovat varsin kirjavia.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkin työssäni Icehearts-joukkueen toimintaa ja osallistujien sille antamia merkityksiä analysoimalla laadullisin menetelmin poikien haastatteluaineistoa. Tarkoitukseni on kuvata näiden poikien *kiinnittymistä* joukkueen toimintaan ja heidän saamaansa *tukea* käyttäen sosiaalisen pääoman ja toisaalta kulttuurisen pääoman käsitteitä. Ontologisessa ja epistemologisessa tarkastelussa tutkielmani kytkeytyy fenomenologiseen sosiologiaan (Puuronen 2006, 243-244). Tutkimuskohteenani ovat sosiaalisesti tuotetut merkitykset, joita Icehearts-joukkueen toiminta pelaajien puheessa saa. Tieteenalakohtaisessa tarkastelussa tutkielmani asemoituu liikunnan yhteiskuntatieteiden sekä nuorisotutkimuksen vahvasti poikkitieteellisille kentille.

Nuorten kiinnittymisellä (engagement tai attachment) on viitattu muun muassa kiinnittymiseen kotiseutuun (Sinkkonen-Tolppi 2005), kouluun (Archambault ym. 2009), vertaisiin ja vanhempiin (Gorrece & Ruggieri 2012) tai yhteiskuntaan vaikuttamisen (Taft & Nenga 2013) tai syrjäytymisen (Paju & Vehviläinen 2001) näkökulmasta. Tässä tutkielmassa sillä viitataan pääomien rakentumisen ja toiminnan kulttuuriseen ja sosiaaliseen prosessiin, joka tapahtuu suhteessa Icehearts-joukkueen muodostamaan vertaisyhteisöön ja toisaalta joukkueen kasvattajaan. Se on ryhmään liittymistä ja sen jäsenyyttä ja osallisuutta (ks. Korkiamäki 2013, 94), vuorovaikutusta, vaikutteiden omaksumista ja niiden antamista sekä sosiaalistumista joukkueen ja joukkueurheiluharrastuksen kentälle dynaamisessa prosessissa, joka voi olla elämän eri vaiheissa erilaista. Näen, että kiinnittyminen tapahtuu siis sekä suhteessa ihmisiin että toimintaan. Kiinnittyminen on tutkielmassani poikien väylä päästä käsiksi erilaisiin sosiaalisiin resursseihin.

Millainen on tämän tutkielman *nuorisokuva* eli miten ymmärrän nuorison ja nuoruuden? Uusitalon mukaan tulkintani ja johtopäätökseni määräytyvät nimittäin joltain osin tämän mukaan ja siksi sitä on olennaista pohtia (Uusitalo 1991, 248). Pyrin ensinnäkin välttämään ajatusta Icehearts-pelaajista resurssittomina kaltoin kohtelun uhreina ja potentiaalisina syrjäytyjinä (ks. Ellonen & Korkiamäki 2006, 214). Tämän yksilökeskeisen ongelmaisuuuden sijaan tarkastelen sitä, kuinka he tietoisesti tai tiedostamattaan käyttävät resurssejaan uusien resurssien hankkimiseen ja muuttavat pääomiensa muotoa Iceheartsin avulla. Tällä tavoin

voimavarakeskisyyteen liittyviä käsitteitä ovat muun muassa myönteinen tunnistaminen (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015) sekä vahvasti psykologiaan nojaava Positive Youth Development (Larson 2000, Holt 2008), mutta kuten todettu operoin omassa tutkielmassani sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsittein.

Tarkasteluni kohteena eivät ole nuoret yleensä, vaan varsin rajautunut tiivis joukko. Vaikka Icehearts-joukkue on kuinka tiivis ja rajautunut ryhmä en näe, että he muodostaisivat taustoiltaan, arvoiltaan ja näkemyksiltään homogeenisen joukon. Ainoat yhteiset nimittäjät heille ovat sukupuoli ja ikä. Nuorten näkeminen tutkimuksessa yleisesti yhtenäisenä joukkona on nähty ongelmalliseksi (esim. Uusitalo 1991, 250) ja siksi pyrin välttämään turhia yleistyksiä, sillä tarkoitukseni on tarkastella kiinnittymisen tapojen yhtenäisyyden lisäksi niiden erilaisuutta.

Tutkielmani nuorisokuva määrittyy omaehtoisuuden ja aktiivisen *toimijuuden* suunnassa, jolloin nuoret nähdään aktiivisina oman kulttuurinsa tuottajina ja heidän merkityksenantonsa nähdään sinällään arvokkaana kiinnittämättä huomiota yhteiskunnan sosialisointipyrkimyksiin (Uusitalo 1991; James & Prout 1997; Wyn & White 1997). Icehearts-joukkueen toimintaan kiinnittyminen tai kiinnittymättä jääminen on heidän oma valintansa ja pyrin tulkitsemaan miksi he päätyvät tiettyyn valintaan. Toisaalta tuomalla esiin kiinnittymistä mahdollistavia tai estäviä tekijöitä kysyn, onko toimintaan kiinnittyminen ja resursseihin käsiksi pääseminen kaikille yhtäläillä mahdollista? Myös kriittinen pohdinta liittyen siihen, missä määrin Icehearts-toiminta näyttäytyy riskiyhteiskunnan kontrollointipyrkimyksenä, on mielenkiintoinen näkökulma (vrt. Harrikari 2008, Paju & Vehviläinen 2001, 26-27). Se ei kuitenkaan ole tutkielmani keskiössä.

Toimijuuden tunnustamisen voidaan nähdä olevan myös eettinen lähtökohta nuorisoa käsittelevälle tutkimukselle muun muassa siksi, että sen avulla voidaan osoittaa sosiaalisen ympäristön rakenteellisia, nuorten näkökulmasta epäoikeudenmukaisia piirteitä. On nähty, että tutkimuksen tulisi pystyä antamaan ääni nuorille korostamalla heidän toimijuuttaan. Käsitettä on käytetty kansainvälisesti kuitenkin varsin vaihtelevin merkityksin ja osa tutkimuksesta ymmärtää toimijuudeksi vain kaiken sellaisen toiminnan, joka vastustaa olemassa olevia voimasuhteita ja rakenteita. (Coffey & Farrugia 2014.) Tätä vastoin esimerkiksi Willis (1984) liittää nuorten toimijuuden heidän luovaan ja kapinalliseen ilmaisuunsa, jonka myötä he myös uusintavat oman luokka-asemansa ja pitävät yllä

eriarvoisuutta. Jos ainoastaan vastarinta mielletään toimijuudeksi, muodostuu siitä varsin yksipuolinen lähtökohta nuorten käyttäytymisen tutkimiselle (Coffey & Farrugia 2014). Toimijuuden hahmottaminen mukautumisen ja vastarinnan dikotomian kautta ei tavoita nuorten käyttäytymisen vivahteikkua esimerkiksi koulussa (Aapola 1999; Gordon ym. 2000; Tolonen 2001; Lehtonen 2003). Koulussa liikkumatta, hiljaa ja mukautuvasti tehtäviään tekevän nuoren ei voida nähdä ilmaisevan aina toimijuudelle täysin vastakkaisia piirteitä (Gordon 2005).

Yleisesti ottaen ymmärrän nuorten toimijuuden tässä tutkielmassa heidän oman kokemuksensa kautta. Se on tunnetta siitä, että heidän on mahdollista vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä, ilman että kokevat ajelehtivansa sosiaalisten rakenteiden vietävänä. Toimijuus on nuorten elämässä kuitenkin aina kontekstisidonnaista ja määrittäytyy sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneiden resurssien sekä järjestysten tarjoamien mahdollisuuksien suunnassa. Myös toimijuuden tunto on resurssi. (Gordon 2005; 2006.) Toimijuus kytkeytyy tutkielmassani vahvasti sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteisiin ja rakentuu niiden tapaan aineiston kanssa käytävässä vuoropuhelussa (Gordon 2005, 121). Korostan sitä, että tutkielma pyrkii tuomaan esiin pelaajien itsensä näkemyksiä Icehearts-toiminnasta ja erityisen olennaiseksi muodostuu heidän osallisuutensa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman rakentumisessa ja toiminnassa sekä sen sosiaalisen järjestyksen muokkaamisessa, jonka joukkue muodostaa ja johon kaikki pelaajat kiinnittyvät. Toimijuuden tunnustamisen pääasiallinen funktio tässä tutkielmassa on määrittää metodologisia valintojani sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteiden suhteen.

Suomalainen nuorisotutkimus ja nuorisokulttuurin tutkimus pohjautuu monessa mielessä Birminghamin yliopiston kulttuuritutkimuksen keskuksessa 1970-luvulla kehitettyyn ja sittemmin meille rantautuneeseen kulturalismiin. Tästä suuntauksesta juontuu myös alakulttuurin käsite, jolla pyrittiin kuvaamaan etenkin työläispoikien ryhmien toimintaa ja kulttuuria. Kulttuurin käsite ymmärretään tällöin laajasti tietyn ryhmän jakamana merkityksenäntona ja jopa elämäntapana. (Hoikkala 1989, 25-26.) Se pohjautuu Iso-Britanniassa toisen maailmansodan jälkeisten yhteiskunnallisten muutosten kirvoittamaan keskusteluun, jonka pohjalta kulttuurin käsite irrotettiin sen kirjallis-moraalisesta määritelmästä tarkoittamaan kulttuuria laajassa antropologisessa mielessä eli arkisen käyttäytymisen merkityksiä ja arvoja sekä niihin perustuvaa elämäntapaa (Hoikkala 1983).

Nuorison alakulttuuri koostuu merkityksistä, arvoista, ideoista, uskomuksista ja sosiaalisista suhteista piirtäen merkityskartan, jonka avulla kulttuurin omaksuneet hahmottavat maailmaa ja sosiaalista ympäristöään. Alakulttuuriteoria jakautuu strukturalistisesti orientoituneeseen tutkimukseen, joka painottaa alakulttuurien luokkaperustaisuutta sekä fenomenologisesti painottuneeseen kulturalistiseen tutkimukseen, joka kiinnittää enemmän huomiota kulttuuriseen merkityksenantoon. (Puuronen 2006, 113-115.) Brittiläinen kulturalismi on ollut kuitenkin nuorisokuvaltaan varsin rajoittunut. Se ei ole ollut kiinnostunut nuorista tai nuoruudesta sinänsä, vaan on pyrkinyt nuoria tutkimalla selittämään laajempia yhteiskunnallisia muutoksia, kuten työväenluokan kulttuurin muutosta, eikä se ole näin ollen ottanut huomioon nuoruutta erityisenä sosialisatiovaiheena ja elämäntilanteena. (Hoikkala 1989, 35.) Birminghamilaisen suuntauksen pääasiallinen kiinnostuksen kohde, työväenluokkaiset pojat ja heidän kulttuurinsa (Hoikkala 1989, 33; esim. Willis 1984), on tämän tutkielman kannalta jokseenkin osuva, mutta tarkoituksenani ei ole ottaa tätä viitekehystä annettuna. Kulturalismi toimii väljästi tutkielmaani viitoittavana suuntauksena, kun tarkoituksenani on kuvata erilaisista sosiaalisista ja kulttuurisista taustoista tulevien poikien Icehearts-joukkueen toiminnalle antamia merkityksiä.

Hoikkalan (1989) mukaan kulturalismin ja sen taustalla vaikuttavan symbolisen interaktionismin metodologiseksi peruseriaatteenä nähdään tutkittavien toimijoiden näkökulmien omaksuminen. Omaksuessaan tutkittavien näkökulmat, ei kuitenkaan päästä käsiksi siihen, miten toimijat tekevät havaintoja ja tulkintoja ja antavat merkityksiä. Lopulta myös haastatteluaineiston analyysin ja tulkinnan jälkeen lienee epätodennäköistä, että raportointivaiheessa välittyisi väritymätön ja paljas tutkittavien näkemys aiheesta. Tässä mielessä nuorten äänellä puhuminen on idealistista, eivätkä haastattelut pysty välittämään nuorten ääntä, koska ne ovat yhteiskunnallisesti tuotettuja tulkintoja. (Mt., 17-21.)

Kulturalistinen lähtökohta on olennainen tässä tutkielmassa, koska näen, että pelaajien kiinnittyminen Icehearts-joukkueeseen sekä sosiaalisen pääoman rakentuminen ja toiminta ovat kytköksissä poikien sosiaaliseen ja kulttuuriseen taustaan, bourdieuläisittäin ilmaistuna heidän habitukseensa. Sosiaaliset ja kulttuuriset prosessit määrittävät esimerkiksi iän ja sukupuolen sekä muiden yksilöiden taustaan liittyvien tekijöiden vaikuttaessa merkityksenantoon ja toimintaan. Kulturalismiin pohjautuu myös kiinnostukseni sitä kohtaan, kuinka pelaajat osaltaan itse tuottavat joukkueen sisäisen sosiaalisen järjestyksen, johon he

yhdessä kiinnittyvät ja jossa eri pääoman lajit rakentuvat ja toimivat. Näen että Icehearts-joukkueen sosiaalista toimintaa muokkaavat tässä suhteessa ennen kaikkea urheilu ja maskuliinisuus – sosiaaliset käytännöt eivät koskaan tapahdu tyhjiössä tai tuota tyhjiötä ja sosiaalisen pääoman on nähty olevan ennemminkin ”oheistuote” kuin itsetarkoituksellisen toiminnan tulosta (ks. Huuki 2010; Manninen 2010; Connell 1995, 58, 64-65; Ilmonen 2001, 14, 22-23).

Tällaiset lähtökohdat eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että tarkastelisin Icehearts-poikia jotenkin erityisenä selkeärajaajaisena ryhmänä, joka jakaa samanlaisen taustan ja joka selittää heidän kulttuurista merkityksenantoaan, kuten brittiläisessä kulturalismissa on ollut tapana. Jälkimodernissa elävien nuorten on nähty pyrkivän vahvan yhteen ryhmään kiinnittymisen ja kollektiivisen ilmaisun sijaan korostavan yksilöllisyyttään ja ryhmässä toimiminen on ennemminkin sukkulointia tai surffailua eri ryhmien välillä, joka perustuu enemmän valinnoille ja ryhmien heterogeenisyydelle kuin yhdelle yhteiselle identiteetille (esim. Lähteenmaa 2000, 33-34, 38; Korkiamäki 2008; Salasuo & Poikolainen 2012). Ryhmiin kuulumisen ja samaistumisen on jatkuvan samanlaisuutta ja erilaisuutta sekä liittymistä ja irtautumista koskevien neuvottelujen kohteena ja tämän myötä mahdollistuvat myös erilaiset reitit päästä osalliseksi sosiaalisesta pääomasta (Korkiamäki 2013, 139). Nuorten erilaisten kiinnittymisen tapojen eri sosiaalisiin suhteisiin ja verkostoihin on nähty johtavan jopa kokonaan yksilökohtaisten sosiaalisen pääoman systeemien muotoutumiseen (Raffo & Reeves 2000). Pyrin lähestymään aihettani ilman ennakko-oletuksia nähden pojat tavallisina nuorina, jotka yrittävät elää tavallista elämää (ks. Hoikkala 1983, Tolonen 2004; Korkiamäki 2013, 15-16). Työni etäännytyy alakulttuuritutkimuksesta kohti nuorena elämisen arkisen kulttuurin tutkimusta (Hoikkala & Suurpää 2005, 292).

Nämä lähtökohdat mielessäni tarkennan vielä sitä, mitä tarkoitan kiinnittymisellä. Se ei ole tietyssä hetkessä tapahtuvaa kiinnittymistä, vaan jatkuva ja tilanteinen prosessi, joka voi olla eri aikoina erilainen, tiukempi tai löyhempi. Joukkueeseen kiinnittyminen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman rakentuminen kytkeytyvät työssäni kysymykseen siitä, mikä on näiden poikien tai nuorten miesten näkökulmasta mielekäs ja resurssien puolesta mahdollinen tapa viettää aikaa – mikä on heille luontevaa (vrt. Kauravaara 2013; Willis 1984). Ympäristö ja yhteiskunta sekä toisaalta yksilön resurssit asettavat nuorille rajoituksia ja mahdollisuuksia toimia (Gordon 2005; 2006; Tolonen 2007; Skeggs 1997) ja kulttuuri laajimmassa

merkityksessään on keino löytää rajoitusten ja mahdollisuuksien viidakosta mielekäs tapa elää (Hoikkala 1989, 36; Lähteenmaa 2000, 19). Auttamisen ymmärrän erilaisten resurssien tuottamisena ja tarkastelen sitä tutkielmassani kiinnittymisen tapaan sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsittein. Tässä en tarkoita nuorten ”ohjailua oikeille raiteille”, vaan voimavaroja, jotka ovat heidän omassa käytössään ja joiden tuottamisessa he ovat olleet osallisina. Haluan välttyä näkemästä nuorten socialisaatioprosessin yksisuuntaisena vaikuttamisena (Puuronen 2006, 223-225).

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan, millaisiin sosiaalisen pääoman keskusteluihin ja tulkintalinjoihin tutkielmani liittyy. Sosiaalisen pääoman käsite ja sen operationalisointi ovat keskeisiä seikkoja koko tutkielmani metodologisen ja teoreettisen viitekehyksen kannalta.

3.1 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisen pääoman käsite on suhteellisen nuori ja vähintäänkin moniulotteinen. Sillä viitataan yleensä sosiaalisen rakenteen tiettyihin ulottuvuuksiin, kuten normeihin, verkostoihin ja luottamukseen ja sillä voidaan nähdä olevan tietyt lähteet ja tuotokset ja näitä välittävät mekanismit. Käsitettä on pyritty käyttämään muun muassa erilaisten talouden mekanismien sekä sosiaalisen osallisuuden ja syrjäytymisen sekä hyvinvoinnin selittämiseen niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnankin tasolla. Makrotasolla sosiaalinen pääoma viittaa esimerkiksi yhteiskunnan kykyyn edistää ihmisten ja verkostojen välistä yleistä luottamusta sekä kommunikaatiota ja meso- ja mikrotasolla huomio kiinnittyy yhteisöjen ja yksilöiden välisten suhteiden muodostamiin verkostoihin sekä niiden rakenteeseen ja ominaisuuksiin. Siinä missä edellinen korostaa verkostojen levittämiä ja tuottamia yleisesti hyödyllisiä yhteiskunnallisia asenteita, jälkimmäinen on kiinnostunut siitä, millaista hyötyä verkosto tuottaa vain siihen kuuluville jäsenille. (Ruuskanen 2001, 1-5, 45-50; Ruuskanen 2007, 14-31; Stolle & Hooghe 2003, 22-23; Woolcock 2000, 20-27; Field 2008, 2-11.) Makrotason näkökulman vaikuttavin teoretisoija on ollut Robert Putnam (1993; 2000) ja verkostonäkökulman kehittämiseen on puolestaan vaikuttanut mitä suurimmassa määrin James Coleman (1988; 1990). Yhteiskunnallisten erojen ja luokkarakenteiden näkökulmasta sosiaalisen pääoman käsitettä on kehittänyt puolestaan Pierre Bourdieu. (1985; 1986; 1990.)

Yksi syy sosiaalisen pääoman laajaan suosioon on sen näennäinen helppotajuisuus, sillä sosiaalisen tuen merkitys ihmisten päämäärien tavoittelun helpottajana on helppo hyväksyä arkiajattelun pohjalta. Tästä syystä sillä on perusteltu myös mitä erilaisimpia poliittisia pyrkimyksiä. Käsite on saanut ymmärrettävästi osakseen myös laajaa kritiikkiä vaikean tai jopa mahdottoman mitattavuutensa sekä vaihtelevan ja hämärän sisältönsä johdosta. (Ruuskanen 2001, 1-5, 45-46, 49-50; Stolle & Hooghe 2003, 23; Woolcock 1998, 155-159; Woolcock 2000, 18-19.)

Ruuskanen mukaan tämä kertoo käsitteen käyttökelpoisuutta enemmän siitä, että yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kohteena olevat kausaliteetit ovat hajanaisia, ajan ja paikan mukaan muuttuvia ja ilmenevät ennemminkin tendensseinä kuin deterministisesti (Ruuskanen 2007, 13, 30-31). Edellä mainitun lisäksi tulee muistaa, että sosiaalisella pääomalla voi olla myös taloudellista ja sosiaalista kehitystä tuhoava varjopuolensa. Se voi toimia rikollisen toiminnan tai elitististen ”hyväveli-verkostojen” voimavarana taloudellista ja sosiaalista kehitystä tuhoavasti ja yhteiskunnallisia eroja uusintavasti. Toisaalta verkostojen ylenpalttinen kiinteys voi johtaa niiden eristymiseen muusta yhteiskunnasta ja liian tiukkaan sisäiseen kontrolliin, joka voi nuorten keskuudessa johtaa esimerkiksi koulutyön väheksymiseen. (Woolcock 2000, 20-21, 27; Putnam 2000, 21-22.)

Yleisesti ottaen sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan tarkastelutavasta tai -tasosta riippumatta siis sitä, että ihmisten väliset suhteet mielletään resursseiksi ja tämän on nähty olevan sen vahvuus käsitteellisestä vaikeaselkoisuudesta huolimatta (Field 2008, 44). Tässä tutkielmassa mielenkiinto kohdistuu verkostonäkökulmaan ja siihen miten ja millaista hyötyä tiettyyn ryhmään kuulumisen voi tuottaa sen jäsenille. Tämän pohjalta voitaisiin kuitenkin ehkä pohtia myös sitä, millaista yleistä ja institutionaalista hyötyä Iceheartsin kaltaisista verkostoista on yhteiskunnassamme, vaikkei se olekaan tämän tutkielman ytimessä. Tästä näkökulmasta tulee ilmi Stollen ja Hooghen näkemys siitä, ettei putnamlaista ja colemanlaista tarkastelutapaa tule nähdä toisiaan poissulkevinä vain siitä syystä, että ne tarkastelevat käsitettä eri tasoilla (Stolle & Hooghe 2003, 24).

Sosiaalisen pääoman operationalisoinnissa lähdän liikkeelle Bourdieun ja Fieldin näkemyksistä. Bourdieu on saanut osakseen kosolti kritiikkiä käsitteidensä väljyydestä ja hän vastaa siihen toteamalla, että ”avoimien käsitteiden käyttäminen on tarkemmin sanottuna pysyvä muistutus siitä, että käsitteillä ei ole muita kuin systeemisiä määritelmiä. Ne on

tarkoitettu toimimaan empiirisesti systemaattisella tavalla.” (Bourdieu & Wacquant 1995, 123.) Bourdieun käsitteet ovat ymmärrettävissä vain osana suurempaa teoriakokonaisuutta ja avoimina käsitteinä niiden sisältö on empiirinen kysymys (Siisiäinen 2005). Field puolestaan korostaa sosiaalisen pääoman käsitteeseen viitaten, että olennaista ei ole käsitteen väljyys tai tiukkuus, vaan se johtaako se uusiin oivalluksiin, kun sitä käytetään spesifeissä yhteyksissä (Field 2008, 47). Tarkoitukseni on valita ja muodostaa sellainen käsitteellinen kehys, joka määrittyy tämän tutkielman metodologisten lähtökohtien, tutkimuskohteen ja empiirisen aineiston suunnassa. Toisin sanoen en ota sosiaalisen pääoman käsitettä annettuna tai käytä sitä ennalta määrättyjen kategorioiden mukaan. Bourdieuta mukaillessa minun tulee kuitenkin olla tietoinen siitä, millaiseen teoreettiseen taustaan tämä käsite paikantuu.

Mäkelä ja Ruokonen (2005, 21-23) tekevät sosiaalisen pääoman käsitteen määrittelyyn yleisluontoisen ja havainnollistavan tarkennuksen jakamalla eri määritelmät määritelmälliseen ja teoreettiseen osaan. Tutkijoiden mukaan keskustelussa sosiaalisesta pääomasta on informatiivista jakaa käsite siihen, mitä se tekee ja siihen, mitä se on. Seuraavassa kappaleessa esiteltäviä keskeisimpiä määritelmiä (Putnam, Coleman, Bourdieu, Woolcock) voidaan luonnehtia funktionaaliseksi sen perustella, että ne kaikki pyrkivät käsitteen yleisen määrittelyn lisäksi vastaamaan kysymykseen siitä, miten sosiaalinen pääoma toimii. Tällainen jaottelu on tämän tutkielman kannalta havainnollistava, koska pyrkimyksenäni on kuvata nimenomaan sitä, miten sosiaalinen pääoma Icehearts-joukkueessa toimii, eikä sitä mitkä ovat sen lähteitä tai millaisia yhteiskunnallisia hyötyjä se tuottaa. Tässä vaiheessa lienee selvää, että käsitteen käyttöön tässä tutkielmassa tulee liittää käsitys nuorista erityisenä ryhmänä ja sen tulee tehdä oikeutta heidän toimijuudelleen.

Seuraavaksi paneudun keskeisimpiin sosiaalisen pääoman määritelmiin ja niiden teoreettiseen taustaan. Pohdin näiden esittelyjen yhteydessä alustavasti niiden vahvuuksia ja heikkouksia tämän tutkielman kannalta ja vertailen niitä toisiinsa.

3.1.1 Sosiaalinen pääoma yhteiskunnan toimintakyvyn selittäjänä

Politiikan tutkija Robert D. Putnam on tuottanut tutkimuksillaan sosiaalisen pääoman käsitteelle teoreetikoista kenties kaikkein eniten huomiota sekä tieteen että politiikan piirissä. Putnamin teoretisoinnit perustuvat pääasiassa hänen laajoihin analyyseihinsä koskien

italialaista ja amerikkalaista yhteiskuntaa. Italiassa (1993) Putnam pyrki selittämään Pohjois- ja Etelä-Italian välisiä eroja hallinnon tehokkuudessa pitkäaikaisen hallintouudistuksen yhteydessä. Yhdysvaltoja (2000) koskeva tutkimus kuulutti kyseisen yhteiskunnan sosiaalisen pääoman murenemista aktiivisen osallistumisen vaihduttua passiiviseksi sivusta seuraamiseksi.

Putnam tarkastelee käsitettä makrotasolla ja hänelle sosiaalinen pääoma tarkoittaaakin pääasiassa sitä, minkälaisia vaikutuksia erilaisilla verkostoilla on yhteiskunnassa vallitseviin yleisiin asenteisiin ja käytäntöihin. Keskeisiksi muodostuvat tällöin etenkin yhdistykset ja kansalaisyhteiskunnan verkostot, jolloin sosiaalinen pääoma näyttäytyy erilaisten kansalaishyveiden yleistymisenä. Putnamin yksi tärkeimmistä missioista on ollut selittää demokratian toimivuutta ja monien muiden tavoin hänen ajattelussaan sosiaalinen pääoma perustuu verkostoihin, normeihin ja luottamukseen. Hänen perusideansa on, että ihmisten toimiessa verkostoissa aktiivisessa vuorovaikutuksessa luodaan ja ylläpidetään luottamusta ja vastavuoroisuuden normeja, jotka ovat hyväksi yhteiskunnan toimintakyvylle ja demokratian toimivuudelle. (Ruuskanen 2015, 225-227; 2007, 17-18; 2001, 21-23.)

Luottamus ruokkii itseään ja yhdessä vastavuoroisuuden normin kanssa luo yleistyneen käsityksen siitä, että palveluksesta seuraa aina vastapalvelus. Putnam näkee sosiaalisen pääoman siis yleistyneinä luottamuksena, asenteina ja toimintamalleina, eikä pelkästään yksilöä hyödyttävänä verkostojäsenyytenä. Sitä vastoin hänelle henkilökohtaisten suhteiden käyttäminen oman edun tavoitteluun edustaa sosiaalisen pääoman ja demokratian toimivuuden kannalta myrkyllistä näkökulmaa. Sosiaalisen pääoman yhteiskunnan toimintakykyä edistävä ominaisuus perustuu siihen, että aktiiviselle kansalaisyhteiskunnalle ja tasavertaisuuteen perustuville horisontaalisille verkostoille perustuvassa yhteiskunnassa ihmisten on hyödyllistä toimia yhdessä verrattuna yhteiskuntaan, joka perustuu hierarkiaan ja epätasaisiin valtasuhteisiin, koska silloin luottamuksen syntymiselle ei ole samanlaisia edellytyksiä. Putnamille edellä mainitun kaltaiset yhteiskunnassa omaksutut käytännöt ja toimintamallit ovat myös vahvasti historiallisia, eikä verkostojen, normien ja luottamuksen tuottama sosiaalinen pääoma riipu vain tietyllä hetkellä vaikuttavista verkostoista. Tämä tulee ilmi Italiaa käsittelevässä tutkimuksessa, jossa tutkija toteaa Pohjois-Italian tehokkaamman hallinnon ja paremmin toimivan demokratian saavan tukea myös historiallisessa katsannossa. Toisin sanoen Putnamin mukaan näillä alueilla vastavuoroisuuden normit ja yleistynyt luottamus ovat olleet laajalti omaksuttuja ja sosiaalisen pääoman määrä on ollut korkea jo

kauan aikaa sitten. Sosiaalisen pääoman määrä ja muoto määrittävät sitä, millaisia valintoja ihmiset tekevät ja mitä heidän kannattaa tehdä tietyssä yhteiskunnassa eläessään. (Putnam 1993, 3, 15, 86-98, 163-181, ; 2000, 19-22, 134-147, 336-349; Ruuskanen 2015, 225-227; 2007, 17-18; 2001, 21-23; Ilmonen 2001, 19-23.)

Putnamin teoretisoinnin tausta on varsin monivivahteinen ja hänen ajattelussaan sekoittuvat strukturalistinen pitkälti Durkheimiltä omaksuttu viitekehys ja toisaalta yksilön itsenäistä toimintaa painottava rationaalisen valinnan teoria. Sosiaalisen pääoman muodostumisen historiallisuudesta johtuen on nähty, ettei Putnam anna paljoa arvoa yksilön kyvyille määrätä oman sosiaalisen pääoman tuottamisestaan. (Field 2008, 36, 43.)

Putnamin mukaan sosiaalisen pääoman osoittimia ovat yhdistystoiminta, poliittinen osallistuminen, vapaaehtoistoiminta, epämuodolliset sosiaaliset kontaktit ja yhteiskunnassa yleistynyt luottamus. Näistä tärkein on yhdistystoiminta ja sosiaalisen pääoman lähteet palaavatkin hänen katsannossaan pitkälti amerikkalaisen keskiluokan kansalaisaktiivisuuteen ja kansalaishyveisiin. (Putnam 2000.) Vertaillen sosiaalista pääomaa eri Yhdysvaltojen osavaltioissa tutkija toteaa korkean sosiaalisen pääoman olevan yhteydessä muun muassa lasten hyvinvointiin ja koulumenestykseen sekä kansalaisten terveyteen. (mt. 296-306, 326-356).

Luonnollisesti tutkimus on saanut osakseen laajan huomion myötä myös monenlaista kritiikkiä. Ongelmalliseksi on nähty ensinnäkin edellä mainittu keskiluokkaisten kansalaishyveiden suuri rooli sosiaalisen pääoman paikantamisessa, koska tällöin ei tunnisteta esimerkiksi eri sosiaaliluokkien, alakulttuuristen elämäntyylien tai alueellisten ryhmäjakojen sosiaalisen pääoman muotoja ja vaikutuksia. Toiseksi Putnam ei keskustele valtion roolista, vaikka julkishallinnolla on eittämättä rooli verkostorakenteiden synnyttämisessä sekä erilaisten verkostojen eturistiriitojen säätelyssä. Tähän liittyen hän ei myöskään pohdi vallan epätasaista jakautumista, sosiaalisia jakoja eikä sitä, että yksilön verkostot ovat tutkimusten mukaan kytköksissä hänen yhteiskunnalliseen asemaansa. Kolmanneksi Putnamin ongelmat liittyvät sosiaalisen pääoman indikoimiseen ja mittaamiseen. On epäselvää, mitkä ovat hänelle sosiaalisen pääoman lähteitä ja mitkä tuotoksia. Esimerkiksi lisääkö yhteiskunnan sosiaalinen pääoma äänestysaktiivisuutta vai onko äänestysaktiivisuus itsessään sosiaalista pääomaa? Neljänneksi on arvosteltu yhdistystoiminnan lähes ehdotonta siunauksellisuutta sosiaalisen

pääoman kehittymisen kannalta. Myös järjestökentällä esiintyy hierarkiaa, byrokratiaa, epäluottamusta ja ristiriitoja. (Ruuskanen 2015, 226-229; 2007, 18-20; Field 2008, 42-43.)

Putnamin tulkinta sosiaalisesta pääomasta ei ole tämän tutkielman kannalta relevantti siinä mielessä, että sen tarkastelutaso on täysin poikkeava. Tässä tutkielmassa sosiaalinen pääoma paikantuu pääasiassa yksilön hyödykkeeksi, johon hänellä on yhteys erityisen ryhmäjäsenyyden kautta. Toinen selkeä heikkous tämän tutkielman kannalta on se, ettei Putnam liiemmin käsittele vallan epätasaisuutta tai hierarkioita. Vertikaaliset verkostot eivät pysty hänen mukaansa ylläpitämään luottamusta ja molemminpuolista yhteistyötä muun muassa siksi, että normien toiminnan taustalla oleva sanktiointi ei toimi samalla tavalla alhaalta ylöspäin (Putnam 1993, 174). Nuoret ovat monessa suhteessa yhteiskunnallisesti alisteisessa asemassa ja siksi sosiaalisen pääoman käsitteen tuleen tässä tutkielmassa tunnistaa hierarkiset suhteet. Näiden suhteiden ja erontekojen käsittelemättömyys on yleisemminkin nähty Putnamin teoretisoinnin ongelmana etenkin siksi, ettei tällöin tunnisteta kenen etua sosiaalinen pääoma lopulta palvelee (Ilmonen 2001, 27).

3.1.2 Tiiviit sosiaaliset verkostot

Coleman rakentaa sosiaalisen pääoman käsitteellisen sisällön taloustieteestä sosiologiaan hivuttautuneesta rationaalisen valinnan teorian perinteestä. Keskeistä hänen ajattelulleen on, että sosiaalinen rakenne on seurausta rationaalisten yksilöiden tietoisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, mutta samaan aikaan normit, säännöt ja velvoitteet muokkaavat ja suuntaavat yksilöiden toimintaa. Hän asettuu näin ollen durkheimiläistä perinnettä vastaan, eikä näe, että sosiaalinen rakenne määrittää täysin yksilöiden toimintaa, mutta samaan aikaan hän kritisoi taloustieteen rationaalisen valinnan perinnettä rakenteen roolin unohtamisesta. Tässä mielessä Coleman asettuu tavallaan puolitiehen yksilöä ja rakennetta korostavien teoreettisten lähtökohtien välillä painottaen kuitenkin yksilön riippumatonta rationaalista toimintaa. (Coleman 1988; Ruuskanen 2015, 218-220.)

Putnamista poiketen Coleman näkee sosiaalisen pääoman sekä yksilön että yhteisön resurssina, joka kumpuaa tiheistä sosiaalisista verkostoista. Tällaisia verkostoja hän nimittää sulkeumiksi (social closure). Sosiaalisen pääoman olennaisimpia luonteenpiirteitä tai muotoja Colemanille ovat vastavuoroisuus, luottamus, tiedon kulku ja normit. Vastavuoroisuus

tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että tehdessään palveluksia muille voi odottaa heiltä samanlaista kohtelua. Tämä perustuu luottamukseen, joka puolestaan perustuu ainakin osaltaan normeihin ja jaettuun käsitykseen siitä, että normeista poikkeamisesta seuraa rangaistus. Tiedonkulku liittyy siihen, että suhteidensa kautta ihmiset pystyvät hankkimaan tietoa, joka helpottaa heidän päämääriensä tavoittelua, mutta myös siihen, että tehokas tiedonkulku auttaa yhteisöä kontrolloimaan jänsiään ja rankaisemaan normeista poikkeavia. Tällaisen tiiviissä verkostoissa vaikuttavan tapahtumaketjun Coleman näkee ehkäisevän lyhyen tähtäimen oman edun tavoittelua yhteisen hyvän nimissä, koska sellaisen toiminnan hyödyt vähenevät selkeästi suhteessa kustannuksiin. (Coleman 1988; Ruuskanen 2015, 220-221; 2001, 18; Field 2008, 28.)

Hän pitää tällä tavalla muodostuvan sosiaalisen pääoman edellytyksenä myös jossain määrin putnamlaista yleistynyttä luottamusta eli kulttuurista taipumusta antaa ja pyytää apua sekä sitä, että ihmisillä on olemassa ylipäättään avuntarve. Varallisuuden tai vaikkapa kattavien julkisten hyvinvointipalveluiden ansiosta avuntarvetta ei nimittäin välttämättä edes ole. Coleman siis yksinkertaisesti näkee, että jotkut sosiaaliset rakenteet ovat parempia synnyttämään sosiaalista pääomaa kuin toiset. Hän myös jaottelee ne alkuperäisiin (primordial) ja rakennettuihin. Etenkin perhe on Colemanille tärkeä alkuperäinen sosiaalinen rakennelma, joka eroaa rakennetuista, joiden tarkoitusperät ovat rajoittuneempia kuin lapsen syntymän perusteella vääjäämättä syntynyt perhe. Alkuperäisten verkostojen ja järjestysten rappeutuminen on Colemanin mukaan syy siihen että vastuu lasten ensisijaisesta sosialisatiosta on siirtynyt rakennetuille verkostoille ja järjestelmille, kuten koululle. Tämän hän näkee vahingollisena sosiaalisen pääoman kehittymiselle sekä sitä kautta yhteiskunnan toimivuudelle. (Coleman 1990, 306.) Hänen näkemystään perheen keskeisyydestä on kritisoitu yksinkertaistavaksi, eikä hänen teoretisointinsa ota huomioon heikkojen sidosten olemassaoloa, joilla tarkoitetaan luonteeltaan vähemmän sitovia, läheisten ihmisten verkoston ulkopuolelle ulottuvia suhteita. Kritiikkiä on tullut myös siksi, ettei hän näe sosiaalisen pääoman negatiivista puolta, eikä toisaalta kiinnitä mitään huomiota ihmisten välisten suhteiden tunnepitoiseen puoleen. (Field 2008, 28-31.)

Colemanin teoretisoinnin pohjana ovat lapsia, nuoria, perheitä ja kouluja käsitelleet empiiriset tutkimukset ja tähän liittyen hän nimittää lapsia ja aikuisia sisältäviä tiiviitä verkostoja ylisukupolvisiksi sulkeumiksi (intergenerational closure) (Coleman 1988, 105-107). Kaikesta huolimatta lapset ja nuoret eivät saa hänen sosiaalisen pääoman käsitteen määrittelyssä

kovinkaan itsenäistä asemaa. Vaikka hänen näkemyksensä sinällään korostaa yksilön rationaalista toimintaa ja oman toimintansa seurausten arviointia, nähdään lasten ja nuorten sosiaalinen pääoma siinä täysin aikuisten vuorovaikutuksesta, normeista ja kontrollista riippuvaisena. Lasten ja nuorten sosiaalinen pääoma aikuisten toiminnan objektina näyttäytyy tässä pääosin pyrkimyksenä heidän yhteiskunnalliseen sosialisatioonsa muun muassa koulumenestyksen muodossa. Coleman ei myöskään käsittele valtaa tai hierarkioita, vaikka normit ja kontrolli ovat hänen näkemyksessään varsin keskeisiä. Hänelle sosiaalista pääomaa on jopa suoranainen lasten omien mieltymysten rajoittaminen, eikä hän problematisoi yhteisön normien ja yksilön tavoitteiden ristiriitaisuutta. (Korkiamäki 2013, 34-36; Ruuskanen 2015, 222; 2001, 18.)

Ensi silmäykseltä Colemanin näkemys sosiaalisen pääoman käsitteellisestä sisällöstä on tämän tutkielman kannalta vähintäänkin lupaava. Se korostaa yksilön rationaalista toimintaa ja toimijuutta unohtamatta rakenteiden merkitystä, perustuu lapsia ja nuoria koskeviin empiirisiin tutkimuksiin ja on itse asiassa luotu selittämään nimenomaan lasten ja nuorten kasvuun liittyviä tekijöitä. Se myös käsittelee sukupolvien välistä suhdetta ja niiden välisen kuilun ylittämistä. Icehearts-joukkue määrittyy colemanlaisessa katsannossa ylisukupolviseksi sulkeumaksi tiivistäen nuorta ympäröivää verkostoa. Edellä kerrottuun viitaten ongelmia aiheuttavat kuitenkin ainakin kaksi kiinteästi toisiinsa liittyvää seikkaa. Nuorten sosiaalinen pääoma on Colemanin mukaan aikuisten toiminnan seurausta, eikä se tunnusta myöskään sukupolvien välisien suhteiden valtaa ja hierarkkisuutta. Kuvaavaa on esimerkiksi, että Colemanin mukaan vertaissuhteet estävät sosiaalisen pääoman muodostumista ja mitä useampi lapsi perheessä on sitä huonommat ovat edellytykset sosiaalisen pääoman luomiselle, koska vanhemmilla ei ole aikaa kontrolloida heitä kaikkia (Coleman 1988, 111-112).

Coleman on keskittynyt analysoimaan ennen kaikkea rakenteita, jotka mahdollistavat sosiaalisen pääoman kehittymisen ja toiminnan eli toisin sanoen sitä, millaisia sosiaalisia rakenteita luomalla voitaisiin lisätä lasten ja nuorten sosiaalista pääomaa (Field 2008, 25-27). Hänen tutkimuksensa tarjoaisivat kenties arvokkaan lähtökohdan, jos tutkielman tarkoituksena olisi tutkia Icehearts-pelaajien lähtökohtia ja heidän taustoihinsa liittyviä sosiaalisen pääoman ongelmia ja sen jälkeen peilata niitä Colemanin kuvaamiin verkoston rakenteisiin. Tältä pohjalta voitaisiin luoda hedelmällinen asetelma tarkastelemalla sitä, tekeekö Icehearts lapsia ja nuoria ympäröiviä verkostoja tiiviimmiksi eli colemanlaisittain sosiaalisen pääoman kannalta paremmiksi. Tässä tutkielmassa tällainen asetelma ei ole

perusteltu muun muassa siksi, että aineistona ovat pelaajien, eikä heitä ympäröivien verkostojen jäsenten haastattelut. Colemaniin nähden tarkoitukseni on ennemminkin selvittää sitä, miten Icehearts-joukkueen sosiaalinen pääoma rakentuu ja toimii pelaajien omasta mielestä ja omasta toimijuudesta käsin tilanteessa, jossa monien kohdalla sosiaalinen ympäristö ei ole ollut colemanlaisittain toimiva, eikä ole pystynyt sosiaalista pääomaa tuottamaan. Tutkielmani fokus tarkentuu ennemminkin pelaajien omiin kokemuksiin ja toimijuuteen kuin häntä ympäröivään rakenteeseen.

Edellä mainittu haastaa kaikesta huolimatta pohtimaan sosiaalisen pääoman käsitteen käyttöä tässä tutkielmassa ja sen metodologisia lähtökohtia. Liittyen nuorten sosiaalisen pääoman muodostumiseen aikuisten toiminnan seurauksena, Iceheartsia tuskin voidaan mieltää lasten ja nuorten omaehtoisen toiminnan tuotteeksi, jonka avulla he täysin autonomisesti muodostavat sosiaalista pääomaa. Se on ennemminkin aikuisyhteiskunnan tuote, joka tarjoaa apua heidän suuriin ja pieniin ongelmiinsa ja palvelee monessa kohtaa yhteiskunnallista integraatiota ja sosialisatiota. Liiallinen omaehtoisuuden ja osallisuuden korostaminen olisi tutkielmassani naiivia ja epätarkoituksenmukaista. Ratkaisevaa on kuitenkin se nähdäänkö lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja yhteiskunnallinen integraatio eri instituutioiden ja aikuisten luomien normien ja kontrollin avulla ohjailtuna vai siten, että pojille tarjotaan erilaisia resursseja, joiden tuottamisessa he ovat mukana ja joita he itse käyttävät.

Tutkielmani kannalta Colemanin heikkous on myös se, että hänen määritelmässään rangaistuksilla, sanktioilla ja luottamuksen menettämällä on valtavan tärkeä rooli ja ne muodostavat sosiaalisen kontrollin ja jossain määrin jopa luottamuksen perustan. Hänelle sosiaalinen pääoma eli tiiviit sosiaaliset verkostot ja verkostojen, tarkkailun, normien, normista poikkeamisen sanktioinnin muodostama kehä mahdollistavat luottamuksen siihen, että palveluksiin vastataan palveluksilla (Coleman 1988, 102-105, 119; Ruuskanen 2015, 220; 2001, 17-18). Vaikuttaa siis siltä, että pääosin Colemanille luottamus perustuu ihmisten kylmäpäiseen järkeilyyn siitä, että vastapuolen olisi yksinkertaisesti epäedullista pettää toisen ihmisen luottamus. Tällaiseen näkemykseen päätyy osaltaan myös Putnam korostaessaan sitä, että ihmiset toimivat aikalailla juuri niin luottavaisesti, vastavuoroisesti ja yhteistyöhakuisesti, kun se on tiettyssä yhteisön kulttuurissa järkevää. Jos yleistyneen luottamuksen määrä on alhainen, on epärationaalista toimia siihen nähden ylenpalttisen luottavasti, eikä yksilö kykene tätä tilannetta muuttamaan (Putnam 1993, 177). Ilmonen jakaa luottamuksen juuri tähän

tapaan luottamukseen, joka perustuu rationaaliseen harkintaan ja tietoon muiden toiminnasta sekä luottamukseen, joka sisältää vahvan emotionaalisen osan ja luo sitä kautta yhteisen identiteetin (Ilmonen 2001, 26-27).

Metodologiset lähtökohtani eivät anna aihetta tarkastella sosiaalisen pääoman toimintaa tarkkailun ja sanktioinnin kautta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettenkö nostaisi normien, tarkkailun ja sanktioinnin kehää esiin sikäli, kun sitä aineistossa esiintyy.

Coleman ja Putnam puhuvat periaatteessa samasta asiasta kertoessaan, mitä sosiaalinen pääoma on. Suurimpana erona on se, että Putnam korostaa Colemania enemmän kollektiivista yhteisöllisyyttä siinä mielessä, että se tuottaa hänen mukaansa yhteistä hyvää siinä missä Coleman korostaa sosiaalisen pääoman hyödyllisyyttä verkostoon kuuluville yksilöille. Mitä luottamukseen tulee, Putnam painottaa, että yksilöt identifioituvat historiallisesti kumuloituvaan toimintakulttuuriin ja tunnistavat itsensä ja toisensa yhtenä ”meistä”, jotka jatkamme traditiota toimia tällä tapaa. Coleman puolestaan näkee luottamuksen edellä mainitulla tavalla sanktioinnista ja luotetun omasta intressistä käsin. Colemanin ja Putnamin näkemuserot sosiaalisen pääoman ja luottamuksen suhteen ovat siis pääasiassa funktionaalisia (ks. Mäkelä & Ruokonen 2005, 22, 27). Toisaalta nämä eroavaisuudet voivat johtua myös siitä määritelmällisestä seikasta, että Coleman tarkastelee sosiaalista pääomaa paikallisten verkostojen tasolla ja Putnam puolestaan yhteiskunnan tai laajemman yhteisön tasolla.

Ilmonen korostaa Colemaniin ja Putnamiin viitaten luottamuksen funktionaalisia piirteitä, jotka ovat mielenkiintoisia tämän tutkielman kannalta. Tarkastelutasosta riippumatta voidaan todeta, että luottamus ei synny tyhjiössä, eikä sitä voi pakottaa, käskä tai imarrella. Luottamus syntyy vuorovaikutuksen kautta syntyvän tuntemisen ja tiedon saannin pohjalta tai siten, että jollakulla on verkostossa luotettava maine. Luottamus on myös aina eräänlainen ”oheistuote”, joka syntyy toimittaessa jossain muussa toiminnassa tietyllä tavalla. (Ilmonen 2001, 14, 22-23.) Coleman pyrkii tällaista ajatuslinjaa mukailleen myös vastaamaan hänelle esitettyyn kritiikkiin siitä, miksi rationaalisen valinnan teorian mukaisesti omaa etuaan tavoittelevat yksilöt alkaisivat ylipäätään kehittää sosiaalista pääomaa. Hänen mukaansa he eivät tietoisesti niin teekään, vaan sosiaalista pääomaa kehittyy heidän oman edun tavoittelunsa sivutuotteena. (Coleman 1990, 312; Field 2008, 28.) Tämän lisäksi Ilmonen korostaa samoin kuin Putnam, että sosiaalinen pääoma ei muiden pääomien tavoin kulu käytössä, vaan voi jopa kasvaa. Käyttämättömänä se sitä vastoin haihtuu ja siksi sosiaalinen

pääoma tulee pitää liikkeessä. Tällä tavoin voidaan nähdä, että se on itseään vahvistava muun muassa siksi, että verkostoihin kasautuu aiempia yhteistoiminnan onnistumisia, jotka ruokkivat ja vahvistavat jäsenten uskoa ja luottamusta toimintaedellytyksiinsä. Sama itseään vahvistava vaikutus sisältyy toisaalta myös epäluottamukseen. (Ilmonen 2001, 25-26; Putnam 1993, 169-171, 177.)

3.1.3 Synteesinäkökulma

Keskustelussa on pyritty myös erilaisten sosiaalisen pääoman käsitteellisten sisältöjen synteisiin. Sen pohjana on käytetty Putnamin jaottelua sosiaalisen pääoman sitovaan (bonding) ja yhdistävään (bridging) muotoon, joka perustuu suurelta osin Mark Granovetterin artikkeliin *The Strength of Weak Ties* (1973). Sitova sosiaalinen pääoma viittaa jollain lailla yhteisen identiteetin tai yhteisyyttä tuntevien yksilöiden tai verkostojen välisiin tiiviisiin siteisiin. Yhdistävä sosiaalinen pääoma on sen sijaan ennestään tuntemattomien tai vieraina pidettyjen yksilöiden ja verkostojen välisiä suhteita. Verkoston toimintakykyyn vaikuttaa tällöin siis sen sisäisen koheesion ja vahvojen siteiden (sitova) lisäksi verkoston ulkopuolelle ulottuvat muun muassa informaation välittämisen kannalta oleelliset heikot siteet (yhdistävä). Sitovan sosiaalisen pääoman yhteisöissä ei esiinny luottamuksen ongelmaa, mutta ne eivät myöskään kykene liittämään verkoston jäseniä laajemmalle yhteiskuntaan. Yhdistävä sosiaalinen pääoma tarjoaa yksilöille yhteyden yhteiskuntakokonaisuuteen, mutta siinä luottamuksen ongelma on alituisen läsnä. Kuitenkin heikot siteet ovat välttämättömiä yhteiskunnallisen integraation kannalta. (Putnam 2000; 22-24; Granovetter 1973, 1362, 1369-1378; Ruuskanen 2007, 25-26; Woolcock 2000, 22, 27-28.)

Pidemmälle vietyinä synteesinäkökulma ei jää ainoastaan horisontaalisten sitovien ja yhdistävien siteiden tarkasteluun, vaan korostaa myös julkisten instituutioiden, yritysten, sosiaalisten ryhmien ja erilaisten verkostojen keskinäistä vertikaalista riippuvuutta. Woolcock erottaakin erikseen linkittävän sosiaalisen pääoman, joka tarkoittaa valta-asemiltaan eri tasoilla olevien toimijoiden välisiä yhteyksiä. Ryhmän tai verkoston toimintakyvyn kannalta olennainen kysymys on se, missä suhteessa sillä on sitovaa, yhdistävää ja linkittävää sosiaalista pääomaa, eikä se onko sillä ylipäätään vain mahdollisimman paljon. Sitova sosiaalinen pääoma toimii usein pohjana, jonka kautta on mahdollista hankkia yhdistävää ja

linkittävää pääomaa. Jos sitovaa pääomaa on kuitenkin liikaa, se saattaa ehkäistä yhdistävän ja linkittävän pääoman muodostumista ylenpalttisen sitovuutensa ja pakotteidensa vuoksi. Amoraalinen familismi (ylikorostunut sitova sosiaalinen pääoma), amoraalinen individualismi (ylikorostunut yhdistävä sosiaalinen pääoma) ja anomia (sosiaalisen pääoman puute) ovat kaikki kehityksen kannalta negatiivisia tiloja ja niiden voidaan nähdä johtuvan sosiaalisen pääoman synteesisäkökulman eri pääoman muotojen välisestä epätasapainosta. Se, mikä on milloinkin yksilön tai verkoston kannalta optimaalinen määrä sitovaa, yhdistävää ja linkittävää sosiaalista pääomaa riippuu luonnollisesti varsin monesta tekijästä eikä sille voida määrittää kaikissa tilanteissa pätevää suhdetta. (Woolcock 1998, 165-175; Woolcock 2000, 27-29.)

3.1.4 Sosiaalinen pääoma yläluokan sisäpiirin hyödykkeenä

Coleman ja Putnam lähtevät teoretisoinneissaan siitä, miten sosiaalinen pääoma voi hyödyttää yhteisöjä ja yksilöitä. Pierre Bourdieu puolestaan näkee sen erontekojen, ristiriitojen ja yhteiskuntaluokkien näkökulmasta. Sosiaalinen pääoma on Bourdieun luokkarakenteen analyysissä vain yksi pääoman muoto, joiden hallinta vaikuttaa yksilön yhteiskunnalliseen asemaan. Taloudellinen pääoma on rahaa tai suoraan rahaksi vaihdettavaa omaisuutta ja kulttuurinen pääoma on puolestaan erilaisia taitoja, kompetensseja, makumieltymyksiä, koulutusta ja materiaalisia tuotteita kuten sävellyksiä tai maalauksia. Bourdieun määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma on:

”...niiden aktuaalisten ja potentiaalisten resurssien kokonaisuus, joka liittyy enemmän tai vähemmän institutionalisoituneiden tuttavuus- ja arvostussuhteiden omaamiseen – tai toisin sanoen ryhmäjäsenyyteen – joka tarjoaa kaikille jäsenilleen yhteisesti omistettua pääomaa, ’suosituksia’, jotka oikeuttavat heidät luottoon, sanan monissa merkityksissä.” (Bourdieu 1986, 248-249.)

Sosiaalinen pääoma on Bourdieun mukaan siis sosiaalisia suhteita liittyen hänen yhteiskunnalliseen asemaansa. Hyvässä yhteiskunnallisessa ja sosiaalisessa asemassa elävät ihmiset käyttävät eri pääomiaan sosiaalinen pääoma mukaan lukien erontekojen pönkittämiseen ja luokkarakenteen ylläpitämiseen. Luokat perustuvat ihmisten välisiin eroihin ja samankaltaisuuksiin, jotka muodostuvat yhteiskunnan rakenteiden ja kasvatusprosessien

vaikutuksesta. Sosiaalinen pääoma on ryhmäjäsennyttä poissulkevissa pääasiassa yläluokkaisissa yhteisöissä ja tämä ryhmäjäsennys tuottaa yksilölle luottoa ja arvostusta samankaltaisissa asemissa olevien keskuudessa. Luokkaeroja ylläpitävää sosiaalista pääomaa vaalitaan erilaisissa institutionaalisissa ympäristöissä, kuten eliittikouluissa, klubeissa, seurapiireissä ja perheissä, joiden pääasiallinen tehtävä on sosiaalisen pääoman kasaaminen ja sen uusintamisen varmistaminen. Ne, joiden valta perustuu sosiaaliseen pääomaan tekevät näin ollen töitä tällaisen kehityksen eteen ja sosiaalinen pääoma myös muuttuu muiksi pääoman muodoiksi. Sosiaalisen pääoman määrä määrittyy sen mukaan, kuinka paljon ja millaisissa asemissa olevien ihmisten kanssa yksilöllä on yhteyksiä. Verkostoituminen edellyttää siis aseman tuomaa arvostusta ja luottoa ja verkoston yhteyksien ylläpito puolestaan edellyttää niiden symbolista ylläpitoa. Yksilön toimintaan vaikuttaa vahvasti kokonaispääoman lisäksi se, missä suhteessa hänellä on hallussaan eri pääoman lajeja. (Bourdieu 1986, 246-252; 1985, 67-69; 1990, 114-116.)

Suhteiden verkosto muodostuu Bourdieun ajattelussa yksilöllisten tai kollektiivisten investointistrategioiden kautta, joiden tarkoituksena on luoda verkostoon kuuluvien käyttöön sosiaalisia suhteita, jotka tuottavat arvoa ja voittoa lyhyellä tai pitkällä tähtäimellä. Sitoutuminen ja vastavuoroinen tunnustaminen on näissä suhteissa joko tunnepitoista kuten ystävyyttä tai institutionaalista kuten oikeuksia. Sosiaalista pääomaa pidetään yllä vastavuoroisella vaihdolla, joka voi olla esimerkiksi sanoja tai lahjoja. Myös Bourdieu näkee, että sosiaalinen pääoma kuluu käyttämättömänä. Vaihdon tulee olla sellaista, että se vaatii omistautumista, aikaa ja energiaa – toisin sanoen sosiaalisen pääoman kartuttaminen vaatii panostuksia ja työtä. Tämä vaihto ja sosiaalisen pääoman ylläpito luonnollisesti myös määrittää verkoston rajat. Näiden rajojen uudelleen määrittely riippuu verkoston jäsenistä. Jos verkosto sen jäsenten toiminnan johdosta laajenee tai supistuu, tämä haastaa aina määrittelemään uudelleen sen koko identiteettiä ja sitä, millä perusteilla ryhmän jäseneksi pääsee. Sosiaalisen pääoman toimintaan liittyvä tärkeä seikka on se, että sen jäsenet voivat toimia sen edustajina, jolloin heidän sanansa on luonnollisesti normaalia painavampi. Olennaista on se, kenellä verkostosta on oikeus puhua koko joukon puolesta ja kuka on sen täysivaltainen jäsen, sillä edellä kuvatulla tavalla tiivistynyttä sosiaalista pääomaa on mahdollista myös käyttää väärin. Sosiaalinen pääoma voi toimia suhteellisen itsenäisesti kulttuuriseen ja taloudelliseen pääomaan nähden, mutta ei voi silti olla koskaan niistä täysin erillään. Tämä johtuu muun muassa siitä, että sosiaalinen pääoma vaatii lähtökohdakseen sen,

että toimijat tunnistavat toisensa jossain määrin samankaltaisiksi, eli toisin sanoen ovat pääomien jaon suhteen suunnilleen samalla tasolla. Funktionaalisesti erittäin olennaisia piirteitä Bourdieun määritelmässä ovat lisäksi suhteiden tiiviys ja kesto eli hän näkee nämä ominaisuudet olennaisiksi sosiaalisen pääoman karttumisen kannalta. (Bourdieu 1986, 246-253).

Sikäli kun Bourdieu kuvailee sosiaalisen pääoman aktuaalista toimintaa, siitä on varsin erilaisista lähtökohdista huolimatta löydettävissä yhtymäkohtia Putnamin ja Colemanin määritelmiin. Kuitenkin jotta ymmärtäisi laajemmin Bourdieun käsitettä, on käsiteltävä myös sitä, miten se kytkeytyy hänen muuhun teoreettiseen systeemiinsä ja ajatteluunsa sekä etenkin habituksen ja kentän käsitteisiin.

Habitus on yksilön ominaisuus, joka määräytyy hänen yhteiskunnallisesta asemastaan käsin. Se tarkoittaa yksinkertaisesti määriteltynä suhtautumisen, ajattelemisen ja toimimisen tapoja. Samanlaisessa sosiaalisessa asemassa olevilla yksilöillä nämä tavat ovat usein samanlaisia ja näin ollen he myös tunnistavat toisensa. Habitus toimii välittäjänä sosiaalisen rakenteen ja ihmisen toimintataipumusten ja hänelle mielekkäiden käyttäytymismallien välillä. Habituksen ansiosta yksilö voi hankkia sosiaalista pääomaa ja tämä vaatii yhteiskuntarakenteen ja sosiaalistumisen kautta omaksuttua kykyä hahmottaa eroja ja samankaltaisuuksia ja tämän kautta kunnian ja maineen hankkimista. Sosiaalisen pääoman hankkiminen edellyttää toisin sanoen oikeanlaista habitusta. Asenteina ja suhtautumistapoina ilmenevä habitus on implisiittisten ja eksplisiittisten oppimiskokemusten tuote, joka ei ole kuitenkaan tiukasti yksilöllinen. Habitus ei ole mitään synnynäistä tai edes ylenpalttisen systemaattista suhteessa tuotantoedellytyksiinsä ja se reagoi houkutuksiin vain kohtalaisen koherentisti. Se on sisäistettyä ja pinnan alla näyttäytyvää pääomaa. Habitus generoi yksilön strategian toimia alati muuttuvissa tilanteissa, joka integroi menneet kokemukset ja ”laukaisee” tietyn strategian kohdatessaan tietyn kentän. Strategiat eivät ole kuitenkaan tietoisia pyrkimyksiä ja rationaalisia valintoja, vaan dispositioiden ja positioiden luomaa ”pelisilmää” ja ”tuntumaa peliin”. Tämä ei silti tarkoita ihmisten kyvyttömyyttä tehdä myös laskelmoituja ja harkittuja ratkaisuja. Habitus määrittelee pitkälti myös sitä, mikä ihmistä kiinnostaa ja siksi tietyn sosiaalisen aseman ja historiallisen taustan tuottama habitus on herkkä tietynlaisille asioille. Se on luova ja aktiivinen suhde maailmaan, jonka avulla Bourdieu pyrkii ohittamaan subjektin ja objektin sekä yksilöllisen ja yhteiskunnallisen välisen jaottelun ja asettuu muun muassa Colemanin edustamaa rationaalisen valinnan teoriaa vastaan. Habitus tarkoittaa sitä,

että persoonallinen on aina myös kollektiivista ja yhteiskunta, kasvatus ja koulutus asettavat ihmisen rationaalisuuden rajat. Tästä syystä yksilön ja yhteiskunnan välillä on aito ontologinen vastaavuus ja ihmistä ympäröivä kenttä, yhteiskunta ja maailma toimintalogiikkoineen näyttävät hänelle varsin itsestään selviltä, koska se sama ympäristö on hänen habituksensa tuottanut. Habituksen käsitteen omaksuttuamme voidaan todeta, että ihmiset ovat järkeviä, vaikka eivät olisikaan rationaalisia. Mikä on missäkin tilanteessa järkevää määräytyy sen perusteella millaiset asiat ovat muovanneet hänen habituksensa dispositioita. (Bourdieu 1990, 169-172; 2005, 43- 44; 1985, 110, 121; Bourdieu & Wacquant 1995, 38-39, 46-47, 144-169.)

Bourdieu mieltää sosiaalisen toiminnan osittain muiden teoreetikkojen tapaan kilpailuksi tai peliksi. Tämä tapahtuu hänen mukaansa erilaisilla kentillä, joilla on kaikilla omat pelisääntönsä ja jotka voidaan määritellä analyttisesti asemien välisten objektiivisten suhteiden verkostoiksi. Pelaajan mahdollisuudet menestyä näillä kentillä riippuvat hänen yhteiskunnallisesta asemastaan ja sosiaalisesta taustastaan sekä siitä millaisia pääomia hänellä on hallinnassaan. Kentillä tarvittavia pääomia siirtyy muun muassa perheen kautta kasvatuksena ja perintönä, mutta niitä hankitaan myös kentillä käytävissä kamppailuissa. Kentille pääsyä on usein rajoitettu siten, että sinne pääsevät ne pelaajat, joiden katsotaan omaavan riittävästi pätevyyttä ja oikeanlaisen määrän ja koostumuksen erilaisia pääomia osallistuakseen peliin. Kentällä vallitsevia sääntöjä ja kentän muotoa ja rajoja, joka tarkoittaa siis pelaajien välisten voimasuhteiden tilaa, voidaan muuttaa ja se onkin usein muita vähemmän tietyllä kentällä tarvittavia pääomia omaavan uuden tulokkaan pyrkimys. Pääoman muotojen painoarvojen muutos on siis kentän muodon ja jakojen muokkausta, johon hallittavat pyrkivät ja jota vastaan hallitsevat taistelevat. Kentillä käytävä kamppailu ei ole sinänsä ”puhdasta” voittojen ja pääomien tavoittelua, vaan se tapahtuu habituksiin sisältyvien dispositioiden, asenteiden ja suhtautumistapojen välityksellä. Siinä missä kenttä on eri pääomien omaamiseen perustuvien asemien objektiivisten suhteiden kokonaisuus, on habitus historiallisia suhteita liittyen havaitsemisen ja arvostamisen taipumuksiin, jotka ovat tallentuneet yksilöllisiin kehoihin. Tähän liittyen sosiaaliseen pääomaan liittyy myös muun muassa sen sisäistäminen, kuinka tietyssä tilanteessa tietyllä kentällä on sopivaa käyttäytyä. Kentälle tullessaan tulee yksilön identifioida kentän säännöt, niitä hallinnoivat tahot sekä tunnistaa pääoman lajit ja muodot, jotka ovat kentällä harvinaisia ja arvokkaita. Yksittäisen pelaajan strategia määrittyy sen mukaan missä suhteessa hänellä mitäkin pääomaa on

käytössään ja samaan tapaan pelistrategiaan vaikuttaa myös se, miten korkeassa asemassa hän on ylipäättään. Hyvän aseman omaavat pelaajat suosivat vallitsevan tilanteen säilyttämistä ja huonommassa asemassa olevat pyrkivät järkyttämään vallitsevaa järjestystä. Aina esiintyy myös kapinointia sääntöjä kohtaan. Alisteisten tai hallittujen mahdollisuus kapinointiin ja hallitsevien haastamiseen on kentän kannalta olennainen, koska se erottaa kentän koneistosta. Kamppailu, kapinointi ja se että hallitsevat joutuvat ottamaan huomioon hallittujen mahdollisen vastustuksen on kenttien olennainen piirre. (Bourdieu 1990, 113-114; 1986; 1985, 69-70, 106; Bourdieu & Wacquant 1995, 36-37, 122-144.)

Kentät näyttäytyvät asemista ja niiden välisistä suhteista koostuvina kokonaisuuksina ja eri asemia voidaan tarkastella myös niiden omien ominaisuuksien näkökulmasta ottamatta huomioon aseman haltijan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Eri kentillä saavutetut ja hallitut pääomat voivat olla etuja myös toisilla kentillä tai sitten eivät. Kamppailun kohteena ovat kentän sääntöjen lisäksi se, miten määrittyvät vaihtolait eli millä kurssilla eri pääomat on vaihdettavissa toisiksi (esimerkiksi kulttuurinen taloudelliseksi) tai millä kurssilla toisilla kentillä hankittu pääoma hyväksytään tuotaessa se uudelle kentälle (esimerkiksi vietäessä huippumuodissa hankittu pääoma korkeakulttuurin kentälle). Kenttien vähemmän ilmeinen ominaisuus on, että kamppailusta huolimatta vaaditaan tiettyä konsensusta pelaajien välillä siitä, mikä on kamppailun arvoista. Pelaajat uudistavat pelaamalla kentän ja luottamuksen kamppailun kohteena oleviin voittoihin, eikä ilman tätä kukaan luonnollisesti pääsisi hyötymään kentästä. Osallistumalla peliin pelaajat siis ilmaisevat, että peli on panoksineen pelaamisen arvoista. Yksilö on aina myös tietyllä tapaa kentän tuotos: taiteilija on olemassa, koska on taiteiden kenttä. Kentillä tapahtuvat mullistukset ja osittaiset vallankumoukset eivät kyseenalaista sen fundamentaalisia perusasioita, koska tällöin vaarannettaisiin koko kentän olemassaolo. Kenttä muovaa habitusta vastaamaan kentän vaatimuksia ja toisaalta habitus auttaa konstituimaan kentän yksilön kannalta merkitykselliseksi maailmaksi. Sitä, miksi yksilöt osallistuvat eri kenttien peliin Bourdieu nimittää intressiksi tai illusioksi, joka on siis peliin paneutumista ja antautumista ja jonka historiallisesti vaihtelevilla muodoilla on yhteiskunnallinen alkuperä. (Bourdieu 1985, 105-110; Bourdieu & Wacquant 1995, 122-146, 158.)

Bourdieu korostaa toistuvasti, että esimerkiksi tietyllä tieteen tai taiteen kentällä kamppailussa menestymisen taustalla ei ole pelkkä laskelmointi ja harkinta, vaan alitajuinen suhde

habituksen ja kentän välillä, joka perustuu siihen, että habitus on tuotettu kenttää vastaavissa oloissa:

”Silloin kun ihmisten ei tarvitse kuin antaa vapaat kädet habitukselleen noudattaakseen kentän immanenttia välttämättömyyttä ja tyydyttääkseen siihen sisältyviä vaatimuksia (mikä kaikilla kentillä merkitsee itse erinomaisuuden määrittelyä), niin he eivät lainkaan tiedosta uhraavansa velvollisuudelle ja vielä vähemmän maksimoivansa (erityistä) voittoa. He saavat siis vielä sen lisävoiton, että he kokevat itsensä ja heidät koetaan täysin pyytettömiksi” (Bourdieu 1985, 110).

Verrattuna Colemaniin ja etenkin Putnamiin Bourdieun teoria muodostaa kokonaisvaltaisemman systeemisen kokonaisuuden (ks. Siisiäinen 2005, 90; Siisiäinen 2003) ja tarjoaa teoreettisen kehyksen, jonka puitteissa on mahdollista arvioida eri pääoman lajien muuntumista toisiksi. Tämä on nähty teorian vahvuutena sekä yleisen, että erityisesti nuoria käsittelevän sosiaalisen pääoman tutkimuksen näkökulmasta (Alanen ym. 2007, 5; Tolonen 2007, 43).

Kulttuurista pääomaa on Bourdieun (1986) mukaan kolmenlaista. Ruumiillistunut kulttuurinen pääoma on mielen ja kehon dispositioita ja kompetensseja, kuten makumieltymyksiä, tietoja ja taitoja. Objektivoitunut muoto on puolestaan kehon ulkopuolisia hengen tuotteita, kuten maalauksia, sävellyksiä tai kirjallisia tuotoksia. Institutionalisoitunut kulttuurinen pääoma on esimerkiksi oppiarvoja eli objektiivisia tunnustuksia, joiden nähdään takaavan sen, että yksilö omaa tiettyä kyvykkyyttä. Bourdieu on jäljittänyt kulttuurista pääomaa muun muassa tutkimalla lasten eritasoista suoriutumista koulussa ja sen riippuvuutta heidän luokkataustastaan ja hän näkee kulttuurisen pääoman sosiaalisen pääoman tavoin periytyvänä.

Kulttuurinen pääoma vaatii ruumiillistuaakseen aina yksilön omaa omaksumista, paneutumista ja ajankäyttöä. Toisin kuin taloudellista pääomaa ja samoin kuin sosiaalista pääomaa sitä ei voi siirtää suoraan yksilöltä toiselle. Ruumiillistunut kulttuurinen pääoma on tallentuneena hänen habitukseensa. Olennaista liittyen ruumiillistuneen kulttuurisen pääoman hierakisia järjestyksiä säilyttävään ja luokkajakoa uusintavaan kykyyn on se, että se voi siirtyä ja toimia myös varsin huomaamattomalla ja tiedostamattomalla tasolla. Tällaista kulttuurista pääomaa ovat esimerkiksi yläluokkaiset puhe- ja suhtautumistavat erilaisissa tilanteissa. Kulttuurista pääomaa, joka toimii symbolisella tasolla voi olla vaikeaa tai mahdotonta tunnistaa pääomaksi ja se on samaan aikaan sekä sisäsyntyistä että hankittua. Ruumiillistuneen kulttuurisen pääoman arvo on sidoksissa siihen, mitä tietyllä kentällä arvostetaan. Suuren kulttuurisen

pääoman omaavien perheiden lapsilla lähes kaikki sosiaalistuminen on arvossa pidetyn kulttuurisen pääoman omaksumista. Työväenluokkaiset lapset hukkaavat aikaa muuhun ja se selittää osaltaan kulttuurisen pääoman sosiaalisia rakenteita uusintavan vaikutuksen. (Bourdieu 1986.)

Objektivoitunutta kulttuurista pääomaa voidaan, toisin kuin ruumiillistunutta, vaihtaa ihmiseltä toiselle samoin kuin taloudellista pääomaa. Sen käyttäminen ja ”kuluttaminen” vaatii kuitenkin ruumiillistunutta kulttuurista pääomaa. Esimerkiksi maalauksen hankkiminen vaatii taloudellista pääomaa, mutta siitä nauttiminen ja sen käyttö vaatii kulttuurista pääomaa eli makumieltymyksiä ja kykyä arvostaa sitä. Institutionalisoitunut kulttuurinen pääoma, kuten akateeminen oppiarvo on autonominen ja objektiivinen osoitus tietyn ihmisen ruumiillistuneesta kulttuurisesta pääomasta. Se on kompetenssin tae, joka on myös yhteismitallinen taloudellisen pääoman kanssa ja mahdollistaa osaltaan kompetenssien vertailun yksilöiden välillä. (Bourdieu 1986.)

Mitä enemmän yksilön hallitsemien *pääomien kokonaisrakenne* vastaa eri yhteiskunnan kenttien pääomakombinaatiota, sitä paremmin hän kentillä käytävässä kamppailussa menestyy. Pääoman eri lajit tulevat merkittäviksi ja vaikuttaviksi *symbolisen pääoman* kautta, joka pitää luokkaeroja yllä. Pääomarakenne ja sen myötä syntyvät luokat ”käännetään” merkityksellisiksi. Symbolisella tai legitiimillä pääomalla Bourdieu tarkoittaa objektiivisten pääomaerojen kääntämistä symbolisiksi ja sen tarkoitus on esittää pääomarakenteen mielivaltaisuus legitiiminä. Symbolinen pääoma on riippuvainen toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta ja sosiaalinen pääoma on aina luonteeltaan symbolista. Symbolinen pääoma siis ei voi ruumiillistua, vaan sen olemassa olo perustuu intersubjektiiviseen reflektioon. Tietyllä kentällä hallitseva ryhmä omaa symbolista valtaa, jonka kautta se pystyy määrittelemään eri pääomien muotojen ja tilojen symbolisen arvon. (Siisiäinen 2005, 89-96.)

Pääoman lajien vaihtokurssit, kenttien rajat ja kenttien väliset suhteet ovat selvitettävissä vain empiirisen analyysin kautta (Bourdieu 1986). Formaalisia pääomanlajien toisikseen muuntumisen sääntöjä ei voida määrittää, koska habitus, kenttien kamppailut, pääomanlajit ja niiden legitiimiys sekä yksilöiden ja ryhmien vaihtuvat toimijapositionit muodostavat niin dynaamisen kokonaisuuden. Mitä tulee sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman keskinäiseen suhteeseen, niiden erottaminen toisistaan voi olla vaikeaa tai mahdotonta, koska ne kietoutuvat toisiinsa monin eri tavoin (Siisiäinen 2005, 100-101).

Pääomat ovat kasautunutta työtä, joko materian muodossa tai ruumiillistuneessa muodossa. Taloudellinen pääoma on aina kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman taustalla ja se voi muuttua yleisesti ottaen tietyin poikkeuksin objektivoituneeksi kulttuuriseksi pääomaksi tai institutionalisoituneeksi kulttuuriseksi pääomaksi. Sen muuttuminen sosiaalisesti pääomaksi tapahtuu Bourdieun mukaan välillisemmin vapaa-ajan ja ”ajan ostamisen” avulla. Myös pääomien muuttaminen toisikseen vaatii työtä. (Bourdieu 1986.)

Seuraavaksi pohdin Bourdieun sosiaalisen pääoman määritelmän ja laajemminkin teoreettisten lähtökohtien samankaltaisuuksia ja eroja verrattuna aiemmin esiteltyihin Putnamiin ja Colemaniin. Tarkastelen myös alustavasti, mitkä ovat Bourdieun vahvuuksia ja heikkouksia tämän tutkielman kannalta.

Bourdieu näkee Colemania korostetummin, että kieli ja yhteiskunta edeltävät yksilöä ja hänen toimintansa määrittyy hänen yhteiskunnallisesta asemastaan käsin. Bourdieun ajattelu juurtuu durkheimiläiseen kollektiiviseen sosiologiaan sekä strukturalistiseen antropologiaan. Toisin kuin Coleman hän ei pyri yksilön rationaalisen valinnan painottamiseen rakenteen sisällä ja tuo esiin ennemminkin yhteiskunnallista eriarvoisuutta sen yhtenäisyyden, tehokkuuden ja vakauden sijaan. (Ruuskanen 2015, 229, 233; 2007, 26.) Rakenteen ja toimijuuden välisen ongelman ratkaisuun pyrkiessään Coleman ei tunnista tämän tutkielman kannalta jossain määrin olennaista suhteiden hierarkkisuutta ja jännitteisyyttä siinä missä Bourdieu.

Bourdieu ei ole ajattelussaan myöskään täysin rakennekeskeinen, vaan korostaa, että sen lisäksi että yhteiskunnalla on objektiivinen rakenne, se on myös yhtäläillä koostunut tavoitteellisten yksilöiden toiminnasta. Tällaisella subjektivismilla on arvoa, koska se tunnistaa subjektiivisen merkityksenannon, kompetenssin ja arkipäivän tiedon yhteiskunnan tuottajina. Kuitenkin yksilöt tarvitsevat tähän tuottamistyöhönsä rakenteen kategorioita, eikä rationaalisen valinnan teoria tunnista rakenteiden elinvoimaisuutta ja suhteellista itsenäisyyttä. Bourdieun mukaan mekaanisen strukturalismin ja teleologisen individualismin sekä objektivismin ja subjektivismin kahtiajaot ovat virheellisiä vastakkainasetteluja. Colemanista ja Putnamista poiketen hän näkee kuitenkin objektivismin ensisijaisena ja että yksilöiden havaitsemis- ja arvostuskategoriat (habitus) vaihtelevat sen mukaan millainen asema heillä on objektiivisessa sosiaalisessa tilassa. Yksilön kognitiiviset rakenteet juontuvat häntä ympäröivästä sosiaalisesta rakenteesta ja ovat itse asiassa sen fyysinen olomuoto. Samassa sosiaalisessa asemassa olevat tekevät näin ollen maailmasta samansuuntaisia arvostelmia ja

havaintoja ja tämä helpottaa sosiaalisen järjestyksen säilyttämistä, joka on hallitsevien intressin mukaista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että järjestys säilyisi muuttumattomana, vaan luokitusjärjestelmät ovat panoksena kentillä käytävissä kamppailuissa. Järjestysten muuttamisen edellytyksenä on, että tunnustetaan maailmaa koskevien representaatioiden ja symbolisten järjestelmien kyky muokata todellisuutta. Bourdieun ajattelu ja käsitteet eivät hänen mukaansa ole strukturalistisia, vaan pikemminkin relationaalisia, jolloin sosiaalinen maailma hahmottuu suhteiden kautta ja ne tarkentuvat myös yhteiskuntatieteen päällimmäiseksi tutkimuskohteeksi. (Bourdieu & Wacquant 1995, 27-35, 124-125, 158.)

Miltä osin Bourdieu käsittää sosiaalisen pääoman aktuaalisen toiminnan samalla tavalla kuin Putnam ja Coleman? Eritoten haluan nyt korostaa siis sosiaalisen pääoman funktionaalisia piirteitä. Samoin kun Putnamin ja Colemanin myös Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma vaatii ylläpitoa ja kuuluu ennemminkin käyttämättömänä kuin käytössä. Tähän voitane myös liittää se, että se ei myöskään synny tyhjiössä, vaan aktiivisen kanssakäymisen kautta. Bourdieu kuvaa tätä ylläpitoa symbolisten eleiden ja lahjojen vastavuoroiseksi vaihdoksi. Toinen yhteinen seikka onkin vastavuoroisuus ja se on vahvasti läsnä kaikissa kolmessa määritelmässä. Kolmanneksi kaikki teoreetikot näkevät myös sosiaalisen pääoman vaativan sen, että yksilöt jollain tasolla tunnistavat toisensa samankaltaisiksi. Bourdieulle se tarkoittaa erityisesti samantyyppisen sosiaalisen aseman ja pääomien hallintaa, Putnamille saman yleistyneen toimintakulttuurin omaksumista ja Colemanille samankaltaisen aseman ja päämäärien omaamista. Kaikille yhteisenä sosiaalisen pääoman mekanismina näyttäytyy luottamus, vaikka sillä viitataan osittain eri asioihin.

Yksi Bourdieun sosiaalisen pääoman määritelmän vahvuus tämän tutkielman kannalta on se, että se korostaa Colemanin nähden yksilön historiallisuutta. Bourdieun mukaan ihmisen reagoidessa toiseen ihmiseen hänen reaktionsa on täyteen ladattu heidän välisen suhteensa historiaa ja reaktiota ei voida ymmärtää ilman jonkinlaista käsitystä sen taustalla vaikuttavasta habituksesta (Bourdieu & Wacquant 1995, 154).

Kuitenkaan Bourdieunkään määritelmä ei sovellu tähän työhön annettuna. Ensinnäkin Bourdieu keskittyy tarkastelemaan sosiaalista pääomaa siten, että se on eronteon väline luokkarakenteessa ylhäältä alaspäin pitäen yllä hierarkisuutta ja vallan epätasaisuutta. Tätä hän kuvaa jopa symbolisen väkivallan harjoittamiseksi (Bourdieu & Wacquant 1995, 173; Kajanoja 2009). Bourdieun mukaan siis sosiaalinen pääoma on hyvä asia hyvässä asemassa

oleville ja huono asia alisteisessa asemassa oleville. Bourdieu ei tuo yhtäläillä ilmi, miten enemmän tai vähemmän alisteisessa asemassa olevat voisivat kohota sosiaalisen pääoman avulla. (Field 2008, 22-23, 31.) Toisaalta rakenteiden hierarkisuuden tunnistaminen ylipäättään on Bourdieun etu verrattuna Colemaniin ja Putnamiin, mutta toisaalta sen vuoksi huomio ei kiinnity juurikaan horisontaalisiin suhteisiin (Siisiäinen 2003, 214). Toiseksi Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma on usein keino sulkea ulos, joka ei liene tutkimusasetelmani kannalta ainakaan yksiselitteisen hyvä asia. Verrattuna muihin sosiaalisen pääoman määritelmiin Bourdieu ei käsittele yhdistävää ja linkittävää sosiaalista pääomaa, vaan näkee siihen liittyvän vain vahvan sisäpiiriläisyyden ja ulossulkemisen mekanismin eli sen mikä on luonteenomaista Putnamin mukaan sitovalle sosiaaliselle pääomalle (Putnam 2000, 22-24). Bourdieun määritelmän onkin sanottu soveltuvan huonosti avoimien ja löyhien sosiaalisten suhteiden leimaamaan postmoderniin aikaan. Kolmanneksi Bourdieu sivuuttaa ihmisten toisiaan kohtaan tuntemat tunteet sen suhteen, että pidämme toisista ihmisistä enemmän kuin toisista huolimatta siitä, kuinka samanlaisesta sosiaalisesta taustasta tulemme ja kuulumme samaan verkostoon. Affektio toimii Bourdieulla vain suhteiden kestävyuden vahvistajana. (Field 2008, 20-23.)

Coleman ja Putnam eivät käsittele erityisesti nuoria tämän tutkielman kannalta hedelmällisillä tavoilla, mutta miten on Bourdieun laita? Lähtökohtaisesti hänen mukaansa ”nuoriso” on pelkkä sana, koska kaikissa yhteiskunnissa ikään liittyvät jaottelut ovat vaihtelevia ja keinotekoisia. Ikäjaottelussa on Bourdieun mukaan kyse samasta asiasta kuin muissakin jaotteluissa: vallasta ja vallanjoosta. Jaottelu nuoriin ja vanhoihin kytkeytyy siis tässäkin yhteiskunnallisiin kamppailuihin ja Bourdieu esittää esimerkein, kuinka eri yhteiskunnissa on eri tavoin pidetty nuoria vanhoihin nähden alisteisessa asemassa. Ikä on siis sosiaalisesti manipuloitavissa. Siksi hänen mukaansa tulisi vähintäänkin verrata kahta nuorisoryhmää toisiinsa, koska muutoin ”nuorison” käsite yhdistää sosiaalisia maailmoja, jotka eivät ole mitenkään yhteneväisiä. Porvarillista opiskelijaa ja työläisnuorta verrattaessa voidaan todeta, ettei jälkimmäisellä edes ole nuoruutta ja ”puoliksi lapsen, puoliksi aikuisen” asemaa ja tilapäisen vastuuttomuuden tilaa ainakaan samassa merkityksessä kuin edellisellä. Vaikka tällainen luokkiin perustuva jaottelu on modernissa yhteiskunnassa hämärtynyt, on se Bourdieun mukaan olennainen ainakin verrattaessa aikaisiin töihin ja aikuisten maailmaan pyrkiviä nuoria ja toisaalta opiskelevia nuoria. Hän tuo esiin myös sukupolvien välisen ristiriidan syitä ja mainitsee muun muassa eri aikoina syntyneiden tavoitejärjestelmien välisen

ristiriidan, sillä monet nuoret saavat syntymälahjana ylellisyyksiä ja etuja, joiden eteen edellinen sukupolvi on joutunut ponnistelemaan lujasti. Toisaalta vanhenevat sukupolvet menettävät valta-asemiaan sitä mukaan, kun nuoret tulevat mukaan peliin. Tämä johtaa siihen, että vanhemmat polvet syyllistyvät nuorison vastaiseen rasismiin. Tulevaisuus on nuorten ja vanhempi polvi pyrkii roikkumaan kiinni asemissaan, sillä heillä ei ole tulevaisuutta. Nuoret pyrkivät siirtämään vanhat vanhuuteen ja vanhat pyrkivät pitämään nuoret nuorina. (Bourdieu 1985, 128-136.)

Liittyen nuoruuteen vallan ja luokkaerojen uusintamisen näkökulmasta Bourdieu viittaa muun muassa Paul Willisin tutkimukseen, jossa hän tuo ilmi kuinka tunnilla rettelöivien työväenluokkaisten poikien toiminta tarkoittaa sulkeutumista koulun ulkopuolelle ja kiinnittymistä entistä tiukemmin alisteiseen asemaan, vaikka mukautumalla koulun kulttuuriin ilman vastarintaa merkitsisi tulemistä instituution jäseneksi ja mahdollistaisi sosiaalisen kohoamisen. Pojat ovat tässä varsin hankalassa välikädessä. Symbolisen vallan logiikkaan sisältyvän ratkaisemattoman ristiriidan mukaisesti kapinointi voi olla vieraannuttavaa ja alistuminen varsin vapauttavaa. Kyse on siitä, että hallittavien habitus on kyseisen kentän kanssa tiedostamattomalla tavalla yhteensopiva tai sopimaton ja sosiaalistunut ruumis ottaa paikkansa ikään kuin annettuna. Hallittavilla on kuitenkin aina kyky vaikuttaa kenttään, vaikka se tuottaisi vain sen, että hallitsevat näkevät vaivaa sulkeakseen heitä pois kentän pelistä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 44-45, 107; Bourdieu 1985, 204; Willis 1984). Bourdieu ottaa näin ollen kantaa nuoruuteen eripuolilta vallan ja yhteiskunnallisten erontekojen näkökulmasta, mutta ei sinänsä ole erityisen kiinnostunut nuoruudesta elämänvaiheena.

3.1.5 Sosiaalinen pääoma ja nuoret

Koska tutkielmani liittyy vahvasti nuoruuteen, eivätkä edellä esitellyt sosiaalisen pääoman määritelmät ja teoretisoinnit ota nuoria erityistarkasteluun, paneudun tässä kappaleessa nuoria koskevaan aikaisempaan tutkimukseen, jossa on sovellettu sosiaalisen pääoman käsitettä. Ensin tarkastelen lyhyesti esimerkein, mitä sosiaalisen pääoman lähteitä, tuotoksia ja mekanismeja nuorten sosiaalisen pääoman tutkimuksessa on käsitelty. Tämän jälkeen pohdin käsitteen ja nuorisotutkimuksen välistä suhdetta yleisellä tasolla ja lopuksi kiinnitän huomioni

siihen, mitä käsitteen kontekstualisointi ja empiirinen juurruttaminen nuoria käsittelevässä tutkimuksessa tarkoittaa.

Mitä sosiaalinen pääoma nuoria käsittelevässä tutkimuksessa on? Samoin kuin yleisemminkin sosiaalisen pääoman tutkimuksen alueella myös nuoriin kohdistuvan tutkimuksen ongelmaksi on nähty se, että on vaikea erottaa mitkä ovat sen lähteitä, mitkä mekanismeja ja mitä se tuottaa. Morrow (2004, 212) näkee käsitteen monitulkintaisuuden vuoksi menetelmällisesti arvokkaaksi sen, että tutkimusta tehdään laadullisesti. Ellonen ja Korkiamäki (2006) tarkastelevat nuoria koskevia sosiaalisen pääoman käsitettä käsitteleviä tutkimuksia kartoittavassa artikkelissaan sen yleisiä suuntaviivoja. Ensinnäkin heidän mukaansa sosiaalisen pääoman lähteinä on tutkittu ainakin koulua, perhettä, asuinalueita ja vertaisyhteisöä. Toiseksi tutkittaessa sitä, mitä sosiaalinen pääoma on ja miten se toimii, tutkimuskohteena ovat olleet sen rakenteelliset, asenteelliset ja toiminnalliset ominaisuudet. Toiminnallisesta näkökulmasta on tarkasteltu esimerkiksi koulun ja kodin ilmapiiriä, turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteita, lasten vanhempien toimivaa yhteistyötä, lapsi-aikuisuhteita, aikuisilta saatua sosiaalista tukea, valvontaa ja osallisuutta. Kolmanneksi sosiaalisen pääoman tuotoksia ja vaikutuksia on puolestaan lähestytty yleisesti varsin ongelmakeskeisesti eli selvitetty sitä, miten se voi ehkäistä tai vähentää nuorten hyvinvoinnin kannalta haitallisia ilmiöitä kuten kouluongelmia, rikollisuutta tai yhteiskunnallista sopeutumattomuutta ja syrjäytymistä. Sosiaalinen pääoma on näissä tutkimuksissa nähty yleisesti ottaen varsin positiivisessa valossa ja sen koetaan yleisesti vaikuttavan hyvällä tavalla nuorten terveyteen, kasvuun ja kokonaisvaltaiseen kehittymiseen. (Mt.)

Sinkkonen-Tolpin väitöskirjassa nuoria kotikuntaan kiinnittävänä sosiaalisena pääomana näyttäytyi perhe, seurustelukumppani, tunne osallisuudesta suhteessa omaan kotikuntaan sekä koulun ilmapiiri (Sinkkonen-Tolppi 2005, 98). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa jää tosin erittelemättä, mitkä ovat sosiaalisen pääoman mekanismeja ja toimintaa ja mitkä sen lähteitä. Tutkija näkee kotiseutuun kiinnittymisen ja sosiaalisen pääoman osin päällekkäisinä käsitteinä, mutta kiinnittymiseen vaikuttavat sosiaalisen pääoman lisäksi monet muutkin tekijät (mt. 99-100).

Tolonen näkee empiirisissä tutkimuksissaan sosiaalisen pääoman verkostoina ja taitoina ja sen toiminnan sosiaalisena ja emotionaalisena tukena. Lähteisiin liittyen nuorten sosiaalinen pääoma voi kehittyä suhteessa keihin tahansa lähipiirissä oleviin ihmisiin, kuten kavereihin tai

sisaruksiin tai toisaalta jäädä kehittymättä, jolloin nuoren on vain tultava toimeen ilman. (Tolonen 2004, 21, 28; 2005, 246.) Schaefer-MacDaniel (2004) näkee nuorten sosiaalisen pääoman koostuvan verkostojen, luottamuksen ja vastavuoroisuuden lisäksi kuulumisen kokemuksista ja paikkaan kiinnittymisestä.

Korkiamäki (2013) tarkastelee väitöskirjassaan varsin monipuolisesti nuorten vertaissuhteita ja näkee sosiaalisen pääoman resursseina, prosesseina ja positioina. Hänen yhtenä tutkimustehtävänä oli selvittää, mitä muuta nuorten vertaisyhteisöjen tuottama sosiaalinen pääoma on kuin sosiaalista tukea ja kontrollia. Nuoret eivät luonnollisesti käytä puheessaan sosiaalisen pääoman käsitettä ja tutkimusperinne on verrattain ohut. Tämä tuottaa tutkimukselle tiettyjä haasteita. Korkiamäki korostaakin, että on paneutunut aineistoonsa aiemman tutkimuksen ohjatessa prosessia vain väljästi. Metodologisesti sitoutumaton ja monista suunnista aineistoa lähestyvä lukutapa auttaa tilanteessa, jossa ei olla varmoja, mitä etsitään. (mt. 63-64.) Omassa työssäni olen omaksunut osittain samanlaisen lähestymistavan ja aiempi tutkimus siitä, mitä nuorten sosiaalinen pääoma on, viitoittaa tietä, muttei sido kategorisesti.

Edellä mainitut tutkimukset ovat esimerkkejä siitä, mitä sosiaalinen pääoma nuoria käsittelevässä tutkimuksessa on. Seuraavaksi tarkastelen käsitteen ja nuoria käsittelevän tutkimuksen yhteensopivuutta.

Tutkimuksen lähtökohdat ovat usein määrittäneet enemmänkin sosiaalisen pääoman diskurssista kuin nuorista tutkimuskohteena. (Ellonen & Korkiamäki 2006, 197-198, 209.) Nuorisotutkimuksen ja sosiaalisen pääoman käsitteen yhteensovittaminen tuo ilmi ongelmia johtuen traditioiden eroista ja siitä, että heidän sosiaalinen elämänsä on usein liian ristiriitaista ja monisyistä, jotta sitä voitaisiin suoraan sovittaa tiettyyn teoriaan. Colemanilainen nuoria objektivoiva näkökulma on vahvasti ristiriidassa nuorisokulttuurin tutkimuksen tradition kanssa sen korostaessa nuorten omaa merkityksenantoa ja toimijuutta. Kulturalistisessa katsannossa aikuisyhteiskunnan verkostot ja instituutiot asettuvat vain taustaksi, jota vasten nuorten toimintaa analysoidaan ja tämä näkökulma ottaa etäisyyttä sosiaalisen pääoman tutkimukselle ominaiseen hyötyajatteluun. (Tolonen 2007; Morrow 2000.)

Myös oman tutkielmani kannalta on ongelmallista, jos sosiaalisten suhteiden katsotaan olevan jonkinlainen kilpailuetu tai hyöty, johon jo pääoma-termi viittaa. Nuorisotutkimuksessa ja nuorisokulttuurin tutkimuksessa kun suhteet nähdään sinänsä arvokkaina ja huomio kiinnittyy

hyötyjen mittaamista enemmän nuorten tuottamaan merkityksenantoon (Tolonen 2007, 41). Lisäksi kuten edellä on tullut ilmi, on olennaista erottaa se kenen hyödyistä puhutaan: nuorten, aikuisten vai yhteiskunnan. Hyötynäkökulma soveltuu tähän tutkielmaan huonosti, koska tarkoitukseni on jäljittää kulttuurisia ja sosiaalisia prosesseja, joita liittyy joukkueeseen kiinnittymiseen, eikä arvioida toiminnan hyötyjä muutoin kuin siltä osin, mitä pelaajat itse tuovat haastatteluissa esiin.

Toinen keskeinen ongelma aiemman tutkimuksen valossa liittyy nuorten objektivointiin. Mikäli nuoria tarkastellaan sosiaalista pääomaa passiivisesti vastaanottavina objekteina unohtuvat monet nuoruuden sosiaalisille suhteille ominaiset piirteet, kuten kontekstisidonnaisuus, informaalius ja vertaisryhmän merkitys (Ellonen & Korkiamäki 2006, 209). Objektivointia, hyötyjä ja instrumentaalisuutta korostavalle puhetavalle vastakkaisesti pyrin huomioimaan sen, että verkostot ja suhteet ovat nuorille merkityksellisiä myös sellaisinaan vaikutuksista riippumatta ja että ne ovat jotain, jonka rakentumiseen ja toimintaan heidän tulee itse pystyä vaikuttamaan.

Analyysini lähtökohtana tulee olla siis nuoret, eikä kiveen hakattu sosiaalisen pääoman teoria tai malli, johon heidän elämänsä yritetään väkisin sovittaa. Suhtaudun kriittisesti nuorten sosiaalisen pääoman tutkimukseen, jossa sen toiminta ja rakentuminen on johdettu suoraan heitä ympäröivistä rakenteista ja aikuisten toiminnasta (ks. Schaefer-McDaniel 2004; Holland 2009; Morrow 1999; 2000; 2004). Ottaen huomioon metodologiset lähtökohtani, tutkimuskohteeni sekä aineistoni on minun perusteltua valita Bourdieun käsitteistö ja teoreettinen systeemi tutkielmani keskeisimmäksi viitekehukseksi (ks. Morrow 1999; 2001). Tätä teoriaa on mahdollista käyttää ennemminkin heuristisena työkaluna kuin jäykkänä viitekehysenä. Jotta päästäisiin sensitiiviseen ja nuorten näkökulmia korostavaan tulkintaan, tulee huomioida heidän kulttuurinen ja sosiaalinen taustansa eli se konteksti, jossa sosiaalisen pääoman rakentuminen ja toiminta tapahtuu sekä nuorten elämäntilanteiden muutokset ja jatkuva liike. Tähän liittyen Bourdieun teorian etu on sen systeeminen kokonaisvaltaisuus eli se huomioi pääomien muutokset toisikseen asemoimatta 'sosiaalista' muista resursseista irralliseksi ja tekemättä näin keinotekoisia jakolinjoja nuorten habituksen kokonaisuuteen. (Morrow 1999; 2000; 2001.) Tutkielmani keskiöön asettuu tällöin sosiaalisen pääoman rakentumisen ja toiminnan tiukkarajaisen määritelmän soveltamisen sijaan sen kontekstualisointi ja empiirinen juurruttaminen. Se, miten sosiaalinen pääoma rakentuu ja toimii, määrittyy vain suhteessa aineistoon.

Kuten kolmannen luvun alussa tuli ilmi käsitteistön systeemisyydestä johtuen sen sisältöjä ei ole tarkoituksenmukaista sekoittaa muiden määritelmien sisältöihin, koska ne on luotu toimimaan osana tiettyä systeemiä (Bourdieu & Wacquant 1995, 123). Toki voin tulkita aineistoani matkan varrella myös suhteessa muihin sosiaalisen pääoman teorioihin sikäli, kun se johtaa erilaisiin näkökulmiin tai oivalluksiin, mutta ne eivät ole analyysini keskiössä.

Käyn seuraavaksi läpi nuorten sosiaalisen pääoman tutkimusta sen toiminnan näkökulmasta. Keskityn pääasiassa tutkimukseen, joka kiinnittyy sosiaalisen pääoman bourdieuläiseen tulkintaan ja joka tarjoaa erilaisia esimerkkejä sosiaalisen pääoman kontekstualisoinnista ja sensitiivisistä operationalisoinnista. Keskeisiä teemoja ovat ikä, sukupuoli, etninen tausta, paikallisuus, luokka sekä erilaiset siirtymät ja muutokset nuoren elämässä.

McLeod (2000) hyödyntää Bourdieun käsitteistöä ja ennen kaikkea habituksen käsitettä tutkiessaan nuorten sukupuoleen ja luokkaan liittyvää subjektiviteetin muotoutumista koulun näkökulmasta. Hän korostaa nuorten habituksen muodostumista jatkuvana prosessina ja että subjektiviteetit muodostuvat institutionaalisten vaikutusten (koulu) ja yksilöllisten elämäntarinoiden risteyskohdassa. Nuorten subjektiviteetit muodostuvat luokkasidonnaisen maskuliinisuuden ja feminiinisuuden sekä niistä irrallisen improvisaation vuorovaikutuksessa.

Skeggs (1997) käyttää hyväkseen bourdieuläistä käsitteistöä mittavassa tutkimuksessaan työväenluokkaisista nuorista naisista. Hän rakentaa analyysinsä pitkälti kunnioitettavuuden käsitteen sekä luokan ja sukupuolen varaan. Hän hahmottaa tätä taustaa vasten sosiaalisten mekanismien kokonaisuuden, joka normittaa ja rajoittaa naisten toimijuutta ja sitoo heidät marginaaliin. Yleiset narratiivit siitä, miten työväenluokkaisen naisen tulee toimia ja millaisia vastuita hänen elämäänsä kuuluu, määrittävät sitä, kuinka he tuottavat ja näkevät itsensä kunniallisina ja millaisia positioita he voivat ottaa (mt. 162). Työväenluokan naisten kunniallisen elämän yhtenä peruspilarina Skeggs näkee muista huolehtimisen omien tarpeiden tyydyttämisen sijaan ja toimijuutta rajoittaakin pitkälti tämä sukupuolen määrittämä vastuu (mt. 164; myös Tolonen 2004, 15-19).

Kunnialliseksi nähdyt tavat toimia ja ilmaista toimijuutta ovat myös Tolosen (2005) empiiristen havaintojen mukaan nuorten keskuudessa sukupuolittuneita. Tavat suhtautua ympäristöön, koulutukseen, lakiin ja järjestykseen sekä omaan kehoon ja sen kontrollointiin vaihtelevat tyttöjen ja poikien välillä. Pääomien suhteen tämä tarkoittaa sitä, että kyky ja tavat rakentaa ja käyttää eri pääoman lajeja ovat sukupuolittuneita. Tolosen mukaan ne kiinnittyvät

tiivisti paikallisuuteen, luokkaan ja erilaisiin nivel- ja siirtymävaiheisiin, jotka kertovat usein paljon sosiaalisen pääoman rakentumisen ja toiminnan kontekstisidonnaisista ja yksilöllisistä piirteistä. Bourdieuläisittäin ilmaistuna nivelvaiheissa yksilöiden mahdollisuudet määrittyvät pitkälti hänen pääomistaan käsin ja kentän muutos tarkoittaa aina uutta ja erilaista positiota. (Mt.)

Jatkuvaa liikettä ja muutosta ja sen vaikutuksia ryhmien tai yksilöiden asemaan ja pääomiin voidaan kuvata toimintaposition liikeradan käsitteellä (Siisiäinen 2005, 98-99). Esimerkiksi kotipaikalta lähteminen koulutuksen perässä on yleisempää keskiluokkaisten nuorten keskuudessa työväenluokkaisten nuorten kiinnittyessä tiukemmin kotipaikkaansa (Jamieson 2000). Tutkittaessa sosiaalista pääomaa nuorten keskuudessa huomio tulee kohdistaa ympäristössä vallitseviin emotionaalisiin, sosiaalisiin, materiaalsiin ja paikallisiin oloihin, jotta ymmärtäisimme nuorten valintoja ja mielekkäiksi kokemia toimintatapojaan (Tolonen 2004; 2005).

Myös Morrow (2004) näkee paikallisuuden olennaisena sosiaalisen pääoman kontekstualisoinnissa. Hänen havaintonsa on varsin käytännöllinen: mitä enemmän lapsilla ja nuorilla on kohtaupaikkoja ja mitä lähempänä he asuvat toisiaan, sitä paremmat edellytykset sosiaalisen pääoman luomiselle on (mt). Paikallisuuteen liittyvät kuulumisen kokemukset liittyvät Morrown havaintojen mukaan nuorilla ennemminkin ihmisiin kuin paikkoihin ja ovat ennemminkin ”virtuaalisia” kuin geografisia (Morrow 2001; 2004).

Tolosen tapaan Holland (2006) on tutkinut nuorten sosiaalista pääomaa nivelvaiheiden kautta, tarkemmin sanottuna siirtymävaiheessa nuoruudesta aikuisuuteen. Hän korostaa perheen ja sen luokkataustan merkitystä näiden siirtymien kannalta. Olennaista on, että siirtymät koulutukseen ja sieltä työelämään ja toisaalta nuoruudesta aikuisuuteen eivät määrity suoraan luokan, sukupuolen, asuinpaikan, perhetaustan ja muiden mahdollisten muuttujien mukaan, vaikka ovatkin vahvasti niiden taustalla. Muutokset nuorten elämäntarinoissa, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman rakentumisessa ja toiminnassa hahmottuvat sekä Tolosen että Hollandin tutkimuksissa hyvin, koska he tarkastelevat ilmiöitä ennemminkin elämäntarinoiden kautta kuin tietynä hetkenä. Retrospektiivisen asetelman ansiosta myös tässä tutkielmassa on mahdollista tuottaa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman toiminnasta dynaaminen ja alati muuttuva kuva. Weller (2007) on tutkinut lasten sosiaalista pääomaa nivelvaiheiden näkökulmasta puolestaan pitkittäistutkimuksella tarkastellessaan siirtymää alakoulusta

yläkouluun. Häinkin käsittelee aihetta huomioiden luokan, sukupuolen ja etnisen taustan, jotka kaikki vaikuttivat osaltaan sosiaalisen pääoman toimintaan siirtymissä.

Diane Reay (2000; 2004) käyttää hyväkseen sosiaalisesta pääomasta johdetun emotionaalisen pääoman käsitettä. Se on yksilöltä toiselle siirrettävää pääomaa, joka näyttäytyy kiintymyksenä, huomiona ja huolenpitona. Reay operationalisoi käsitteen tarkastellessaan äitien negatiivisen ja positiivisen tunnepitoisen suhtautumisen ja tuen vaikutuksia heidän lastensa koulunkäyntiin. Käsitettä on käyttänyt ensimmäisen kerran Helga Nowotny ja hänen mukaansa se on missä tahansa verkostoissa kehittyviä ja ylläpidettäviä tunnepitoisia suhteita ja taitoja (Reayn 2004, 60 mukaan Nowotny 1981, 148). Reayn mukaan emotionaalinen pääoma on vahvasti sukupuolittunutta pääomaa, joka on ominaista ennen kaikkea naisille. Se on resurssi, jota äidit siirtävät eteenpäin lapsilleen ja jonka on esimerkiksi mahdollista tukea heidän koulunkäyntiään. Emotionaalinen pääoma selittää Reayn mukaan osaltaan bourdieuläisessä hengessä koulumenestyksen luokkaeroja, vaikei sitä voidakaan suoraan yhdistää lasten koulumenestykseen. Emotionaalisen pääoman toiminta on monimutkaista ja kontekstisidonnaista, eikä esimerkiksi positiivinen emotionaalinen pääoma aina johda lapsen lisääntyneeseen opiskelumotivaatioon. Kuitenkin äitien tavat paeta lapsen koulumenestyksen paineita ovat luokkasidonnaisia: työväenluokkaiset äidit saattavat tehdä erottelun lasten onnellisuuden ja koulumenestyksen välille ja keskiluokkaiset äidit hankkivat aikaa ja tukea palkkaamalla siivoojia, tutoreita tai au pairreja. Suurin osa äideistä asettuu kuitenkin johonkin tähän väliin ja joutuu käsittelemään Reayn mukaan kovia paineita liittyen lasten koulumenestykseen ja tekemään emotionaalista työtä. (Reay 2000; 2004.)

Reynolds ja Zontini (2006) tarkastelevat sosiaalisen pääoman rakentumista etnisyyden ja vähemmistön näkökulmasta vertaillen karibialais- ja italialaistaustaisten perheiden hoivan ja huolenpidon käytäntöjä. Heidän tutkimuksessaan tulee ilmi se, että sosiaalisen pääoman toiminta riippuu todella osaltaan etnisestä ja kulttuurisesta taustasta ja jonka sisällä sitä ohjaa edelleen sukupuoli ja paikallisuus.

Nuorten sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman tutkimuksessa on myös eritelty alakulttuurinen pääoma (Thorton 1995, 11) sekä alakulttuurinen sosiaalinen pääoma (Tolonen 2007, 39). Ala-etuliitteellä korostetaan nuorten omaa kykyä rakentaa olemassa olevista aikuisten määrittelemistä valtarakenteista irrallista pääomaa. Alakulttuurinen sosiaalinen pääoma on

nuorten kulttuureissa arvokkaita sosiaalisia suhteita ja taitoja, joiden he saattavat myöhemmin ajatella olleen haitallista. (Tolonen 2007, 38-39.)

Morrow (2004) ei käytä alakulttuurisen sosiaalisen pääoman käsitettä, mutta viittaa nuorten vertaissuhteissa samoihin piirteisiin. Alakulttuurisen sosiaalisen pääoman hankkiminen voi liittyä usein vertaisten hyväksynnän hakemiseen tai toisaalta tämän sisältöisiä suhteita voidaan tietoisesti vältellä. Se myös arvottaa ryhmiä ja yksilöitä ”suosion” mukaan. Vahvasti normittavan ja jälkeinpäin negatiiviseksi nähdyn sosiaalisen pääoman voidaan nähdä omaavan paljon samoja piirteitä Putnamin sitovan sosiaalisen pääoman kanssa, jos se kehittyy ylenpalttiseksi (Morrow 2001; Putnam 2000, 22-24).

On tärkeää pitää mielessä, että sosiaalisen pääoman kyky edistää yksilön tai yhteisön tavoitteita ei katso näiden tavoitteiden moraalisuutta muita ihmisiä kohtaan ja toisaalta sosiaaliset suhteet ovat myös usein niin monimutkaisia, ettei niiden vaikutuksia voida ennakoita tai lopulta edes arvottaa kovin yksiselitteisesti (Field 2008, 79-80). Kaikesta huolimatta mikäli nuori kokee ne jälkeinpäin negatiivisina voitaneen puhua negatiivisesta sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalisen pääoman negatiiviset vaikutukset on tämänkin tutkielman viitekehyksessä tärkeää pitää mielessä.

Jotta sosiaalisen pääoman käsitteen hyödyntäminen palvelisi nuoria koskevien ilmiöiden tulkintaa mahdollisimman hyvin jäämättä liian väljästi määritellyksi sosiaalisiin suhteisiin liittyväksi positiiviseksi asiaksi, käsite tulee paikallistaa ja kontekstualisoida huolellisesti ja juurruttaa empiirisesti. Näin sen soveltamisella on mahdollista päästä sukupuolitietoiseen ja toimijuutta korostavaan käsitykseen tutkittavasta nuoriin liittyvästä ilmiöstä. (Tolonen 2007, 36-37; McLeod 2000; Morrow 1999) Yksinkertaistettuna voidaan kysyä kuka sosiaalista pääomaa tuottaa ja missä olosuhteissa ja millä keinoin (Morrow 1999). Edellä esitellyn tutkimuksen ei ole tarkoitus antaa kattavaa kuvaa kaikesta tällaisesta tutkimuksesta, vaan esitellä sitä erilaisin esimerkein. Ikä, sukupuoli, etninen tausta, luokka, paikallisuus ja näiden lisäksi esimerkiksi seksuaalisuus määrittävät pitkälti nuorten mahdollisuuksia ja kykyä hankkia erilaisia pääomia, mutta ne myös vaikuttavat siihen, miten niitä hankitaan ja miten niitä käytetään. Nuorten sosiaaliset suhteet ovat lisäksi usein dynaamisia ja informaaleja (Korkiamäki 2013; Korkiamäki & Ellonen 2006) ja pääomien rakentumista ja toimintaa määrittävät jatkuvasti muuttuvat olosuhteet ja etenkin erilaiset nivel- ja siirtymävaiheet. Sosiaalinen ympäristö määrittää sen, mitkä pääomat ovat käytökelpoisia resursseja ja mitkä

eivät. Sosiaalisella pääomalla on myös negatiivinen puolensa ja sitä ei voida lukita automaattisesti nuorten kannalta positiiviseksi asiaksi.

3.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäni on kuvata Icehearts-poikien kiinnittymistä joukkueen kasvattajaan, vertaisyhteisöön ja joukkueurheiluharrastukseen sekä heidän saavuttamiaan sosiaalisia resursseja. Näihin resursseihin viitataan avun saamisena. Kiinnittyminen ja avun saaminen ovat osaltaan päällekkäisiä ja toisiinsa kietoutuvia. Näen niiden toiminnan alati muuttuvana prosessina, jota tarkastelen sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsittein. Kiinnittyessään yhteisöön pojat myös itse tuottavat sen sosiaalisen järjestyksen, jonka puitteissa toiminta tapahtuu.

Käsitteiden operationalisoinnissa pyrin kiinnittämään mahdollisimman paljon huomiota niiden kontekstualisointiin ja empirialähtöisyyteen. Pyrin kuvaamaan pelaajien kiinnittymisen tapoja koko kirjavuudessaan tuomalla esiin niiden välisiä eroja ja samankaltaisuuksia.

Arvioin sitä, vaatiiko joukkueeseen kiinnittyminen lapsilta ja nuorilta jonkinlaisia resursseja. Lähtökohtanani on se ajatus, että nuorilla voi olla vain vähän sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja jollain kentällä ja moninaisia mahdollisuuksia toisenlaisilla kentillä ja tämä aiheuttaa heidän elämässään myös ristiriitoja ja jännitteitä (Gordon 2005, 116).

Tarkastelen kiinnittymistä ja avun saamista yksilötasolla, mutta kiinnostukseni kohde on myös yhteisöllinen ja kollektiivinen (vrt. Korkiamäki 2013, 55). Kyseessä ovat yksilöiden kokemukset erityisestä kasvattajasuhteesta, yhteisöön kuulumisesta ja joukkueurheiluharrastuksesta. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia olivat poikien tavat kiinnittyä Icehearts-joukkueeseen eri aikoina? Millaisia rajoituksia ja mahdollisuuksia eri pelaajilla on pääomien näkökulmasta tässä prosessissa ollut?
2. Miten pelaajat kuvaavat autetuksi tulemistaan sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman rakentumisen ja toiminnan prosesseissa?

3.3 Aineisto ja menetelmät

Aineisto on tuotettu osana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Icehearts-tutkimushankkeen retrospektiivistä osiota. Se koostuu Icehearts-joukkueen poikien haastatteluista. Joukkueen toiminnassa mukana olleista 34 pelaajasta koetettiin puhelimitse tavoittaa kaikkia ja haastatteluun saatiin lopulta 19. Rekrytointi ja haastattelut suoritettiin tutkijoiden yhteistyönä jakamalla joukkueen pelaajat tasan kolmen tutkijan kesken. Lopulta tein itse seitsemän haastattelua ja muut tutkijat molemmat kuusi.

Haastatteluissa käytettiin haastattelurunkoa (liite 1), jossa pelaajien elämää ja Icehearts-uraa käytiin läpi teemoittain. Se ei sitonut haastattelujen kulkua kategorisesti, mutta toimi eräänlaisena muistilistana näkökulmista, joista jokainen haastattelun tekijä lähestyi eri teemoja. Tämä oli ensiarvoisen tärkeää, koska haastatteluiden tekijöitä oli kolme ja kaikilla oli luonnollisesti hieman toisista poikkeava tapa haastatella.

Haastatteluja voitaisiin siis luonnehtia teemahaastatteluiksi. Aihealueet olivat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysmuodot saattoivat vaihdella ja teemojen käsittelyjärjestys sekä linkittyminen toisiinsa riippuivat hyvin paljon haastateltavista. Teemahaastattelun ominaispiirteinä on nähty tutkittavien äänen korostuminen, heidän tulkintojensa ja merkitystensä keskeisyyden huomioiminen sekä se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48.)

Toisaalta haastattelut sisältävät paljon samaa myös elämäkertahaastatteluiden tai muistelutyön kanssa (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2000, 161-162). Haastatteluissa ja niiden aikana piirretyissä *elämänjanoissa* käytiin läpi pelaajien elämää pitkältikin aikaväliltä. Tämä riippui osaltaan siitä, kuinka kauan he olivat olleet mukana Iceheartsissa, sillä haastattelu alkoi yleensä kysymyksellä siitä, miten ja milloin pelaaja oli tullut mukaan. Pojille merkityksellisiä teemoja ja tapahtumia käsiteltiin kuitenkin myös ajalta, jolloin he eivät olleet vielä joukkueen mukana.

Haastateltavat olivat iältään 16-19 -vuotiaita. Kutakin tutkimukseen osallistunutta nuorta haastateltiin kerran. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin ja niiden kestot vaihtelivat 34 minuutista lähes 90 minuuttiin. Haastattelunauhaa kertyi yhteensä 1132 minuuttia ja

litteroituna 331 liuskaa. Litteroinnin omien haastattelujeni lisäksi toisen kollegani haastattelut, jolloin niitä kertyi yhteensä 13. Haastattelut tehtiin Iceheartsin toimitiloissa, joka oli pelaajille entuudestaan tuttu paikka. Paikan etuna oli myös se, että monet pelaajista asuivat lähellä. Käytössämme oli erillinen kokoustila.

Haastattelujen jälkeen kirjoitettiin aina lyhyt kuvaus haastattelun kulusta. Tässä tuotiin esiin pohdintoja siitä, kuinka haastattelu oli sujunut. Nämä kirjattiin myös haastatteluiden litterointien alkuun. Tämän lisäksi pidin itse koko tutkimuksen teon ajan tutkimuspäiväkirjaa ja palasin sen puitteissa tarkastelemaan tutkimuksen kulkua aina, kun näin siihen joltain osin tarvetta.

Haastatteluaineiston lisäksi tausta-aineistona olen käyttänyt pelaajien kanssa tehtyjä elämänjanoja. Elämänjanat tehtiin yhdessä pelaajien kanssa haastattelun lomassa tai aivan lopuksi. Elämänjanalle merkittiin nuoren elämässä tapahtuneita merkittäviä asioita ja tapahtumia. Kaikki haastatellut suostuivat elämänjanan piirtämiseen. Elämänjanan avulla voidaan visuaalisesti hahmottaa elämän kulminaatiopisteet, ylä- ja alamäet sekä itselle merkittävät tapahtumat (Jokiranta 2003, 49). Menetelmää on käytetty kerrotun tarinan jäsentämiseksi, jäntevöittämiseksi ja juonellisuuden ylläpitämiseksi haastattelutilanteessa (Jokinen & Pirskanen 2015). Icehearts-nuorten haastattelujen yhteydessä käytettiin valmiille pohjalle tehtävää elämänjanaa (liite 2), jossa nuori sai itse tai yhdessä haastattelijan kanssa piirtää haastattelutilanteessa oman elämänjanansa. Elämänjana on x-akselilla kulkeva iän mukaan etenevä jana, jonka risteää positiiviset ja negatiiviset kokemukset erottava y-akseli. Janalle piirretyn viivan sijoittuessa janan alapuolelle on kyse negatiivisiksi koetuista asioista elämäkulussa ja positiiviset asiat sijoittuvat janan yläpuolelle.

Jokisen ja Pirskasen mukaan tällainen jana on käyttökelpoinen etenkin silloin, kun tutkitaan sensitiivisiä aiheita. Ajallisen ulottuvuuden tavoittaminen onnistuu paremmin konkretian kautta ja ajankulun voi tällöin hahmottaa relationaalisena. Aikajana toimii myös muistin apuna. (Jokinen & Pirskanen 2015, 46-53.)

Haastattelun aluksi nuorille selvitettiin elämänjanan merkitys osana haastattelua ja se, että janaa oli mahdollista lähteä piirtämään jo haastattelun aikana. Kaikkien haastateltavien kanssa palattiin tarkastelemaan elämänjanaa vielä haastattelun loppuvaiheessa. Elämänjanan täyttäminen haastattelun yhteydessä osoittautui varsin merkitykselliseksi, sillä se toi monissa haastatteluissa esiin tarkentavia yksityiskohtia sen suhteen, mikä oli ollut Icehearts-toiminnan

merkitys poikien elämän eri vaiheissa. Elämänjana auttoi haastattelijaa laittamaan erilaiset elämäntapahtumat perspektiiviin.

Varsinaisen aineiston lisäksi joukkueen kasvattaja Kassu haastateltiin kerran hankkeen kahden muun tutkijan toimesta esiymmärryksen kartuttamiseksi. Lisäksi haastattelin itse järjestön toiminnanjohtajan ja kehityspäällikön parihaastatteluna. Molemmat haastattelut nauhoitettiin. Ajoittain Kassu antoi lisätietoja haastatelluista pojista haastattelujen lomassa Iceheartsin toimistolla. Pariin otteeseen poikien kanssa oli mahdollista sopia haastatteluista myös kasvotusten heidän vieraillessaan toimistolla. Lisäksi kävimme seuraamassa joukkueen viimeistä virallista sarjaottelua. Nämä kaikki palvelivat varsinaisen aineiston tulkintaa lisäten ymmärrystä sen suhteen, mistä Icehearts-toimintamallissa on kysymys.

3.3.1 Haasteita ja helpotteita

Pelaajien saaminen haastatteluun osoittautui haasteelliseksi. Joukkueen kasvattaja oli maininnut tutkimuksesta joukkueen harjoituksissa, mutta siitä huolimatta moni pelaajista jätti vastaamatta yhteydenottoihin useista soitoista ja tekstiviesteistä huolimatta. Osa tutkimuksen ulkopuolelle jääneistä vastasi, mutta kieltäytyi. Kieltäytymisen syitä olivat muun muassa vaikea elämäntilanne, työ- ja opiskelukiireet sekä mielenkiinnottomuus tutkimusta kohtaan. Joukkueen kasvattaja sekä muut joukkueen jäsenet olivat muutaman pojan kohdalla apuna, kun heitä yritettiin tavoittaa. Haastatteluun osallistumisesta ei saanut mitään palkintoa tai lahjaa.

Tulkitsen niin, että tutkimukseen osallistuneet pelaajat olivat motivoituneita ainakin siksi, että näkivät tutkimuksen hyödyttävän Icehearts-toimintaa. Tätä heille myös korostettiin ajoittain rekrytoinnissa. Itse haastattelutilanteissa pojat olivat pääosin varsin avoimia vaikeistakin asioista. Ainoastaan yksi haastateltavista oli selvästi vastahakoinen kertomaan teemoista, jotka olivat jollain lailla arkaluontoisia. Motivoituneisuus ja avoimuus eivät ole nuorten haastattelututkimuksessa aina itsestäänselvyys (Hirsjärvi & Hurme 2000, 132-133).

Haastattelujen teemat käsittelivät Icehearts-joukkueeseen liittymistä, kasvattajasuhdetta, joukkueen vertaissuhteita, perhettä, koulua, viranomaiskontakteja, liikuntaharrastusta ja hyvinvointia sekä tulevaisuuden näkymiä ja ideoita toiminnan kehittämiseksi. Kaikilta osin

pelaajien elämäntarinoissa mielenkiinto kohdistui siihen, miten Icehearts suhteutui eri elämäntapahtumiin, tilanteisiin ja sattumuksiin.

Luotettavuuden kannalta tämän tutkielman yksi ongelma liittyy samaan seikkaan, josta Putnamia on syytetty etenkin hänen amerikkalaisen yhteiskunnan sosiaalisen pääoman murenemista käsittelevän tutkimuksensa osalta: aineiston tuottamisen prosessia ei ole toteutettu silmällä pitäen sosiaalisen pääoman käsitteen keskeisyyttä (Field 2008, 37). Aloittaessani tutkielman teon osana tutkimushanketta, minulla ei ollut vielä tietoa, mitä tiettyä aihetta oma osuuteni tulisi käsittelemään. Työ lähti siis liikkeelle hieman väärästä suunnasta, koska minulla oli aineisto ja menetelmä valittuna, mutten vielä tiennyt mitä tarkaan ottaen tutkin. Pääsin kuitenkin vaikuttamaan haastattelurunkoon vielä juuri ennen haastattelujen aloittamista, jolloin minulla oli jo jonkinlainen johtoajatus teoreettisesta ja metodologisesta viitekehksestäni.

Entä mitä haasteita ilmenee tutkielmassani menetelmän näkökulmasta? Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 68-72) mukaan hyvä haastattelija on kokenut ja rooliin pitäisi koulutautua. Itselläni oli menetelmäopinnoista vain yhden päivän kokemus haastatteluiden tekemisestä, mutta koin sen sitäkin arvokkaammaksi. Minulla oli lisäksi ympärilläni kokeneita haastatteluiden tekijöitä. Osallistuin yhteen tutkimusryhmämme toisen tutkijan haastatteluun tarkkailijana ennen omien haastattelujeni aloittamista, jotta saisin tuntumaa tilanteeseen. Tämä auttoi hahmottamaan ennen kaikkea sitä, että haastattelijan pitää pystyä olemaan joustava sikäli, kun haastateltavan tarina poukkoili ja eteni eri järjestyksessä kuin haastattelurunkomme. Lisäksi lyöttäydyimme yhteen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella nuorten haastattelututkimusta tehneiden tai paraikaa tekevien tutkijoiden kanssa. Pidimme yhteensä neljä ”haastattelupiiriä”, joissa purimme tapahtumia ja käsitelimme hyviä ja huonoja kokemuksia. Nämä tapaamiset olivat omien haastattelujeni kannalta ensiarvoisen tärkeitä ja koen, että selvisin tästä työvaiheesta kunnialla kokemuksen puutteesta huolimatta.

Itse haastattelutilanteissa koin ajoittain haastavaksi pysytellä napakasti tutkijaroolissani. Jutustelu saattoi mennä ajoittain tuttavalliseksi ja koen, että samaistuin monesti poikien kertomuksiin. Vaarana oli tällöin, että pelaajat kuittaavat asioita jonkinlaisella ”kyllähän sinä tiedät” -asenteella. Tämän välttäminen vaati oman position reflektointia haastattelutilanteissa ja sain apua samanlaisia kokemuksia omaavilta tutkijoilta haastattelupiirimme kautta.

Toisaalta näin tällaisen suhteen haastateltaviin myös potentiaalisesti muureja murtavana ja valtasuhdetta häivyttävänä.

Lisäksi koen, että haastattelujen tekemisessä auttoi se, että olin nähnyt vähintään ohi menneen kaikki pelaajat, joita haastattelin. Kävimme hankkeen toisen tutkijan kanssa katsomassa joukkueen viimeistä sarjapeliä ja moni haastatteluun tulija muisti nähneensä meidät kentän laidalla. Lisäksi vietimme haastatteluiden lomassa pitkiäkin aikoja Iceheartsin toimistolla, missä pelaajat kävivät silloin tällöin eri asioissa. Ohuiden, mutta näkemykseni mukaan merkityksellisten kontaktien tukemana haastattelut lähtivät liikkeelle luontevammin. Seuratessani edes vähän Icehearts-toiminnan arkea pääsin kehittämään tulkinnan työkaluja. Opin puhumaan pelaajien kanssa samaa kieltä monista toiminnan erityispiirteistä.

Tutkielmaani on suunnannut ja tukenut gradu-seminaarin ja varsinaisen ohjaajani lisäksi tiivis yhteistyö tutkimusryhmämme muiden tutkijoiden kanssa. Tutkimuksen keskeisiä teemoja on pohdittu ryhmässä tutkimuksen eri vaiheissa. Näkökulmat eri teemoihin ovat olleet varsin kirjavia johtuen tutkijoiden erilaisista taustoista. Kollegoillani on ollut vahva sosiaalityön ja -politiikan sekä nuorisotutkimuksen tausta siinä missä itse olen kokenut pystyneeni tuomaan mukaan liikuntasosiologista näkemystä. Olen kokenut tämän arvokkaaksi toimiessamme varsin monitieteisellä tutkimuskentällä.

3.3.2 Tutkimusetiikka

Tutkielmani kannalta kaksi seikkaa ovat ensiarvoisen tärkeitä tutkimusetiikan näkökulmasta. Ensinnäkin tutkimukseni kohteena ovat nuoret ja toiseksi haastatteluaineisto on monelta osin luonteeltaan sensitiivistä. Monissa haastatteluissa on tullut esiin esimerkiksi rikoksia, väkivallan uhriksi joutumista, terveydentilaan liittyviä seikkoja tai muuten hyvin henkilökohtaisia asioita.

Tutkittavien anonymiteetin suojaaminen on tutkielmassani luonnollisesti tärkeää ja asiaan on kiinnitetty huomiota eri keinoin. Anonymiteetin suojaamisen näkökulmasta haasteita aiheuttaa se, että päättäneitä Icehearts-joukkueita ei ole monta. Lisäksi haastatteluissa tuli ilmi, että Icehearts-toimintaan osallistuminen oli laajasti pelaajien kaveripiirin,

kouluhenkilökunnan ja muiden heidän kanssaan toimivien ihmisten tiedossa. Tunnistamisen vaara on siis melko ilmeinen.

Haastateltavat saivat keksiä itselleen aliaksen. Lisäksi erilaiset poikien puheenvuoroissa esiintyvät tunnistettavat tapahtumat ja sattumukset on naamioitu muokkaamalla niiden sisältöä. Myös joukkueen kasvattajalle on keksitty peitenimi, eikä tutkittavan joukkueen lajia myöskään mainita. Icehearts-toimintamallissa joukkueet rakentuvat joukkuepalloilulajien ympärille ja tämä on mielestäni riittävä tieto lukijalle. Myöskään kaupungin, kaupunginosien tai koulujen nimiä ei mainita.

Haastateltavilta kerättiin kirjallinen suostumuslomake. Heille kerrottiin, että haastattelut nauhoitetaan ja muistutettiin, että haastattelun saisi keskeyttää missä vaiheessa vain. Lisäksi haastateltavat saivat mukaansa tutkimusta koskevan tiedotteen sekä kaikkien tutkijoiden yhteystiedot, mikäli haluaisivat myöhemmin kysyä jotain tai ottaa yhteyttä.

Selvää on, että lapsia ja nuoria käsittelevän tutkimuksen tulee noudattaa yleisiä tutkimuseettisiä linjoja. Tämän lisäksi heidät voidaan nähdä aikuisiin nähden yksilöllisesti haavoittuvina, jolloin heidät nähdään esimerkiksi epäkompetentteina päättämään tutkimukseen osallistumisestaan tai rakenteellisesti haavoittuvina, jolloin eettinen huomio kiinnittyy valtaan ja kontrolliin yhteiskunnallisella tasolla. Toisaalta lasten ja nuorten osallisuuden korostamisen vanavedessä on noussut käsitys eettisestä symmetriasta, jonka mukaan eroja heidän ja aikuisten välillä ei tulisi ottaa annettuina. (Strandell 2010, 103-104.) Lasten ja nuorten ollessa tutkimuskohteena tulee huomio kiinnittää eettisissä pohdintoista yleisen etiikan lisäksi erityiskysymyksiin.

Yksi tällainen seikka on tutkijan ja tutkimuskohteen välinen valtasuhde. Etenkin erilaisissa institutionaalisissa ympäristöissä, joissa aikuiset toimivat ammattiasemassaan vallankäyttäjinä ja kontrolloijina (esim. opettajat), tutkijan täytyy pohtia omaa positiotaan. Yksityisyyden ja luottamuksellisuuden periaatteeseen nojaten tutkittavien tulee pystyä luottamaan siihen, ettei tutkija ole ainakaan suoranaisesti ”aikuisten puolella”. (Mt. , 35-36.)

Tämän tutkielman kannalta vallan näkökulma ei ole tässä mielessä yhtä keskeinen. Suurin osa haastateltavista oli haastatteluhetkellä täysi-ikäisiä, eikä Icehearts-toimintaan liity samanlaista ammattiasemaan perustuvaa kontrollia kuin vaikkapa koulussa. Toisaalta kysymys on relevantti siinä mielessä, että suuri osa haastateltavista näki tutkimuksen olevan osa

Iceheartsin kehitystyötä. Jos he asemoivat tutkijat kytkeytyneiksi järjestöön, saattaa tässä piillä vaara, etteivät he syystä tai toisesta tuoneet esiin toiminnan epäkohtia. Hyvin harva pelaaja näki toimintamallissa mitään parannettavaa. Myös haastattelupaikkaa voidaan pohtia tästä näkökulmasta, sillä paikka on harvoin metodologis-eettisesti täysin neutraali (mt. , 99-100). Haastattelut tehtiin Iceheartsin toimistolla suljettujen ovien takana yksilöhaastatteluina ilman Icehearts-henkilöstön tai kasvattajan läsnäoloa. Silti on syytä miettiä oliko tämä toimisto kaikkein hedelmällisin paikka kriittisten näkökantojen esiintuomiseksi.

Tutkijan valta ulottuu kuitenkin tätäkin laajemmalle. Tutkimuksen nuorisokuva määrittää suuresti tutkimuksen toteutuksen lisäksi sitä, millaisina erilaiset eettiset valinnat näyttäytyvät. On nähty, että nuoria tutkittavia ei ole helppo huomioida tutkimustilanteissa täysivaltaisina subjekteina ja eettistä pohdintaa aiheuttaa se, kenen äänellä tutkimus lopulta puhuu. Se, mistä näkökulmasta lähestymme nuoruutta vaikuttaa siihen, millaista nuoruutta tuotamme. Arvokkaana on pidetty sitä, että nuoria tutkitaan heidän omilla ehdoillaan. (Vehkalahti ym. 2010, 15-17.)

Kuten olen tuonut ilmi, Icehearts-toimintamalliin voidaan yhdistää ajatus ongelmaisten riskiyksilöiden ”merkkaamisesta” ja erityiskohtelusta. Toisin sanoen aihetta käsittelevän tutkielman nuorisokuva voisi olla myös varsin erilainen. Näen, että toimijuutta ja voimavaroja korostavat metodologiset ratkaisuni ovat tässä suhteessa myös eettisesti perusteltuja muun muassa siksi, että Icehearts-toiminta tutkimuskohteena on helposti yhdistettävissä ongelmalähtöiseen riski- ja huolipuheeseen. Mitä pahoinvointiin, osattomuuteen ja ongelmiin tulee, tarkoituksenani on pyrkiä korostamaan pelaajien omaa näkemystä heidän tuen tai avun tarpeestaan.

Antirasistisella tutkimusagendalla nuoria tutkinut Rastas kirjoittaa, että ”olisi vaikeaa nimetä yhteiskunnallista tutkimusta, jossa tutkimuseettiset kysymykset eivät kytkeytyisi sellaisiin ajatuksiin ja pyrkimyksiin, joita voidaan luonnehtia myös poliittisiksi” (Rastas 2008, 149). Tämänkin tutkimuksen eettiset pohdinnat kytkeytyvät politiikkaan esimerkiksi siten, mistä näkökulmasta Iceheartsia ja muita sen kaltaisia toimintoja ja malleja tulisi tulevaisuudessa kehittää. Tutkimuksella on valta asemoida nuoria esimerkiksi tulevaisuuden toivoiksi tai yhteiskunnalliseksi menoeräksi, joka vaikuttaa siihen, millaista politiikkaa nuorten, tai tarkemmin poikien, suhteen tulevaisuudessa harjoitetaan.

Monesti tutkimuksen tekijät luonnollisesti käyttävät valtaa myös siinä mielessä, että he määrittävät mistä puhutaan. On pohdittu sitä, missä määrin lapsia ja nuoria pitäisi yhtäältä suojella järkyttäviltä aiheilta ja toisaalta osallistaa heitä näistä aiheista käytävään keskusteluun (Ellonen & Pösö 2010). Tutkija on tutkimuksen puitteissa vastuussa tutkittavien hyvinvoinnista ja institutionaalisen asemansa perusteella minkäänlainen haitan tuottaminen vaikka vain ikävien muistojen ja tunteiden herättämisen muodossa saa vakavamman merkityksen kuin arkielämän suhteissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125, 131). Aikuisten ja lasten ja nuorten väliselle valtasuhteelle perustuva hyvää tarkoittava suojelu voi kuitenkin toisaalta tarkoittaa sitä, että lapset ja nuoret suljetaan osallistumisen, vaikuttamisen ja kuulemisen ulkopuolelle (Strandell 2010, 95). Tässä kyse on ennen kaikkea siitä, että tutkija on vastuussa tutkittavissaan herättämistään tunteista ja ajatuksista. Tutkimuksessamme tutkittaville heräsi aika ajoin negatiivisia muistoja, tunteita ja ajatuksia kysymysten vuoksi ja ne aiheuttivat ajoittain vahvojakin reaktioita. Totesimme, että emme olleet ehkä varautuneet riittävän hyvin tällaisiin tilanteisiin. Pojille, jotka olivat tavalla tai toisella oirehtineet haastattelun aikana annettiin tutkijoiden yhteystietojen lisäksi tietoa erilaisista tukipalveluista, joita nuorille on tarjolla. Koimme kuitenkin, että tilanteisiin varautuminen olisi voinut olla parempaakin eettisestä näkökulmasta. Pojilta olisi myös ollut kenties aiheellista kysellä tuntemuksia jälkeenpäin, ennen kaikkea siksi etteivät he ole enää poissa tolaltaan ja toisaalta siksi, että olisi ollut mielenkiintoista kuulla, millainen kokemus haastattelu oli ylipäätään. Jollainlailla hankalien asioiden käsittely ja kysymyksiin vastaaminen voi nimittäin olla toisaalta myös terapeutista ja huojentavaa ja nuoret voivat arvostaa suuresti sitä, että heiltä ylipäätään kysytään asioista (Ellonen & Pösö 2010, 198, 205; Vehkalahti ym. 2010, 21).

3.3.3 Analyysi

Tutkielmani sisällön analyysiä voi luonnehtia teoriasidonnaiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96-97). Bourdieun sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteet toimivat tulkintaa viitoittavana teoreettisena kehyksenä, jonka kautta tarkastelen poikien kiinnittymistä Icehearts-joukkueeseen ja heidän saamaansa apuun. Tätä kehystä tarkentaa ja kontekstualisoi nuoriso- ja poikatutkimus.

Aineistoni koostuu haastatteluista, joissa pojat muistelevat elämänsuhteensa Icehearts-joukkueeseen. Siksi sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma tulee suhteuttaa elämänsuhteessa esiintyviin jatkumoihin ja katkoksiin. Katkoksia ja muutoksia aiheuttavat yksilöllisten tapahtumien lisäksi kaikille yhteiset nuoruuden transiitit ja nivelvaiheet. Elämänsuhteus korostaa käsitteenä prosessuaalisuutta, dynaamisuutta ja monimuotoisuutta sekä muutoksen ja jatkuvuuden yhteyttä (Vilkko 2000, 78).

Vilkon (2000) mukaan jälkimodernissa ajassa elämänsuhteet yksilöllistyvät perinteisten mallien kollektiivisen selitysvoiman menettäessä selitys- ja ohjausvoimaansa. Toisaalta erilaiset mielikuvat elämänsuhteesta tarjoavat yksilölle reflektiopinnan erilaisten mallitarinoiden muodossa ja kielikuvat liittävät yksilöllisen elämän yhteiseen kulttuuriseen kokemukseen. Aikamme elämänsuhteus ei ole yksiselitteisen kaoottista, katkonaista ja pirstaleista, mutta ei myöskään ennalta määrättyä ja tiukasti instituutioiden kehystämää. Vilkon mukaan kyse on ennemminkin toisiinsa kiinnittyvistä merkityksiä sisältävistä pienistä vaihekertomuksista. (Mt.)

Elämänsuhteita voidaan analysoida esimerkiksi erilaisten tapahtumien kautta tai sen suhteen, miten haastateltavat kertovat elämänsuhteensa, jolloin keskiössä on ennemminkin kerronnan tyyli (Hirsjärvi & Hurme 2000, 162). Analyysissäni painottuu ensin mainittu: sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman toiminta muuttaa muotoaan erilaisten transiitoiden ja tapahtumien kautta. Sosiaalisen pääoman näkökulmasta tutkielmassani korostuu elämänsuhteuden sidoksellisuus ja sen määrittäminen aina suhteessa muiden elämiin (Elder 1998). On huomattava, ettei aineistoni koostu kuitenkaan elämänsuhteista, eikä elämänsuhteellisuus ole tutkielmassani itsessään keskeistä. Sen tehtävä on palvella sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman toiminnan ymmärryksessä ja kontekstualisoinnissa katkojen, muutosten ja jatkuvuuden vuorottelun huomioiden.

Analyysivaihe on tehty muodollisesti erillään haastatteluiden tekemisestä ja aineiston litteroinnista. Huomasin kuitenkin tekeväni osittaisia tulkintoja jo haastatteluissa ja etenkin litterointivaiheessa. Aloittaessani varsinaisen analyysivaiheen minulla oli muodostunut jo osittainen näkemys aineistostani.

Aloitin analyysini hahmottelemalla aineistosta yleisiä toistuvia teemoja ja tekemällä niistä luokkia. Näitä luokkia luomalla hain poikien kiinnittymisen tapoja urheiluharrastukseen, vertaisyhteisöön ja joukkueen kasvattajaan eli sitä miksi pojat tulivat mukaan toimintaan ja pysyivät siinä mukana. Tämän työn pohjalta syntyi joukkueen toiminnan jaksottelu, kun tietyt

teemat kytkeytyivät tiettyihin vaiheisiin ja ajanjaksoihin poikien elämässä. Keskeisten teemojen osalta hain aiempaa tutkimusta, joka käsitteli samoja aiheita. Peilaan tulossiossa tuloksiani näihin tutkimuksiin. Tässä vaiheessa kartoitin myös poikien avun saantia luomalla koetun avun muodoista luokkia, jotka paikantuivat joko kasvattajasuhteeseen, vertaisyhteisösuhteeseen tai molempiin.

Tämän jälkeen etsin aineistostani eriaikoina kiinnittymistä mahdollistaneita ja estäneitä tekijöitä ja tarkastelin niiden yhteyttä toiminnan jaksotteluun ja eri ajanjaksojen keskeisiin teemoihin. Lopuksi analysoin tarkemmin kahden pojan haastattelut, jotka eivät tulkintani mukaan olleet kiinnittyneet yhtä vahvasti joukkueen vertaisyhteisöön ja urheiluharrastukseen kuin muut haastatellut pojat.

4 TULOKSET

Haastattelujen ja elämänjanojen analyysi synnytti jaksottelun, jossa joukkueen matka on jaettu kolmeen ajanjaksoon. Jaksottelua on hyödynnetty tuomaan esiin se, että erilaiset aineistosta esiin nousseet teemat paikantuivat suurimmaksi osaksi tiettyyn ajanjaksoon 12 vuoden taipaleella ja ne ovat luonnollisesti tiiviisti kytköksissä poikien ikään.

Nuoruuden nivelvaiheiden vaikutus näkyy tuloksissa selvästi, mutta ikä tai erilaiset transiitot eivät sido tiukasti eri jaksojen loppuja ja alkua. Jaksotteluun tulee suhtautua väljänä ja suuntaa antavana kehyksenä, johon pohjautuen eri teemoja on mielekästä nostaa esiin. Poikien elämäkulut ovat olleet varsin yksilöllisiä ja eri jaksoille ominaiset piirteet ovat luonnollisesti vaihdelleet yksilöiden tarinoissa.

Kiinnittymisen suhteen jaksottelulla pyritään tuomaan esiin sitä, millaiset seikat joukkueurheiluharrastuksen, vertaisyhteisön ja kasvattajasuhteen näkökulmista ovat olleet milloinkin olennaisimpia. Huomio tarkentuu kiinnittymisen tapojen vaihteluun eri aikoina. Avunannon muotoja tuodaan yhtäläillä esiin sen mukaan, kun ne ovat olleet merkittäviä eri ajanjaksoina. Kiinnittymisen ja avunannon muotojen kokonaisuus vedetään yhteen luvussa 4.4.

Teemoja tarkastellaan aiemman tutkimuksen taustaa vasten ja ne kytketään sosiaaliseen pääomaan ja muuhun bourdieulaiseen käsitteistöön yhteenvetoluvussa. Joukkueen matkaa jäsentävät poikien suhteet joukkueurheiluharrastukseen, vertaisyhteisöön ja kasvattajaan. Näiden kiinnittymisen pintojen kautta nostan esille erityisempiä eri ajanjaksoille ominaisia teemoja. Joukkueurheiluharrastukseen viittaa tekstissä lyhyesti *lajilla, pelaamisella* tai *harrastuksella*, vertaisyhteisöön *joukkueella* tai *kavereilla* ja kasvattajasuhteeseen *Kassulla*. Kiinnittyminen lajiin näyttäytyy suhteena tietynlaiseen toimintaan ja kiinnittyminen vertaisyhteisöön ja kasvattajaan suhteina toisiin ihmisiin. Kiinnittymistä Kassuun ja häneltä eri aikoina saatua tukea ja apua hahmotan erilaisten roolien kautta.

4.1 Poikavuodet – ”Kuka halua pelata?”

Joukkue aloitti toimintansa suurimman osan pojista ollessa 5-vuotiaita. Poikavuosien ajanjakson katson jatkuneen tästä alakoulun loppupuolelle. Haastatelluista pojista viisi oli tullut mukaan päiväkodista ja kolme alakoulun aikana. Poikavuosien ensimmäiset muistot liittyivät tiiviisti lajiin ja pelaamiseen. Päiväkodista rekrytoidut alkuperäisjäsenet kuvaavat kiinnittymisensä tapahtuneen varsin yksioikoisesti:

Peshmerga: Me oltiin päiväkodissa ja sit Kassu tuli, oisko ollu ja sit alko nii et ”kuka halua tulla pelaa fudista?” Ja sitä mä olin siin ekojen joukossa jotka nosti käden ylös.

JW: Oliko sul mitään käsitystä mihin?

Peshmerga: Mä luulin vaan et se on jotain välituntifudista ja mä en ees kertonu mutsille et oon jossain jengissä ennenku alko olee treenit melkein joka päivä sitte.

Monelle poikavuosien kiinnittyminen pelaamiseen oli kyseenalaistamatonta ja yksinkertaisesti kivaa. Lajin viehätys vei mennessään ja joukkueen pojat pelasivat paljon myös treenien ulkopuolella. Tästä alkanut pihapelikulttuuri jatkui kauas murrosiän yli. Lajiin sosiaalistuminen oli vahvaa ja poikavuosina aloittaneiden kohdalla siitä muotoutui nopeasti ”oma juttu”:

Matias: Mä olin pikkupoikana ihan täysii mukana ku vaan voi olla. Se oli niihin aikoihin se juttu mitä mä tein, Icehearts. En ois luopunu mistään hinnasta.

Harrastuksesta saatu tärkein hyöty oli se, että pääsi pelaamaan ja oli ylipäätään mukavaa tekemistä. Moni pojista muisti hiekkakentän kodin ja päiväkodin läheisyydessä ja joukkueen kaikki toiminta tapahtuikin suurimmaksi osaksi tiiviisti heidän kotikulmillaan ja kiinnittyi vahvasti paikallisesti. Poikien tarinoiden perusteella heidän mukaan saamisensa vaikuttaisi olleen siis helppoa. Kukaan ei muista suhtautuneensa Kassuun tai pelaamiseen epäilevästi tai nuivasti.

Pasi Koski (2004) käyttää liikuntaan ja urheiluun tai tiettyyn lajiin liittyvästä suhtautumis- ja kiinnittymistapojen kokonaisuudesta nimitystä liikuntasuhde. Liikunta ja urheilu nähdään tällöin kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana, jonka merkitykset avautuvat vain suhteessa sen kokonaisuuteen. Yksilön suhtautuminen suhteessa tähän maailmaan vaihtelee

elämänkaaren aikana. (Mt.) Joukkueen poikien kertomukset Iceheartsiin liittymisestä poikavuosina limittyvät vahvasti heidän yleiseen hiljalleen avartuneeseen liikuntasuhteeseensa.

Vertaisyhteisö koostui aluksi kavereista, jotka asuivat lähellä ja joiden kanssa vietettiin aikaa usein myös treenien ulkopuolella. Kaksi alakoulussa mukaan tullutta poikaa kertoi tulleen kavereiden pyytämänä, joten heidän kohdallaan vertaisyhteisö oli merkittävä tekijä kiinnittymisen alkuvaiheen kannalta. Yleisesti pojat korostivat kuitenkin lajin merkitystä kaikista olennaisimpana alkuvaiheen kiinnittymisessä, vaikka tuttujen kavereiden mukanaolo ja esimerkiksi treenien läheisyys lienee helpottanut myös huomattavasti:

Peshmerga: ...tietenki se pelaaminen yhdisti, kaikki tykkäs pelaa, oltiin samalla aallon pituudella. Ei oltu kenenkään yläpuolella. Siinä mun kodin vieressä oli kenttä jossa meillä oli Iceheartsin treenejä, se oli aina et koko se naapurusto 5 km säteeltä melkein, ni käytiin koputtaa kaikkia ovia et nyt lähetään pelaa. Sit tuli joka puolelta silloin kentälle pelaa. Sit saatiin hyvät pelit aikaan.

Kassun rooli oli aivan ensivaiheessa luonnollisesti *valmentaja*. Kassu ”pyöri siellä päiväkodilla” ja kuskasi poikia minne tarvitsi. Joukkueen toimintaan kuului poikavuosina myös Kassun järjestämiä erilaisia retkiä ja leirejä, joita moni muisteli parhaimpina kokemuksina koko ajasta. Alakoulun alkaessa Kassu sai kuitenkin myös *apuopettajan*-roolin. Koulun jälkeen jäätiin muun muassa yhdessä tekemään läksyjä. Kassusta oli apua myös niille, jotka kohtasivat koulukiusaamista poikavuosinaan. Parin pojan kohdalla hän selvitteli myös erilaisia ongelmia poikien perheissä. Jukka muistelee Kassun olemusta poikavuosina näin:

Jukka: Onhan Kassu pari kertaa huutanu niinku koko poppoolle et kaikki kuuntelis. Kyl se ääni laskeutuu heti kun kaikki kuuntelee. Just noi et ei saa huutaa ja kiroilla ja kyl nyt aikuinen jos on tommonen lasten kasvattaja mikä onkaan ni kyl sen pitää olla vähän lapsellinen itekki. Ei tarvii esittää mitän kauheen isoa siellä. Kyl voi leikkia lastaki kans. Kyl neki sitte tuntee siellä et se kasvattaja halua oikeesti niiden kanssa olla ja ne kiintyy siihen.

Huomattavaa on, että poikien *perheet* eivät olleet heidän harrastuksessaan mukana juuri millään lailla. Yleisesti ottaen perhetausta nähdään nykyään liikuntaharrastuksen kannalta varsin määrittävänä (esim. Myllyniemi & Berg 2013, 72; Koski 2008, 302). Lapsen harrastus tarkoittaa normaalisti myös jonkinlaisia panostuksia perheeltä ja vielä enemmän yksinhuoltajilta (Berg 2015 & Berg & Peltola 2015). Poikien perheiden erilaiset pääomat eivät siis päässeet tässä vaikuttamaan liikuntaharrastuksen aloittamiseen. Tämä seikka pätee

läpi aineiston myös niiden poikien kohdalla, jotka aloittivat poikavuosien jälkeen. Luonnollisesti perheet tunsivat tai tiesivät Kassun, etenkin jos he tarvitsivat häneltä apua tai tukea, mutta harrastus säilyi lähes poikkeuksetta Kassun ja poikien välisenä asiana läpi koko 12-vuoden taipaleen.

Poikavuosien aikana joukkueeseen liittyneiden tarinoissa piirtyy pelkistetty näkemys siitä, että alussa oli muutamia kavereita, Kassu sekä kiehtova laji ja ”siit se sit lähti”. Muistot olivat suhteellisen hataria, eikä esimerkiksi vertaisyhteisön keskinäiseen toimintaan liittyviä tapahtumakuvauksia tullut esiin.

4.2 Pelleilyn aikakausi – ”En ois halunnut olla mun opettaja”

Jukka: No yläasteella on aina se teiniaika. Kiukutellaan ja kaikki tuntuu paskalta. Siis se kuuluu jokaisen teinin elämään se. Ei kukaan varmaan koe sellasta yläastetta jossa ei olis tota. Mut kyllä mul ihan hyvin meni. Kyl sitä tuli yläastella vähän tota pelleiltyä aika paljonki.

Tulkitsen pelleilyn aikakauden alkaneen alakoulun loppupuolella ja loppuneen toisen asteen koulutuksen alussa, jolloin pojat olivat keskimäärin noin 17-vuotiaita. Kassun roolit muuttuivat tässä vaiheessa radikaalisti samoin kuin vertaisyhteisön sisäinen vuorovaikutus ja sitä kautta joukkueeseen kiinnittyminen. Harrastuksen suhteen olennaista oli edelleen se, että päästiin pelaamaan, mutta sen merkitys alkoi muuttua jännittävästä toiminnasta ennemminkin rennoksi kohtaamispaikaksi. Joukkueeseen tuli tässä vaiheessa paljon uusia poikia ja Kassulle tämän ajanjakson alku oli erityisen raskas. Kaikkiaan yhdeksän pelaajaa haastatelluista liittyi joukkueeseen yläkoulussa ja yksi vielä tämän jälkeen. Osan heistä Kassu rekrytoi, koska näki heillä olevan tarvetta tukeen ja osa pelaajista tuli mukaan kavereiden suoraan pyytämänä tai itsenäisesti kuultuaan joukkueesta kavereiltaan. Osa uusista tulijoista korosti lajin tuttuuden ja hyvien taitojen eli aiemmin hankitun kulttuurisen pääoman merkitystä alkuvaiheen kiinnittymisen helpottajana:

JW: Okei, miltä se tuntuu tulla sellasesta (kilpailullisemmasta) joukkueesta Iceheartsin tasoseen?

Sakari: Siinä ainaki ku oli ite niin hyvä ni helppo tulla semmoseen heikompaan jengiin. Sit ku sitä älys et se ei oookaa ihan pelkkä urheilujengi ni sehän oli sit ihan loistojuttu.

Toisaalta esimerkiksi John ei omannut mielestään hyviä taitoja, mutta omasi monien muiden yläkoulussa mukaan tulleiden tavoin sosiaalista pääomaa, joka helpotti kiinnittymistä:

John: No suurin osa mun kavereita ja luokkalaisia oli sillo siellä, tunsin melkei kaikki entuudestaan. Mä kävin siis kerran kattoo niitte pelii ja näytti iha kivalta. Kysyin sit vaa Kassulta et pääseeeks messii nii se sano et tuu vaa.

JS: Tunsiks sä Kassuu aikasemmin?

John: En tuntenu mut kaverit oli kertonu koulussa.

Hankaluuksiin joutumisesta, pelleilystä ja erilaisista haasteista huolimatta monet muistelivat tätä jaksoa lämmöllä ja näkivät sen olevan luonnollista. Toisaalta esiin tuli myös vastakkaisia näkemyksiä:

Seppo: Oliha se vähä raskasta ku oli samaa aikaa se muutto ja kaikkee. Ja sit ku yläaste oli vähä semmosta, mä en haluu muistella sitä.

Monet pojista kuvailevat pelleilyn aikakautta vaikeaksi jaksoksi elämässään, vaikka ”vaikeus” onkin monimerkityksistä. Useat oireilivat eritavoin tässä vaiheessa ja kontaktit sosiaalitoimen ja virkavallan kanssa sekä eri syistä johtuvat laitosjaksot olivat selvästi yleisimmillään. Pelleilyllä on olemassa tässä monia merkityksiä. Yhtäältä se viittaa esimerkiksi poikien aiheuttamiin koulun työrauhaongelmiin ja erilaisiin rötöksiin. Toisaalta pelleily viittaa joukkueen ja Kassun huumorille perustuvaan yhteisöllisyyden rakentumiseen eli läpän heittoon. Se vakiintui tämän jakson alkuvuosina joukkueen sisäisen sosiaalisuuden kannalta erittäin keskeiseksi.

4.2.1 Pelaamisesta pelailuksi – kenttä kohtaamispaikkana

Seuraavassa käsittelen poikien näkemyksiä joukkueurheiluharrastuksen suhteen pelleilyn aikakaudella. Harrastus muuttui pelleilyn aikakaudella kahdessa suhteessa. Yhtäältä joukkueen yhteiset aktiviteetit (leirit, matkat, tapahtumat) moninaistuivat ja toisaalta pelaamisen merkitykset muuttuivat ja eriytyivät.

Aktiviteeteistä leirit jäivät taka-alalle ja moni yläkoulussa mukaan tullut ei ollut ollut ollenkaan leireillä. Sen sijaan lähes kaikki haastatellut kertoivat tarinoita yhteisistä

ulkomaanmatkoista. Matkoilla tavattiin muiden maiden nuorisoa ja ne liittyivät yleensä erilaisiin nuorisovaihto-ohjelmiin ja kansainväliseen nuorisotyöhön. Matkoille lähdettiin pienryhmissä ja mukaan pääsivät ennen muita ne, joilla ei ollut muuten varaa matkustaa. Kaikki halukkaat pääsivät vuorollaan matkaan. Moni pojista muistaa, että ajoittain matkustaminen edellytti itsenäisyyttä, vastuullisuutta ja oma-aloitteisuutta. Esimerkiksi Timolle tämä oli hänen mukaansa tärkeä kokemus, koska matkalla ”ei nyt voinu vetää iha läskiks sitä hommaa”.

Ulkomaan matkojen lisäksi aktiviteettien kirjoon tulivat entistä vahvemmin vapaaehtoistyöskentely erilaisissa urheilutapahtumissa. Myös Kassulta saadut liput eri otteluihin ovat jääneet lähes kaikille mieleen. Erilaisten aktiviteettien suhteen niiden sisältöä olennaisempaa oli kuitenkin se, että ne tarjosivat kehyksen, jonka puitteissa vietettiin aikaa yhdessä ja saatiin erilaisia mieleenpainuvia kokemuksia. Ne tarjosivat myös vaihtoehtoja silloin, kun itse pelaaminen ei kiinnostanut. Verraten monilla pojista on jossain vaiheessa taivaltaan ollut aika, jolloin harjoittelu ja pelaaminen ovat olleet tauolla. Muut aktiviteetit olivat Kassulle arvokas työkalu niiden kohdalla, jotka pitivät pelaamisesta taukoa. Yhteys säilyi sekä kasvattajaan että joukkueeseen, kun oli syy nähdä:

PK: Täällä siis ilmeisesti voi olla mukana myös sillei ettei pelaa? Et ku sullaki oli se parin vuoden tauko et sä et pelannu mut sä kuitenkin pidit yhteyttä? Mitä silloin tehdään jos ei käydä peleis eikä harkoissa?

Seppo: No voihan siinä tietty aina sillei hengailta et jos ei. Et mäki kävin sit pelkäästä niis kaikis tapahtumis ku Kassu laitto niist viestin.

Osallistumisen rentous, vapaa-ehtoisuus ja joustavuus muodostuivatkin suurimmalle osalle pojista tämän ajanjakson aikana varsin tärkeäksi. Kuten edellä käy ilmi pojilta ei edellytetty paikalla oloa tai tiukkoja rajanvetoja sen suhteen haluavatko he olla mukana joukkueessa vai eivät. Pelaamiseen liittyen nähtiin tärkeäksi, että se oli rentoa ja että harrastukseen pystyi halutessaan ottamaan myös etäisyyttä.

JW: Mä mietin vielä tästä pitkäkestosuudesta et onks sulla ollu jotenki et Icehearts on koko ajan ollu sulla tässä lapseudesta tähän päivään asti mukana että mitenkä tän nyt sanosin etäisyyttä siihen, et se liian pitkään kulkee tässä mukana?

Jukka: Ei se oo silleen et se olis liian pitkä ollu tossa vierellä, hyvähän asia se on ollu et ei se Iceheartsi pidä koko aikaa yhteyttä. Välillähän Kassu saattaa joskus ihan soittaa tai laittaa viestiä että mitä kuuluu tai jotain tällasta, oon mäki soitellu välillä. Ei ne oo ihan kokoaikaa mukana

kaikis asioissa. Jos pyytää nii ne tekee parhaansa että pääsee (auttamaan). Ei ne oo silleen ku vanhemmat et roikkuu perässä koko ajan. Kyl ne antaa etäisyyttäki tähän tilanteeseen, ei se oo ärsyttänyt millään lailla ku on ollu Iceheartsissa. Mun mielestä on mahtavaa et sieltä ei tuu koko ajan jotain puhelua tai jotain tällasta. Niitä voi moikkaa ihan rauhassa jos halua.

Poikavuosina kaikkien poikien suhde harrastukseen oli kohtalaisen samanlainen, mutta pelaamisen aikakaudella urheiluharrastuksen merkitys eriytyi ja monimuotoistui. Mukaan tuli paljon uusia poikia ja elämässä oli entistä enemmän myös muita mielenkiintoisia asioita kuin pelaaminen. Siinä missä valtaosalle entistä tärkeämpää oli harrastuksen rentous ja hauskan pito, toiset nauttivat edelleen haasteista ja pelin jännityksestä. Monilla suhde harrastukseen asettui jonnekin tälle välille. Tavoitteet, tarpeet ja niihin pohjautuva kiinnittyminen myös vaihtelivat voimakkaasti eri aikoina eri yksilöillä. Välillä tärkein syy tulla paikalle oli pelaaminen, välillä kaverit ja toisaalta hyvin monella oli aikoja, jolloin ei jaksanut tulla paikalle ollenkaan.

Karkeasti ottaen rentoudesta nauttivat eniten aiemmin tai samaan aikaan kilpailullisesti urheilleet tai urheilevat. Icehearts-toiminnan kilpailullisista piirteistä nauttivat eniten ne, jotka eivät olleet aiemmin harrastaneet urheilua kovinkaan tavoitteellisesti.

Kahdeksan poikavuosien jälkeen mukaan tullutta poikaa oli pelannut joukkueen lajia aiemmin toisessa seurassa. Jokainen oli kuitenkin harrastanut yhtä tai useampaa lajia seurassa ja kolme pojista kilpaili liittymishetkellä varsin tavoitteellisesti ja korkealla tasolla jossain toisessa kuin joukkueen lajissa. Urheilullisuuden ja liikuntasuhteen (Koski 2004) kiinteys vaihteli, mutta yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, että urheilu oli tärkeä osa heidän elämäänsä. Monilla oli taustalla kylläntyminen tavoitteelliseen harrastamiseen ja rento harrastus tarjosi mielekkään vaihtoehdon:

Jamal: No (seuran nimi):ssa se oli siin loppuvaihees vähä sellasta et jos siel mokaa nii se on heti et pistetään stop ja sit se koutsi tulee sihe et mikä täs meni pielee. Sit joku sanoo et tää ja tää asia se on et joo elikkä sen pitää mennä näin ja niiku niin ohjattavaa et se ei oo vapaata. Et sen pitää mennä oikein periaatteessa. Et ei oo periaatteessa turhaa nii hyvä jengissä et jos halua olla siel nii pitää osaa tehdä se.

Myös poikavuosina aloittaneet ylistivät tässä vaiheessa harrastuksen rentoutta. Toisella luokalla mukaan tullut Jukka pohti harrastuksen joustavuutta ja rentoutta kiinnittymisen syynä ja sitä, jos olisikin liittynyt johonkin toiseen joukkueeseen:

Jukka: No kokemus ois ollu varmaan sata prosenttisesti erilainen, et ihan täysin erilainen ois ollu kokemus ja oisin varmaan lopettanu ajat sitte ton pelaamisen. Iceheartsissa on vaan kaikki niin hyvää et en mä oo halunnu luopuu sellasesta. Kylhän mulla oli suunnitelmissa joskus ala-asteella varmaan kutosluokalla et vaihtaisin johonki joukkueetta, mut mä ajattelin et miks tehä niin, et jatkan vaan Iceheartsis et kyl sielki kehitty, vaikka ei nyt treenit olekaan niin kovia ku jollain (seuran nimi):lla. Mut ku me pelataan niin paljon vapaa-ajallaki fudista tuol kaveriporukan kanssa ni kyl sinki tulee kehityttyä et. ei välttämättä jos treenit ei oo kovia ni kyl silti kehitty sit vapaa-ajalla.

Samaan aikaan kun tärkeää oli harrastuksen rentous, lähes jokainen haastateltu korosti kuitenkin myös haasteikkuuden, kehittymisen ja voittamisen merkitystä. Muutama pojista mainitsi voitot jopa parhaimpina muistoina yhdessä vietetystä ajasta. Pojat näkivät arvokkaaksi, että pelitaidosta tai sitoutuneisuuden asteesta piittaamatta oli mahdollista pelata ”oikeassa joukkueessa” – Icehearts tarjosi siis jotain enemmän kuin pihapelit.

Erilaisista liikunnallisista taustoista johtuen erot lajitaidossa olivat tällä aikakaudella suurimmillaan. Kukaan ei kuitenkaan ollut sitä mieltä, että tasoerot olisivat tehneet pelaamisen epämielekkääksi. Moni poika toi haastattelussa ilmi, että taitavammat opettivat vähemmän pelanneita joko konkreettisesti tai niin, että ”mentiin parempien perässä”. Tasoerojen hyväksyminen ja poikien välinen tasa-arvoisuus pelitaidoista huolimatta perustuivat siihen, että kaikki olivat ymmärtäneet jo kyseisenä ajanjaksona, ettei ”me oltu mikään kilpajengi”.

Kiinnittymisen näkökulmasta harrastus vaikuttaisi pelleilyn aikakaudella tarjonneen varsin monipuolisesti eriytyviä tarpeita tyydyttäneen mahdollisuuden pelata. Monilla Iceheartsiin liittyminen ajoittui ikävuosiin, kun he lopettelivat tavoitteellista harrastamista ja jolloin yleisestikin seurojen harrastajamäärät tippuvat (Aira ym. 2013). Yksikään pelaajista ei nähnyt, että kiinnittymistä olisi estänyt velvollisuus osallistua:

JS: No ooksä joskus ollu aikeis lopettaa tän Icehearts homman?

Vito: Emmä oikeestaa ku ei tää vie mult mitää nii, tai tähä ei tarvii nii paljo panostaa. Et ei oo mitää et takaraivos pitäs mieltii et mun on pakko päästä treeneihi, muute mä en pääse pelaa. Et tässä on nii helppo olla mukana. Et sulta ei vaadita nii paljo et sä olisit täs hommas mukana.

Harjoituksiin ja peleihin osallistumista oli edistänyt Viton mielestä kuitenkin se, että pojat päättivät yhdessä Kassun kanssa mitä tehdään ja milloin:

Vito: Mun mielestä se on just hyvä et niiku et ku me ei oltu mikää kuitenkaa kilpailujengi et voidaa yhdessä päättää mitä kaikki halua tehdä ja tehdä sit sitä. Et kaikki halua tulla sitte. Et se ei mee sillei et Kassu päättää et me tehhä tätä ja sit puolet ei päädy paikalle ku ne onki sillei et emmä haluukkaa sit tehdä. Mut jos oot ite päättäny et tehhä tota nii kyl sä tuut paikalle sit tekee sitä.

Toisaalta osa tunsi pientä velvollisuuden tunnetta muita kohtaan tulla paikalle ja täyttää paikkansa joukkueessa, jotta harjoittelemisen ja pelaaminen oli ylipäätään mahdollista.

Kiinnittymisen näkökulmasta harrastuksen suhteen korostui poikavuosiin nähden edelleen sen helppous ja luontevuus myös pelleilyn aikakaudella, vaikka harrastamisen merkitykset muuttuivatkin. Joukkueurheiluharrastus tarjosi monelle pojalle sellaisen kulttuurisen kontekstin, joka tuntui luonnolliselta – urheilun ja liikunnan maailma ja joukkueen laji olivat tuttuja ja tuntuivat omalta. Kyse ei ollut siitä, että pojat olisivat olleet täysin intohimoisia lajia kohtaan, vaan se oli ennemminkin luonteva tapa viettää aikaa. Tätä näkemystä tukee myös poikavuosilta jatkunut pihapeliharrastuneisuus, sillä kaikki pojat viettivät edelleen vaihtelevan osan vapaa-ajastaan kaveriporukalla eri lajeja pelaten.

Poikia ei tässä vaiheessa ajanut pihapeleihin ja joukkueen tapahtumiin enää samassa määrin urheilun tai tietyn lajin viehätys, vaikka kaikki nauttivatkin edelleen pelaamisesta. Toiminta tyydytti enenevässä määrin tarvetta täyttää vapaa-aikaa ja olla kytköksissä vertaisyyhteisöön. Joukkueen tapahtumissa kuuli ”mitä kaikki on riehunu jossai” ja ”mis mennää, mitä missäki on tapahtunu”. Urheiluharrastus ja joukkueen erilaiset aktiviteetit olivat muodostumassa jännästä toiminnasta poikien kohtaustapahtumiksi.

Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa liikuntaharrastuksen sosiaalisuuden on todettu olevan tärkeää etenkin alle 15-vuotiaille ja pojille (Myllyniemi & Berg 2013). Tämä vastaa poikia pelleilyn aikakaudella. Päivi Berg (2015) käyttää metaforaa sosiaaliset jalat kuvatessaan kavereiden vaikutusta ohjattuun liikuntaharrastukseen osallistumisessa. Hän korostaa lasten ja nuorten eriäviä tarpeita ja tavoitteita organisoidussa liikunnan harrastamisessa ja tuo ilmi kuinka vertaiset voivat vetää mukaan harrastukseen, pitää mukana siinä tai vetää tai työntää pois harrastuksen parista.

Pelleilyn aikakaudella moni tuli vedetyksi mukaan vertaisten toimesta ja moni kenties myös pysyi kiinni sen takia. Toisin sanoen vertaisyyhteisö muodostui kiinnittymisen kannalta entistä

oleellisemmaksi samaan aikaan, kun itse harrastus ja erilaiset aktiviteetit olivat tapahtumien luonteva kehys.

Kiinnittymisen kannalta pojille oli tämän ajanjakson aikana tärkeintä harrastuksen rentous, mutta myös taitojen kehittymisellä ja etenkin pelin ymmärtämisellä nähtiin arvoa. Muutama pojista korosti ennen kaikkea sitä puolta, että vaikka taidot eivät olleet kehittyneet korkealle tasolle oli opittu ymmärtämään peliä – urheilun ja lajin sosiaalinen maailma oli tullut tutuksi ja jopa osaksi identiteettiä. Yhdenkään pojan kohdalla ei voida sanoa, että harrastus olisi kyseisellä aikakaudella painottunut pelkästään rennoksi ”pelleilyksi” tai päinvastoin tavoitteelliseksi ja vakavaksi harrastukseksi. Kiinnittyminen oli jatkuvassa liikkeessä ja toiminta myötäili sitä. Eriytyvät tarpeet aiheuttivat kuitenkin ajoittain törmäyksiä joukkueen sisällä:

Vito: No mä oon ollu vähä sillei pomotteleva et jos me ollaa oikeesti sillei et se homma on menny iha läskiks. Me ollaa niiku siin pelaamas ja puolet ei ota sitä pelii tosissaa et ne oikeesti leikkii siel et iha sama. Nii kyl mä oon vähä menny sanoo et hei voitsä nyt vetää ittes kokoon ja voitaa oikeesti pelaa kunnolla. Et vaikka tää on harrastusmatsi nii voitaa oikeesti panostaa siihen. Niiku sellasta. Ja sit jos Kassu on oikeesti sanonu jotai et olkaa hiljaa tai näin, nii kyl mäki oon sit sanonu et voittek te olla oikeesti hiljaa.

Pelleilyn aikakaudella pojille selkiytyi, että Iceheartsissa on kyse muustakin kuin pelaamisesta. Joukkueeseen kuuluminen ei määrittynyt enää pelkäksi harrastamiseksi, vaan kuulumiseksi jonkinlaiseen *erityiseen yhteisöön*, jonka puitteissa sai tukea, apua ja pelaamisen lisäksi muutakin mukavaa tekemistä.

Peshmerga: Kyl siit pikku hiljaa päivä päivältä tajus et tää oli tällanen erikoinen juttu. Ja nyt tänäki päivänä mulla on tommonen Icehearts-paita ja mä kannan sitä ylpeenä koulussaki.

Haastatteluissa pojilta kysyttiin myös sitä, olivatko he kokeneet joukkueeseen kuulumisen jotenkin leimaavana. Neljä poikaa oli kohdannut kiusaamista tai kiusoittelua ”sossujengiin” kuulumisesta pääasiassa poikavuosien aikana. Muiden nuorten satunnaiset negatiiviset kommentit liittyivät pääasiassa kuitenkin siihen, että kyse ei ollut kilpatasoisesta toiminnasta. Selvästi valtaosa pojista korosti, että Iceheartsiin kuuluminen oli ”ennemminkin siistiä”, ”oli kiva kertoa siitä, kun on vähä erikoisempi” ja että monet heidän kavereistaan olisivat toivoneet kuuluneensa siihen.

Toiminnan erityislaatuisuuden valkeneminen hämärtää ennestään poikien harrastuksensa määrittelyä tavoitteelliseksi ja vakavaksi tai rennoksi pelailuksi. Pelleilyn aikakaudella kaikille tuli selväksi, että toiminta eroaa monelta osin normaalista harrastetasoisesta pelaamisesta. Voisi sanoa, että pojat identifioituivat vähintään yhtä paljon ”iceheartslaisiksi” kuin tietyn lajin harrastajiksi. Esimerkiksi aiemmin kilpatasolla harrastaneelle Jamalille joukkueeseen kuuluminen ei ollut edes varsinaista lajin harrastamista:

Jamal: Jos joku kysyy mult näin et harrastanks mä jotain nii mä sanon yleensä et en koska ei toi oo... tai emmä sinänsä pidä tota mun harrastuksena ku en mä tota tee nii usein. Mut kyl mä sit sanon et joo mä käyn potkii tos yhes niiku Iceheartsissa. Et niiku iha hauskan vuoks.

Hengailu näyttäytyy monissa puheenvuoroissa vastaparina joukkueen toiminnalle ja aktiiviselle tekemiselle ja se oli varsin leimallista ajanviettoa nimenomaan pelleilyn aikakaudella. Yleisesti ottaen hengailulla tarkoitetaan julkisissa, puolijulkisissa tai yksityisissä tiloissa oleilua, juttelua ja kuljeskelua ja sen tarkan sisällön määrittelemisen on nuorille usein vaikeaa. Hengailulle on nähty luonteenomaisena ennakoimattomuus, tilanteisuus, mahdollinen päämäärättömyys sekä se, että se tähtää tekemisen sijasta niin kutsuttuun pyyteettömään yhteisöllisyyteen. Yhdessäolo nähdään sinänsä arvokkaana ja siten myös sosiaalisen pääoman käsitteelle vieraana. (Aaltonen ym. 2011, 45.) Tässä tuleekin hyvin ilmi sosiaalisen pääoman käsitteen käytön haasteellisuus.

Poikien hengailupaikkoja olivat olleet pelleilyn aikakaudella etenkin koulujen pihat, leikkipuistot ja kentät. Hengailu limittyi pihapelien kanssa ja kiinnittyi varsin vahvasti paikallisesti. Samat kentät ja koulun pihat tulivat haastatteluissa ilmi useaan otteeseen.

Hengailu on tässä olennainen teema siksi, koska pojat määrittelivät urheiluharrastuksen merkityksen usein suhteessa siihen. Hengailua käsitteleviä puhetapoja oli kolmenlaisia. Ensinnäkin osa pojista näki, että harrastus oli säästännyt heidät turhalta hengailulta, jolloin siihen suhtauduttiin haastatteluhetkellä tuomitsevasti. ”Metriksillä ja ostareilla pyöräminen” nähtiin jälkepäin katsottuna niin, että ne olisivat etenkin pelleilyn aikakaudella olleet haitallisia ja ilman urheiluharrastusta moni näki, että olisivat tehneet sitä enemmän:

Vito: Jos mä en ois ollu Iceheartsissa? Mä en osaa sanoo musta tuntuu et ehkä mäki olisin menny niin sanotulle pahalle tielle jos mä en ois niiku tai en ois viettäny nii paljo aikaa niiku Iceheartsii. Ku nuorempana mä veitin tosi paljo aikaa niiku seiskaluokalla muistan et vietin tosi paljo aikaa niiku Iceheartsin mukana. Nii ku alkaa murrosikä ja näi nii kyl mä oisin varmaa

alkanu hengaa jossaki ja tehny jotaki muuta jos mul ois jääny nii paljo vapaa-aikaa ja muuta. Et mul oli niiku tekemistä koko aja.

Toinen puhetapa näki hengailun neutraalina, mutta pitemmän päälle tylsistyttävänä. Tämän puhetavan mukaan harrastus oli ollut hyödyllistä siksi, että oli jotain tekemistä:

Ernu: Pääsee vähä irti arjesta ku on Iceheartsin kaa jotai tekemistä tai leirei tai tämmöstä ni ei sit tylsisty. Aina ei jaksa mennä pihalle tai ei jaksa olla kotinurkilla.

Kolmas näkökulma hengailuun oli se, että se oli kyseisenä ajan jaksona luonnollinen ja mukava tapa viettää aikaa. Icehearts toi urheiluharrastuksena vapaa-aikaan pientä lisämaustetta:

John: Oonha mä tuntenu noi kaverit ennen, mut se on sellasta yhteist tekemistä tai sellasta tullu viel enemmän.

Harrastuksen suhde hengailuun ilmentää niitä erilaisia hyötyjä, mitä lajin harrastaminen eri pojille heidän omasta näkökulmastaan pelleilyn aikakaudella tarjosi. Siinä missä osa näki jälkeensä, että toiminta oli pelastanut heidät turmiolliselta hengailulta, muille harrastuksen koetut hyödyt liittyivät ennemminkin lajin oppimiseen ja siihen, että oli ylipäättään jotain mielekästä tekemistä.

Myös Aaltonen ja kumppanit (2011, 47-48) ovat todenneet hengailun saavan nuorten puheessa ristiriitaisia määritelmiä. Osa nuorista näkee sen arvokkaana paineista ja vaatimuksista vapaana omana aikana ja osa puolestaan asiana, jota tehdään silloin, kun ei ole muutakaan tekemistä. Toisaalta osa nuorista näkee hengailun osoittavan ”luuseriutta” tai huonoa makua ja se liitetään usein myös negatiivisiin pidettyihin ilmiöihin kuten alkoholiin, tupakointiin ja järjestyshäiriöihin. Tällöin erilaiset harrastukset saavat määreen ”parempana” vapaa-aikana.

Nuorilla on olemassa tarve myös organisoimattomaan oleiluun ja hyvä arki syntyy aktiivisen tekemisen ja passiivisen oleilun tasapainosta (esim. Stenvall 2009). Toisaalta aktiivisen tekemisen ja oleilun välinen suhde on varsin monisyinen ja yksilöllinen, eikä ole selvää mikä on vapaa-ajan sopiva määrä ja kuinka ohjelmoitua tai aktiivista sen pitäisi olla (Myllyniemi & Berg 2013, 39). Pelleilyn aikakaudella poikien mielenkiinnonkohteet, sosiaaliset verkostot ja itsenäiset vapaa-ajan vieton mahdollisuudet laajenivat poikavuosiin nähden. Icehearts-joukkue tarjosi tässä vaiheessa mahdollisuuden säädellä itse sitä, kuinka paljon missäkin vaiheessa pojilla oli aktiivista toimintaa. Lähteenmaata mukailien voitaisiin sanoa, että

poikien ei tarvinnut satsata ollakseen sitoutuneita ja tuntea kuuluvansa joukkoon (vrt. Lähteenmaa 2000, 34-40). Tässä on varsin mielenkiintoista se, että yleisesti nuorten suhtautuminen muodollisiin jäsenyyksiin ja muodolliseen kiinnittymiseen harrastusten suhteen on varsin negatiivista ja negatiivisuus on nimenomaan kasvanut roimasti. Toimintaan on mukava osallistua, jos ei tarvitse liittyä jäseneksi mihinkään. (Myllyniemi & Berg 2013, 47-48.)

Kaiken kaikkiaan poikien harrastusta voisi pelleilyn aikakaudella kuvata hengailunomaiseksi. Kiinnittyminen harrastukseen ei velvoittanut muodollisesti tai pakottanut mihinkään, eikä edellyttänyt tiukkoja rajanvetoja sen suhteen, ovatko he mukana vai eivät. Toisaalta samaan aikaan monille muodostui tässä vaiheessa tärkeäksi käsitys siitä, että he kuuluivat erityiseen yhteisöön.

4.2.2 Pientä kränää ja paskaa läppää

Iän karttuessa nuorten elämänpiiri kasvaa ja 14-15 -vuotiaiden sosiaaliset verkostot voivat olla jo huomattavan laajoja (Aaltonen ym. 2011, 34; Kauppinen ym 2004). Verkostojen laajentumista tapahtui poikien osalta pelleilyn aikakaudella ja joukkue limittyikin osaksi laajempia ”piirejä”. Sen liepeillä hengaili poikien kavereita, jotka saattoivat tulla katsomaan otteluita tai satunnaisesti mukaan pelaamaan. Moni tässä vaiheessa mukaan tullut poika kävikin ensin harjoituksissa mukana pelailemassa ennen kuin liittyi täyspainoiseksi joukkueen jäseneksi:

Urheilupoju: Sit mä kävin siel pari kertaa varmaa joku kolme neljä kertaa ja sit Kassu pyyski jo mun puhelinnumeroa ja sit sano mulle et se pistää mulle kaikkee viestii tapahtumista sun muista. Ja sit se hankki mulle lisenssin niihi futispeleihin et periaattees pääsin kokoonpanoon sillo. Sillo niiku tuli se fiilis et mä oon niiku Iceheartsissa.

Myös joukkueen sisälle oli pelleilyn aikakaudelle tullessa muodostunut pienempiä ryhmiä. Moni pojista kuvaakin, että joukkue oli yksi kaveriporukka ja sen sisällä oli pari itselle läheisempää ystävää. Myös Aaltonen ja kumppanit (2011, 32) toteavat eri tutkimuksia varten kerättyjen laajojen aineistojen pohjalta nuorten tekemän usein haastattelupuheessa juuri tämän kaltaisen eron ”kavereiden” ja ”ystävien” välille (myös Korkiamäki 2011). Monesti tiiviimmät kuppikunnat kuitenkin sekoittuivat myös joukkueen toiminnan ulkopuolella:

JS: Mite te käytte sit ton ulkopuolella, käytte potkii vai?

Elmo: Joo ja sit helposti käy niitä et jos on vaikka vähä useampi sillei niiku tiivis kaveriporukka, mut sit jos päätyy johonki samaa paikkaa nii sit aina tulee pelattuu yhdessä.

Joukkueella oli pelleilyn aikakaudella osittain poikien keskinäisiä suhteita muunteleva vaikutus. Moni kuvaa kaverisuhteiden ”syventyneen” joukkueen toiminnan myötä sekä ennestään läheisten että aiemmin tuntemattomampien poikien osalta. Muutama heistä kertoi myös, kuinka koulussa vierailta tai jopa vihamielisiltä tuntuneet pojat näyttäytyivät joukkueen toiminnan kontekstissa varsin erilaisina tyyppinä ja ”ne käyttäyty siel iha erilailla”.

Paikallisuus ja asuinpaikka muodostivat etenkin pelleilyn aikakaudella merkittävän teeman vertaisryhtisöön kiinnittymisen suhteen. Asuinalueen on nähty olevan tekijä, joka muokkaa vahvasti nuorten ystävyyskäsiä, mutta johon nuoret eivät voi itse vaikuttaa (Aaltonen ym. 2011, 33). Joukkueen toiminta keskittyi vahvasti tietylle asuinalueelle ja tiettyyn yläkouluun. Kyse oli samoista ”pihoista”, joilla suuri osa oli jo poikavuosina asunut. Asuinpaikan merkitys oli luonnollisesti suuri jo poikavuosina, mutta erot kiinnittymisen suhteen tulivat esiin selvemmin pelleilyn aikakaudella, jolloin joukkueeseen liittyi useampia hieman eri alueelta tulevia. Vaikka joukkueen sisäisten ryhmien väliset rajat eivät ole täysin selkeitä, on sieltä erotettavissa ryhmä, jonka sosiaalinen elämä pyöri lähes täysin Icehearts-joukkueeseen kuuluvien poikien ympärillä. Tähän ryhmään kuuluvat kävivät samaa yläkoulu ja tulivat samalta asuinalueelta. Kaikilla oli kuitenkin kavereita myös joukkueen ulkopuolella. Paikallisuudella oli merkittävä rooli sen suhteen, kuinka kiinnittyneitä vertaisryhtimään oltiin ja se määritti poikien tarinoissa sitä, ketä kaveripiiriin kuului:

JS: Kyllä. Mite sä yleensä koet ton, onks sulla koko elämän ajan ollu ystävyyskäsi sillei hyvin?

Elmo: Joo no aika hyvin on ollu sillei aina. Nuorempana oli just se pihapiiri nii kaikkien kanssa sillei hyvä kavereita. Sit muutettii (kaupunki) nii sitä kautta sit tutustunu tähä joukkueeseen ja pelaajii sitte.

Elmolla Icehearts-joukkueen ”pihoille” muuttaminen helpotti selvästi kiinnittymistä, koska sosiaalinen elämä kiinnittyi muutenkin paikallisesti joukkueen poikiin ja hengailupaikat olivat samoja. Elmo liittyi joukkueeseen haastatelluista viimeisenä, mutta tunsii päässeensä hyvin mukaan porukkaan. Jonilla muutto oli merkittävä voitto sosiaalisten suhteiden kannalta:

Joni: No ylipäättää et jos puhutaa siitä et mä lähin sieltä ala-asteelta ja me muutettii tonne nii se et meni toho (kaupunginosa) yläasteelle nii ylipäättää menee plussan puolelle et sielt tuli uus kaveripiiri, mikä oli niiku parempi ku tuol (kaupunginosa) puolella. Siel mul on oikeestaa ollu yhteyksii, oisko ollu kahtee kaverii.

Jonin lisäksi monilla muillakin yläkoulussa Iceheartsiin liittyneillä joukkueeseen tuleminen vaikutti selvästi kaveriporukkaan. Pojat viittaavat ”paremmalla” kaveriporukalla haastatteluissa siihen, että olivat aiemmin viettäneet aikaa sellaisten vertaisten kanssa, joiden kanssa ”tuli hölmöilyä”. Jamal tuo esiin kuitenkin ristiriidan sen suhteen, että vaikka arvioi jälkeinpäin kaveriporukan osittaisen muutoksen olleen hyvä asia, hän aidosti tykkäsi myös ”huonommasta” kaveriporukastaan:

JS: Mut sul oli huono kaveriporukka siel (yläkoulussa)?

Jamal: No siis tykkäsin niistä ja kaikkee mut niiden kaa tuli tehtyy kaikkee tyhmää. Mut siis emmä kadu sitä et mä oon tehny jotai sellasii asioita ku kyl mun mielestä on kiva esimerkiks miettii et joo tälläst on tullut tehtyy joskus nuorempana.

JS: Mite sit vaihtuks se kaveriporukka ku sä tulit Iceheartsii?

Jamal: Osittain joo.

JS: Onks sillä ollu sit vaikutusta siihen?

Jamal: On ollu. Ei oo tullu tehtyy myöskää mitää tyhmyyksii tai sillei.

Jamalin tarina viittaa Tolosen (2007, 39) alakulttuuriseen sosiaalisen pääomaan, jossa sosiaaliset suhteet ja taidot voivat olla nuorten keskuudessa arvokkaita, mutta jälkeinpäin katsottuna haitallisia. Tässä kohtaa on huomionarvoista kuitenkin muistuttaa, ettei joukkueen vertaisyhteisö muodostanut kaiken muuttavaa kaveripiiriä, jonka mukana ei oltaisi hölmöilty tai pelleilty. Haastattelujen edetessä tietyt, nimenomaan joukkuekavereiden kanssa toteutetut ”keikat” ja ”reissut” tulivat tutuiksi, kun jokainen mukana olleista kertoi vuoron perään saman tarinan.

Poikien varsinainen sosiaalinen kanssakäyminen joukkueen sisällä muuttui murrosikäen tultaessa. Pelleilyn aikakaudella joukkueen toiminnassa on nähtävissä tietynlaisten maskuliinisuuden ihanteiden vaikutus, jota ilmaisevat poikien kertomukset *pienestä kränästä ja läpän heitosta*.

Pientä kränää oli tullut joukkueen sisällä kaikkiaan kahdeksan pojan mukaan. Näiden lisäksi kaksi poikaa kertoi kokeneensa varsinaista syrjintää tai kiusaamista. Lisäksi kaksi heistä, Seppo ja Timo, kertoivat, etteivät olleet ”tulleet juttuun” muiden kanssa pelleilyn aikakaudelta eteenpäin ja olivat siksi varsin heikosti kiinnittyneet vertaisyhteisöön.

Jukka kertoi kokemuksistaan ajoittain kiusaamisena ja syrjintänä, mutta luonnehtii niitä kuitenkin ennemminkin pieneksi kränäksi, joka ei aiheuttanut hänelle suuria ongelmia. Hän korostaa sen paikantuneen pelitilanteisiin ja ajoittuneen pelleilyn aikakaudelle:

Jukka: Vähän silleen vittuilitiin silleen niinku pelatessa, mut sit ulkopuolella ei oikeen sanottu mitään. Varmaan kaikki on vähän jo kasvanu silleen (nykyään) tai ottaa vitsin vitsinä. Kyl siel vähän kaikki toisilleen sanoo aina jotain et ei sitä voi sit ottaa ite kuumaa jos on ite sanonu jolleki. Ei se mee kiusaamikseks, ei siel porukka kiusaa kunnolla jotain ja ärsytää sitä. Ollaan varmaan kasvettu siin suhteessa. Se oli enempi yläastejuttuja.

Myös John näki, että pelitilanteissa saatettiin kuittailla varsin kärkkäästi, mutta kränät jäivät kentälle. Hänkin näkee asian jollain lailla normaalina ja myös kränä on yhdenlaista pelleilyä:

John: Mut siis joskus lentää vähä rajuu läppää välil jos olla pelaa ja menee huonosti ja on vähä paineita ja sillei mut yleensä nyt ei.

JS: Niiku teil joukkueen sisällä?

John: Nii sillei just tarkotin. Jotkut vähä pelleilee välillä ja sillei just mut ei se oo mitenkää mua häirinny.

JS: Mitä sä tarkoitat et pelleilee?

John: No sillei just huutelee kentän laidalta jos menee vähä huonosti. Mut sen tietää et ei kukaa ota sitä sillei hirvee tosissaa tai sillei. Tietysti on kiva mennä pelaa ja sillei mut ei revitä pelipaitoi jos menee huonosti tai sillei.

Selvästi suurimman osan mukaan joukkueessa ei ollut ollut ”isoja ongelmia”. Riidat ja erimielisyydet nähtiin normaaleina ja väistämättöminä ja Kassu huolehti poikien mukaan siitä, että hänen tietoonsa tulleet tilanteet käsiteltiin yhdessä perin pohjin. Kassu ”katto et tultiin juttuun”. Kenties ne pojat, jotka näkivät, ettei joukkueessa ole ollut yhtään mitään ongelmia näkivätkin pienet riidat niin normaaleina, etteivät nostaneet niitä esiin. Yleinen näkemys oli, että riidat oli saatu aina lopulta selvitettyä:

Rafael: Eeeii, onha noita tullu välillä kaikkii tollasii riitoi ja välillä ehkä nyrkitki on heilunu mut kyl me on kaikki aina saatu sovittuu ja...

JS: Mut välillä on sitte ollu tappelu ja muuta?

Rafael: Joo siis tosi harvoin tollast on käyny. Mut aina kummiski saatu sovittuu kaikki.

Huuki (2010) tarkastelee väitöskirjassaan poikien statustyötä väkivallan ja välittämisen kautta. Aiemman tutkimuksen pohjalta hän näkee hegemonisen maskuliinisuuden kulttuurisesti arvostettuna ja muiden yläpuolelle asettuvana, mutta korostaa, etteivät kaikki pojat tavoittele sitä. Huuki näkee maskuliinisuuden ennen kaikkea vallan ja hierarkian näkökulmasta. Pojilla on erilaisia näkemyksiä ”oikeasta” maskuliinisuudesta ja he käyttävät erilaisia tekniikoita sen legitimointiin ja kontrollointiin. Kamppailua käydään siitä, mitä on olla poika ja johtoasemassa oleva maskuliinisuus toimii myös vallankäytön välineenä. Vallalla olevat kulttuuriset kuvat maskuliinisuudesta ovat olleet ristiriidassa tunteiden ja välittämisen kanssa. Maskuliinisuutta rakennetaan erilaisten kulttuuristen resurssien ja strategioiden avulla ja Huuki viittaakin tässä yhteydessä myös Bourdieun käsitteistöön. (Mt., 34-41)

Huuki on todennut poikien statuksen tavoitteluun kytkeytyvän väkivallan olevan usein hienovaraista ja sellaisenaan osa poikana olemisen normalisoituneita käytänteitä. Muun muassa alentava huumori, huiputtaminen ja väkivallalla uhkaaminen ovat hänen mukaansa poikien keskuudessa yleisiä, mutta piiloisia väkivallan muotoja. Väkivalta väljimmässä merkityksessään on poikien yhteisöllisen toiminnan sivutuote. (Huuki 2002; 2010a, 82.) Poikien näkemykset pienestä kränästä vastaavat Huukin näkemystä normalisoituneesta hienovaraisesta väkivallasta tässä ikävaiheessa.

Sen sijaan haastatteluissa ei tullut missään kohtaa ilmi, että joukkueen sisällä olisi tullut esiin statuskamppailuja tai ylipäättään hierarkisia asetelmia. Icehearts-joukkueen pojat korostivat erittäin vahvasti tasavertaisuuden merkitystä joukkueen toiminnassa. Tasavertainen kohtelu liittyi yhtäältä Kassun toimintaan, mutta toisaalta lähes jokainen haastateltu toi esiin sen, että tasavertaisuus oli omaksuttu myös osaksi vertaisyhteisön toimintaa.

Ainakin Huukin tutkimuksen valossa on kuitenkin epätodennäköistä, että joukkueen sisällä ei olisi esiintynyt minkäänlaista valtapeliä ja statuksen tavoittelua. Monet viittasivat ristiriitoihin luonnollisena ”pienenä kränänä” tai ”kärhämänä”, joka ”kuuluu asiaan”. Tämän voisi tulkita viittaavan juuri Huukin tutkimuksen keskiössä olevaan statuksen tavoitteluun, jolloin hienovaraisen väkivallan tarkoituksena ei ole toisten satuttaminen, vaan oman statuksen kohottaminen (Huuki 2002).

Kuten John ja Jukka toivat esiin, pieni kränä liittyi usein kiinteästi läpän heittoon muun muassa siten, ettei pelleilyn aikakaudella aina osattu ottaa ”vitsiä vitsinä”. Myös Huuki on todennut hienovaraisen väkivallan ja huumorin liittyvän kiinteästi toisiinsa (Huuki 2002; 2010a, 82).

Läpän heitto tulee ilmi lähes jokaisessa haastattelussa yhteisön sosiaalisen käytäntönä ja joukkueen yhteisyyttä kuvaavana määritelmänä. Tällainen sosiaalinen kanssakäyminen voidaan mieltää sosiaaliseksi peliksi, jossa keskustelun vakavat tavoitteet on jätetty sivuun ja joka usein palvelee epäsuorasti ryhmän yhteisöllisyyttä sosiaalisia suhteita vahvistaen (Martin 2007, 124). Huumori on nuorille yleisesti ottaen tässä suhteessa tärkeää, mutta sitä on huomioitu tutkimuksessa vähäisesti (esim. Aaltonen ym. 2011, 32). Haastatteluiden perusteella läpän heitto näyttäytyi vahvasti yhteisöllisenä resurssina. Moni korosti sitä, kuinka yksi keskeisin syy tulla paikalle joukkueen tapahtumiin oli ”sosiaalinen tapahtuma”, jossa ”pääsi heittämään paskaa läppää”. Poikien kuvatessa joukkueen sisäistä sosiaalista elämää huumori kytkeytyi usein leikkimieliseen kiusoitteeluun tai ”kiusaamiseen”. ”Kiusaaminen” kuului asiaan ja se koski myös Kassua:

JW: Onks teillä ollu kiusaamista tai tällästä siinä jengin sisällä?

Jukka: No onhan siellä aina pientä kiusaamista, kylhän varmaan oot noit jätkien juttuja kuullu et aina kiusataan jotain, mut ei se oo mitään pitkäkestoista. Kyl nyt Kassu puuttuu asiaan jos on liian pitkäkestosta. Kylhän Kassuki meit vähän kiusaa, kyllä se kuuluu asiaan.

Pelleilyn aikakaudella läpän lentäessä syntyi myös tilanteita, jolloin ”juttu meni yli”. Tässä suhteessa Kassulla nähtiin olennainen rooli sen määrittäjänä, mikä oli läppää ja mikä ei. Alla oleva sitaatti kuvaa sitä, kuinka Kassulla oli kyky pelata tätä sosiaalista peliä samoilla säännöillä:

PK: Mites täällä ilmeisesti puututa aika hanakasti kiusaamiseen, mä oon ymmärtäny näin?

Sami: Joo. Et jos sä nälvit jotai, jos se on semmosta rentoo nälvimistä nii sit Kassu vaikka kertoo et jos joku munas vaikka viikonloppuna bileissä jotai ja sit Kassu voi kertoa huviksee tai läpällä jotai siitä joka nälvii nii kertoo siitä sit läpällä semmose jonku nolon jutun. Mut sit jos kiusataa niiku kunnolla nii sit Kassu kyl huutaa heti.

Toisaalta, kuten Sami lainauksessa edellä tulee ilmi, Kassu saattoi puuttua tilanteeseen myös suuremmin. Myös Ernu näkee Kassulla tärkeän roolin läpän ja kiusaamisen rajan määrittäjänä:

Ernu: Nii, et ainaha joukkueessa jotai läppää heitetää mut Kassu on ollu sit siin aina sillei et sanoo jos se ku kylhä aina on huumorii ja se sen ymmärtää, mut sit ku se huomaa et se menee yli nii on Kassu aina tullu ja puuttunu siihe. Et sillei.

Edellä kuvattu ilmentää sosiaalisen pääoman toimintaa läpän heiton käytännöissä ainakin kolmella tavalla. Ensinnäkin Kassu oli saanut pelleilyn aikakaudella entistä vahvemmin myös *kaverin* roolin. Sen välityksellä hänellä oli kyky pelata poikien kanssa samaa sosiaalista peliä. Toisin sanoen pojat selvästi tunnustivat hänet legitiimiksi pelaajaksi. Toiseksi hänellä oli myös tarvittavaa taitoa pelata näitä pelejä ja herkkyyttä tunnistaa se, milloin ”juttu meni yli”. Kolmanneksi hänellä oli poikien suhteen myös sellaista sosiaalista pääomaa, joka mahdollisti roolin vaihdon autoritäärisempään suuntaan, jolloin hän saattoi katkaista kiusaamisen sosiaalisen pelin säännöistä piittaamatta.

Pojat korostivat monessa kohtaa Kassun taitoa asettua heidän kanssaan samalle tasolle sekä luottamukseen ja tunnustamiseen perustuvaa asemaa kaveri-roolin taustalla:

JS: Joo. No kerro viel vähä Kassusta. Minkälaine suhde teillä on ja mikä tai mitä Kassu on sulle? Onks se valmentaja vai?

John: Se on valmentaja ja se on niiku. Se on just sellane niiku kaikkien kaveri. Kaikki pitää siitä ja sillei et vaikka se on meitä monta kymmentä vuotta vanhempi tai parikymmentä vuotta vanhempi nii silti se niiku ymmärtää tän ikäsi. Osa heittää samaa läppää tai sillei.

Sosiaaliselle pääomalle on ominaista, että osapuolten tulee jollain tavalla tunnistaa ja tunnustaa toisensa samankaltaisiksi. Kassun sosiaalinen pääoma taitona pelata sosiaalisia pelejä, ”heittää samaa läppää” ja ”olla siin sillei mukana” selittää tästä näkökulmasta osaltaan sitä, miksi kaverin rooli on ollut hänelle mahdollinen.

Huukin ja kumppaneiden mukaan huumoriin perustuva ironia ja sosiaalinen peli ovat keskeisiä poikien välisessä vuorovaikutuksessa. Niitä käytetään yhteisöllisyyden luomiseen, muiden toisarvoistamiseen sekä toisarvoistamisen vastustamiseen. Yhteisöllisen tasaveroisen pelin ja toisarvoistavan huumorin rajaa on usein vaikea määritellä ja se vaatii yhteisön normien ja positioiden ymmärryksen lisäksi tilannekohtaista tarkkanäköisyyttä. Huumori toimii pojilla sekä väkivallan että välittämisen välineenä ja molemmat ulottuvuudet voivat olla jopa samaan aikaan läsnä. (Huuki ym. 2010; Huuki 2010a, 82.)

Pojat antavat haastatteluissa viitteitä juuri tällaisesta huumorin kaksinaisesta luonteesta etenkin pelleilyn aikakaudella. Se oli suurimmalle osalle erittäin tärkeä kiinnittymisen syy ja

sosiaalisen pääoman lähde yhteisöllisyyttä luodessaan, mutta toisaalta se saattoi saada myös yhteisöllisyyttä hajottavia sävyjä, jolloin Kassu puuttui peliin. Lämpän heiton negatiivisista sävyistä puhuttiin myös osana konkreettisia kiusaamiskokemuksia koulussa, jolloin Kassu ei ollut paikalla vetämässä rajoja:

JS: No mite ootsä kohdannu koulukiusaamista?

Rafael: Joo joskus tota ysil ja kasil oli vähä. Ei se, tai oli se niiku jatku koko aika mut emmä niiku kummiskaa ottanu niiku tai kummiski ku oli paljo eri kavereita, tai neki oli kavereita, mut siis sit ehkä niil oli sit jotai huonoo läppää tai siis sellasta omaa tyhmää juttuu mut kyl mä välil siis hermostuin siitä vähä pahemminki ja sillei. Mut emmä ikinä, tai ku oli muita kavereita nii pysty olee niiden kaa. Kyllähä se oli siis ärsyttävää ja sellasta, mut emmä siis. Emmä sitä ottanu ite siis nii vakavasti, tai oliha se sillei vakavaa. Emmä osaa oikee sanoo.

JS: Mut sä koit kumminki et se oli koulukiusaamista?

Rafael: Joo

Kaiken kaikkiaan kuvatus kaltainen lämpän heitto ja muiden kiusoittelu on ollut monille pojille positiivisessa mielessä tärkeä osa joukkueen arkea sekä kiinnittymisen että osallisuutena ja yhteisöllisyytenä näyttäytyvien resurssien näkökulmasta pelleilyn aikakaudelta joukkueen päätökseen saakka. Parhaimmillaan kiusoittelu on ollut tapa osoittaa kiintymystä (vrt. Huuki ym. 2010). Joukkue on tarjonnut turvallisen yhteisön tällaiselle vuorovaikutukselle, koska monet korostivat luottamusta Kassun kykyyn pitää huolta siitä, ettei ”juttu mene yli” ja toiminta etene väkivallan jatkumolla kiusaamisen puolelle (vrt. Huuki 2010a, 81). Ennen kaikkea se on ollut pojille luonteva tapa kiinnittyä yhteisöön ja osaltaan myös Kassuun.

Edellä kuvattu ilmentää hyvin myös sitä, ettei kiinnittymisen syitä ja koettuja hyötyjä ja resursseja voida aina erottaa toisistaan. Yhteisöllinen huumori, yhteisöllisyys, osallisuuden kokemukset ja ”joukkuehenki” ovat olleet sekä syy osallistua toimintaan että asia, joka on koettu hyödylliseksi oman hyvinvoinnin näkökulmasta.

Joukkuehengellä ja yhteisöllisyydellä pojat viittaavat toisaalta toisten tukemiseen ja toisaalta yhteisöllisyyden rakentamiseen epäsuorasti huumorin avulla. Joukkuehenki, yhteisöllisyys ja huumori liittyvät poikien puheessa tiiviisti yhteen ja ilmiötä on vaikea eritellä. Kysyttäessä, mitä olet voinut antaa muille tai tuoda mukanaesi joukkueeseen, osa korosti omaa panostaan juurikin näiden elementtien suhteen ja ne nähtiin aidosti arvokkaina:

JW: Mites sit tota vielä siitä teidän joukkuekavereista ni mitä sä koet että sä oot tuonu sinne joukkueeseen sun omalla persoonalla?

Sakari: En tiää, ainaki huumoria. Sit joukkuehenkeä tietysti, aina yritän tsemppaa muita.

Kiintymyksen osoittaminen epäsuorasti huumorin varjolla ja kiusoittelemalla kytkeytyy siihen, kuinka tunteikkuuden ja välittämisen suora osoittaminen ei ole yleisesti ottaen mahtunut hegemoniseen maskuliinisuuteen. Avoimen välittämisen osoittaminen vaikeutuu ennen kaikkea iän karttuessa. Koulukontekstissa välittäminenkin asemoitui Huukin tutkimuksessa osaltaan vain oman ja sisäpiirin statuksen pönkittämiseksi. Hänen tutkimuksensa mukaan välittäminen voi muodostua resurssiksi vain, jos se on sulautettavissa osaksi maskuliinisuuden normistoa. (Huuki 2010a, 40, 90; Huuki 2010b.)

Lähes kaikki haastatellut pojat toivat esiin näkemyksen, että huumori ja kiusoittelevat olivat olennaisia ja mielekkäitä osia joukkuehenkeä ja että pieni kärhämä ”kuuluu asiaan”. Tätä vasten voidaan kuitenkin pohtia, minkälaiset mahdollisuudet kiinnittymiseen on sellaisilla pojilla, jotka eivät täytä tällaisia kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden tunnusmerkkejä tai omaa tällaisessa ”pelissä” tarvittavia resursseja. Vaikka osalla pojista olisikin mahdollista tuottaa vaihtoehtoisia maskuliinista kulttuuria, sitä ei välttämättä legitimoida joukkueessa (vrt. Huuki 2010a, 84). Toisin sanoen missä määrin hegemonisesta maskuliinisuudesta poikkeavalla sosiaalisella ja kulttuurisella pääomalla oli symbolisen pääoman arvoa joukkueessa? Kuinka ahtaaseen tai väljään malliin poikien piti itsensä mahduttaa kiinnittyäkseen joukkueeseen? Palaan näihin seikkoihin luvussa 4.4.

Läpän heitolla oli potentiaalisen hienovaraisen väkivallan ja toisarvoistamisen lisäksi haastatteluaineistossa näkyvämpiäkin *negatiivisia piirteitä* sosiaalisen pääoman käytäntönä. Haastateltujen joukossa oli yksi pelaaja, Seppo, jota läpän heitto ei kiehtonut tai hän koki itsensä siitä ulkopuoliseksi. Hän oli toinen heikoimmin vertaisyhteisöön kiinnittyneistä pojista:

Seppo: On se täs just kolmen tai viimise neljän vuoden aikana ollu vähä just sellasta ettei oo hirveesti jaksanu just katella. Et on vaa käyny urheilemassa sen oman urheilun ja sillai. Jossai joukkueen bussissa kuuntelee niit juttui ni on iha sillei et mitä ihmettä.

Seppo tuo ilmi myös nuoren miehuuden jaksoa kohti siirryttäessä esiin tulevan kanssakäymisen muutoksen:

Seppo: On se ehkä ollu just tässä vuoden aikana semmosta maltillisempaa. Vähä jotai järkee ees.

Tämän lisäksi Sakari esitti varsin mielenkiintoisen näkökulman kertoessaan pelleilyn aikakauden joukkuekaveristaan, jota vertaisyhteisö tai Kassu eivät pystyneet lopulta auttamaan:

JW: Ootko nähnyt siellä joukkueessa jotaki semmosta ketä ois pitänyt tukea enemmän?

Sakari: Oon kyllä yhtä kaveria, yhtä Iceheartsin, se ois tarvinnu vähän tukea aikasemmi. Sit Kassu huomasi sen vähän liian myöhään ja sit huomasi et ei tota kaveria voi enää auttaa.

JW: Mitäs sille on käynyt?

Sakari: Se on vähän alkoholisoitunu ja huumeita käyttää ja on laitoksessa tällä hetkellä.

JW: Joo. Oisitteks te joukkueena pystynyt joteki?

Sakari: Kyl me yritettiin koko joukkue, tai ainakin mä yritin kokoajan sanoa et hei Imppu pitäskö vähän rajottaa et nyt ei oo hyväks mallissa toi sun elämä. Sit se otti aina läppällä sen ja oli et ”äää, ei täs mitään”.

JW: Mut ei sit pystynyt Kassukaan tekee mitään?

Sakari: Ei, ehkä sit jos ois aikasemmassa vaiheessa älynnyt.

JW: Miksei sitä huomannut?

Sakari: No Imppu oli aina vähän semmonen, se oli aina ilonen ja heitti hyvää läppää et ei siitä päälle päin sit huomannut yhtään mitään.

Tapausta voidaan tulkita siten, että läpän heitto esti osaltaan poikia vetoamasta kavereiinsa ja antamasta hänelle apua. Impun oli mahdollista sivuuttaa kavereiden huoli läppänä. Onkin mielenkiintoista pohtia missä määrin läpän heiton kulttuuri poikien kesken ehkäisee ongelmista puhumista ja niihin tarttumista.

Korkiamäen (2013, 129) mukaan nimenomaan poikien vertaissuhteille on sosiaalisen tuen suhteen ominaista perään katsominen ja ”kaveria ei jätetä” -asenne, vaikka niissä ei saadakaan yleisesti yhtäläillä tukea kuin tyttöjen suhteissa. Sakarin tällaisesta asenteesta ei ollut kuitenkaan tässä tapauksessa hyötyä.

Pelleilyn aikakaudella Sepon lisäksi Timo kertoi vieraantuneensa vertaisyhteisöstä. Timo näki keskeiseksi tekijäksi sen, että oli yksi joukkueen nuorimmista, mutta ei viitannut, että olisi vieroksunut läpän heittoa. Timo lopetti pelaamisen kokonaan, mutta oli edelleen tiiviisti

yhteydessä Kassuun. Seppo sen sijaan pysyi kiinnittyneenä harrastukseen, mutta vain niin, että ”kävi urheilemassa sen oman urheilun ja sillei”.

Joukkueen sosiaalinen elämä muuttui varsin erilaiseksi kuin poikavuosina ja Bergiä (2015) mukailten voitaisiin sanoa, että vertaiset työnsivät ainakin Timoa pois harrastuksesta. Tässä vaiheessa Kassun merkitys korostui suuresti Timon ja Sepon kiinnittymisen kannalta. Kuvaavaa on se, miten Timo kuvaa kiinnittymistään ainoastaan suhteena Kassuun:

PK: Onks sulta kyselty et mikä homma se on?

Timo: On

PK: Mitä sä oot sit kertonu?

Timo: Mä oon kertonu että Kassu on mun tukihenkilö. Mä oon vaa sanonu et se on mun tukihenkilö ja auttaa mua mun asioissa. En oikee muuta.

Seppo ja Timo roikkuivat mukana toiminnassa Kassun ansiosta. Impun tapaus kuitenkin osaltaan ilmentää, ettei Kassu pystynyt niin sanotusti pitämään jokaista poikaa kädestä samaan aikaan. Vaikka pojat kuvaavatkin Kassua läpän heiton ja kiusaamisen kontrolloijana on mielenkiintoista pohtia myös sitä, missä määrin hän on pystynyt jatkuvasti valvomaan tilannetta. Tähän liittyen voidaan arvioida onko Icehearts-joukkueessa ollut erotettavissa ”virallinen”, Kassun johtama toiminnan taso sekä toisaalta ”epävirallinen” ja epämuodollinen vertaisyhteisön toiminnan taso.

Tutkiattaessa nuoria koulussa on sen sosiaalinen maailma jaettu usein viralliseen ja epäviralliseen kouluun. Virallista koulua edustavat tällöin opetussuunnitelma, koulun säännöt, oppikirjat ja tunneilla tapahtuva opetus. Koulun epävirallista tasoa ilmentävät puolestaan opetuksen ulkopuolinen vuorovaikutus oppilaiden kesken sekä oppilaiden ja opettajien välillä, oppilaskulttuurit ja erilaiset hierarkiat. (mm. Gordon ym. 2000; Tolonen 2001.)

Haastattelujen perusteella epävirallisen ja virallisen tason erottaminen on Icehearts-joukkueessa haastavaa. Esimerkiksi läpän heitto epävirallisuudessaan vaikuttaisi lävistävän joukkueen yhdessä vietettyä aikaa varsin kokonaisvaltaisesti. Rafaelin mukaan on vaikea tehdä eroa jopa hengailun ja Kassun ohjaaman joukkueen toiminnan välillä:

JS: Mites se sit on erilaista ku te ootte kaveriporukalla ulkona kun että te ootte Iceheartsin jossai treeneis tai?

Rafael: No siis emmä osaa oikee sanoo. Emmä osaa sanoo, on se niiku sillei samanlaista et ei se periaattees muutu sillei niiku et joillai on eri juttui ja sillei vähä.

Epävirallisen ja virallisen tason erottaminen saattaisi olla mahdollista esimerkiksi etnografisin menetelmin, mutta haastatteluiden perusteella aineistossa ei tällaista eroa löydy. Merkille pantavaa tässä on kuitenkin se, että toiminta näyttäytyi kaiken kaikkiaan selvästi enemmän epämuodollisena ja –virallisena kuin muodollisena ja virallisena. Tämä kytkeytyy edellä kuvattuun harrastuksen rentouteen. Moni pojista näki kilpailullisemmissa joukkueissa harrastamisen omaavan selvästi virallisen tason, jolloin ”tehdään kunnolla”. Virallisen tason puuttuminen vaikuttaisi tästä näkökulmasta olleen kiinnittymistä helpottanut seikka.

4.2.3 Kassun moninaistuvat roolit

JW: Onks jotain sellasta missä oisit kaivannu enemmän tukea (Kassulta)?

Matias: En mä, varmaan jotain tosi pieniä asioita missä ois voinu olla jotain tukea, mut sit taas must tunutu siltä et mä oon saanu niinku kaiken mahdollisen mitä mä tarviin. Suurin piirtein se on ollu kaikessa mukana tukihenkilönä. Se ei ollu vaan valmentaja, vaan kaikessa mun elämässä mukana. Kasvattaja. Ihan täysillä mun elämässä.

Kassun roolit muuttuivat pelleilyn aikakaudella suuresti. Kuten läpän heittoa käsiteltäessä tuli ilmi, hän sai roolin poikien *kaverina*, ”rentona ja erilaisena aikuisena”. Kassu oli ”iha sika cool tyyppi” ja moni pojista näki hänen huumorintajunsa tässä suhteessa todella tärkeänä. Moni pojista näki, että Kassun kaverillisuus oli helpottanut merkittävästi joukkueeseen kiinnittymistä alkuvaiheessa. Pelleilyn aikakaudella mukaan tulleet olivat poikkeuksetta joko nähneet Kassua koululla tai olivat kavereiltaan kuulleet hänestä. Kassulla oli hyvä maine monille pojille yhteisellä yläkoululla laajemminkin kuin vain joukkueeseen kuuluvien poikien keskuudessa. Tämä auttoi häntä myös uusien poikien rekrytoinnissa pelleilyn aikakaudella, vaikka läheskään kaikki yläkoulusta rekrytoidut pojat eivät suoraan ottaneet Kassua ”sillei vastaan”. Sakarikin oli aluksi epäileväinen, mutta tykästy nopeasti liittyttyään joukkueeseen:

Sakari: No ekaks oli vähän sellai et kuka toi oikein on, se on täällä meidän luokassa ja pyytää mua niitten jengiin ja oli vähän semmonen epäily. Sit ku menin sinne ni kaikki oliki ihan hyvin ja sit se jeesas kaikes.

Kaverin roolin kautta Kassu sai kuitenkin myös tietää poikien vaikeuksista. Kaverina hän oli helposti lähestyttävä ja hänelle oli helppo puhua. Kaikki pojat kokivat, että olennainen osa Kassulta saatavaa apua oli se, että hänelle pystyi aina soittamaan ja hän oli valmis kuuntelemaan. Yleisluontoinen tunne siitä, että joku kuuntelee ja auttaa tarvittaessa oli kaikista yleisimmin mainittu avun muoto. Sillä ei ollut merkitystä oliko apua lopulta ikinä tarvinnut:

Teemu: No oikeestaan mä en oo koskaa tarvinnu henkistä tukea mitenkää, et mul ei oo ollu koskaa semmosta tarvetta. Mut Kassu on ollu semmone hyvä kaveri ja rento, sen kaa voi aina heittää juttua ja jos mä tarviin jotai mä voin aina kysyy Kassulta apua kaikkeen ja sen mä tiän. Mut emmä oikeestaan oo koskaa tarvinnu apuu. Kassu on aina niiku tukena valmiina ja sille on aina mukava jutella ja hyvät keskustelut aina.

Isä-hahmoksi Kassun kuvasi muodostuneen pelleilyn aikakaudella lähes puolet pojista. Tämä korostui etenkin niiden kohdalla, joilla ei syystä tai toisesta ollut säännöllistä kontaktia omaan isäänsä. Isä-hahmon roolin kautta Kassun apu sai myös kontrolloivampia ja autoritäärisempiä sävyjä. Esimerkiksi Matiaksen kohdalla ”holhoaminen” koulun suhteen meni varsin pitkälle:

Matias: Oli se välillä vähän ärsyttävää, jos ei halunnu tai jaksanu lähteä tiettyyn aikaan kouluun nii jos mä olin vartinki myöhässä ni se oli et missäs istuskelet. Olin jotain himas et kyl mä koht lähen sit tunnille. Ainaki ala-asteel oli viel ja yläastesellaki. Sitte sama homma, Kassu soitti aina mun perään et ootsä jo koulus, välil mä en ollu vastannu puhelimeen, jos mä en heränny aamulla tai oli kivempi lähteä myöhemmin nii Kassu hakkas meidän ulko-ovee niin kauan et mä tuun avaamaan. Et se vei mut aina kouluun.

JW: Milt se tuntu?

Matias: Oli se vähän semmosta holhoomista mut ei sille mahtanu yhtään mitään. Kyl mä saan olla kiitollinen Kassulle siitä, en mä muuten olis menny sinne kouluun.

Isä-roolin turvin hänen oli myös mahdollista pitää kuria sekä kollektiivisesti että yksittäisten poikien kohdalla. Kassun vaatimuksia kuvattiin, että ”se oli vähä ku tulis omalta isältä se käsky”. Toisaalta myös isäänsä läheiset välit omaaville pojille Kassun isä-roolista oli hyötyä:

Sami: Nii kyl mä luulisin, ku yleensä mulla oli sillai isälle tapana et jos se anto mulle rangaistuksen nii sit emmä niiku periaattees jos mä sain kotiaarestii joskus 8-luokalla nii mä lähin juosten himasta. Et mulla oli niiku tapana rangaista sitä takas ku se anto mulle rangaistuksen, joka ei ollu mun mielestä niiku oikeudenmukainen. Sit siin oli sillai ku mä soitin Kassulle et mä lähin himasta, nii sitte se sano et mee ny himaas ja sitte me keskusteltii et mä niiku kumminki ajattelin et mitähä iskä miettii et se tuolla ajelee mun perässä nii kyl mä menin sit himaa aina.

Kassulta saatiin sosiaalista ja emotionaalista tukea ennen kaikkea isä-hahmon roolin kautta. Tässä pojat olivat varsin yksimielisiä siitä, että erilaisista ongelmista puhuttiin Kassun kanssa kahden kesken, eikä niitä jaettu avoimesti joukkueessa. Myös ne kenellä ei tällaista tarvetta ollut olivat hyvin tietoisia tästä järjestelystä. Joukkueen yhteinen aika oli varattu läpän heitolle.

Kuten edellä on tullut ilmi pelleilyn aikakaudelle oli ominaista erilaiset rötökset, koulurauhaongelmat ja kontaktit sosiaalitoimen, vartijoiden ja poliisin kanssa. Näissä oloissa korostui vahvasti Kassun rooli *asianajajana*. Poikien mukaan Kassu selvitteli ilkivaltatapauksia ja näpistyksiä, oli puhumassa heidän puolestaan eri palavereissa ja auttoi tarvittaessa myös silloin, kun pojat olivat syytettyinä oikeudessa.

JS: Minkälaisii keissei on ollu sit?

Rafael: Eei, no siis joskus on just ollu jotai poliisien kaa jotain nii Kassu on sillei auttanu niis et päästää niiku, no ei nyt helpommalla mut, siis kummiski et sillei et se hoiti ne sillei omalla tavalla.

Kassun hoitaessa asioita ”omalla tavallaan” moni tapaus johti siihen, ettei virkavalta puuttunut asiaan lopulta ollenkaan, vaan asia saatiin sovittua asianomaisten kanssa. Pojat korostavatkin Kassun kykyä selvittää asioita ”suhteidensa ja kontaktiensa” kautta. Hän oli ristiriitatilanteissa linkki poikien ja aikuisten ja instituutioiden maailman välillä ja saattoi sovittelujen lisäksi esimerkiksi laittaa ”sossuille vipinää kinttuihin”, kun avun saamisessa sosiaalipalveluista oli ongelmia. Jamal näkee Kassun auttaneet häntä koulun ja sosiaalitoimen palavereissa asianajajana, kun ei itse ole kyennyt asioita rakentavasti käsittelemään ja toisaalta Kassu oli ehkäissyt myös ohi puhumista:

Jamal: No esimerkiks just et jos on ollu jotai häiriöö tai mä oon tehny jotain pahaa nii sit Kassu tulee siihen paikalle. Ja sit se menee aina näin se kokous et mä oon siinä ja sit siin on rehtori ja kaikki muut blaa blaa blaa. Noh, sit ne kysyy multa jotain, mul menee heti hermot. Mä vihaan kokousii tai sellasii joissa musta puhutaan. Emmä tiedä siis itse asiassa mun äiti ois parempi kertoo mitä kaikkee Kassu on siel kokouksis puhunu koska mä en oo melkei ikinä ollu siel niiku paikalla. Tai sillei. No oon mä, on meil ollu jotai noit sossupalavereita ja siel mä oon ollu mukana ja Kassu on niis yrittäny pitää mun puolia.

Hirvonen (2009) puhuu tällaisesta roolista luottohenkilön roolina, jonka nuorisotyöntekijät saavat monesti osakseen. Puolestapuhuminen verkostopalavereissa ja kuilun kaventaminen viranomaistapaamisissa ovat nuoren asiakkuuden tukemista. Hirvosen mukaan nuoret yleisesti arvostavat tätä roolia suuresti.

Huomattavaa kaverin, isä-hahmon ja asianajajan roolien näkökulmasta oli kaikkien poikien ehdoton luottamus Kassuun ja siihen, että häneltä sai aina apua. Pojat kokivat myös vastavuoroisuuden nimissä velvoitetta Kassua kohtaan. Hän oli ihminen, jota ”ei koskaa mentäs kusettaa”. Pelleilyä ehkäisi ajatus siitä, että Kassu joutuisi pettymään. Pettymyksen tuottamiseen ei kuitenkaan liittynyt hylkäämisen pelkoa:

Rafael: Ei se niiku siis, iha niiku et haluu auttaa. Ei se niiku sillei, totta kai se on pettyny mut ei se kummiskaa oo ikin jättäny meitä, mihinkää vaik on tapahtunu tollasta.

Kassu suhtautui poikien mukaan pelleilyihin yleensä rohkaisevasti ”et ei se elämä tähän kaadu”. Toisaalta hän saattoi vedota heihin myös enemmän kaveri-roolinsa kautta:

Jaffa: Se ns niiku vittuili meille siit takas sillei et se alko ittee ärsyttää. Saatto kiusaa siit vähä, sit siitä tulee sellane olo ettei hirveesti hyvita tehä enää. Kyl se sit autto tällei. Emmä tiä, sil oli semmone oma outo tapansa. Mut se toimi yllättävän hyvin.

Kassun pelleilyn aikakauden rooleihin liitettiin vahvasti myös esimerkillisyys. Moni kertoi etenkin Kassun ystävällisyyden olleen vetoavaa. Osa pojista oli jopa sitä mieltä, että Kassulta matkitut piirteet olivat siirtyneet omaan käytökseen. Avunannon muotona sosiaalisten taitojen oppimisen mainitsikin yli puolet pojista:

Jukka: Et on ystävällinen kaikille. Sen Icehearts on opettanu kaikille, ku ne on ystävällisiä ni siin väkisinki oppii sen. Toisaalta se opettaa just tällasen niinku kiltin puolen tosin hyvin, et kai sitä varmaan muutenki oppis mut Icehearts ei tavallaan silleen näytä sitä miten pitäis käyttäyty mut kun Icehearts käyttäytyy sua kohtaan sillä tavalla ni siin väkisinki oppii iteki käyttäytyy takas samalla tavalla ja paljon muitaki kohtaan. Se on eniten opettanu.

Uusien roolien lisäksi varsin merkittävänä säilyi myös Kassun rooli *apuopettajana*. Muutama poika oli sitä mieltä, ettei olisi saanut yläkoulua päätökseen ilman Kassun apua. Hän oli ollut tarvittaessa saatavilla ”varmaan joka ikisessä työssä yläkoulussa”. Kassu tuki paljon koulussa myös sellaisia poikia, jotka muuten eivät hänen apuaan juurikaan tarvinneet. Poikien vaikeudet selviytyä tehtävistä yhdistyivät usein työrauhan häiritsemiseen, mutta ei kaikissa tapauksissa.

4.3 Nuori miehuus

Sami: Meillä yleensä ei oo tommosii vaikeuksii enää. Niiku pari jätää mun mielestä Kassu sain ne rauhotettu. Mun mielestä se oli aika paljo Kassun ansioo. Et ei enää pölli niit traktoreita sun muuta et ne on niiku jätkistyny. Tai sillai ne on villei vieläki, sellasii nuorii aikuisii jotka teke jotai hauskaa mut ne ei enää tee mitää tyhmää.

Nuoren miehuuden ajanjakson katson alkaneen toisen asteen koulutuksen ensimmäisinä vuosina. Haastatelluista pojista jokainen oli haastatteluhetkellä löytänyt itselleen koulutuspaikan tai oppisopimuksen.

Pelaaminen tarjosi pojille edelleen hupia ja kohtaamispaikan, mutta tässä vaiheessa se sai myös merkityksiä terveyden näkökulmasta. Moni pojista näki, että pelaaminen piti kunnossa ja sitä kautta toimintakykyä yllä. Muutokset elämässä aiheuttivat sen, ettei pojilla ollut yhteistä aikaa hengailulle ja yhdessäololle joukkueen tapahtumien ulkopuolella samalla tavoin kuin ennen. Koulutus ja työt veivät entistä enemmän aikaa. Hengailu myös alkoi tiivistyä suurimman osan kohdalla enemmän autojen rassaillen ja ajelun kuin pihapelien ympärille.

Monet näkivät, että erilaiset ”hölmöilyt” kuuluivat menneisyyteen – ”ku sehä oli enne siistiä”. Kontaktit viranomaisten ja sosiaalityöntekijöiden kanssa olivat vähentyneet. Osalla kuitenkin vakaviakin ”stipluja” sattui edelleen, eikä vähiten varmasti niillä, joita ei haastatteluun lopulta saatu. Kassun mukaan muutamalla pojista elämäntilanne oli haastattelujen aikana syystä tai toisesta niin hankala, ettei haastattelun sopiminen ollut mahdollista.

Pojat tekivät selvän eron pelleilyn aikakauteen myös yhteisön keskinäisen vuorovaikutuksen suhteen. He kuvasivat tätä usein niin, että ”kaikki rupes pikku hiljaa rauhoittuu”. Kaikesta huolimatta läppä lensi edelleen, mutta kukaan pojista ei nähnyt, että joukkueessa olisi esiintynyt pientä kränää samalla tavoin kuin aiemmin. Usein tähän kytkeytyvä kykyjen todistelu oli myös jäänyt taakse (vrt. Huuki 2002). Väkivaltaisesti pelleilyn aikakaudella käyttäytynyt Sami kuvasi muutosta näin:

Sami: Se oli ehkä sitä ysiluokkaa, kasiluokkaa, seiskaluokkaa sellane todistus. Et nyt jos sä haluat todistaa jotai nii tulee vaikka kentälle kokeilee. Tai johoki urheiluu eikä mihikää nyrkkitappelu, mun mielestä se on aika lapsellista.

Nuoren miehuuden aikakaudella joukkueen sosiaalisten suhteiden, kavereuksien ja ystävyksien, voisi sanoa vakiintuneen. Uusia poikia ei enää tullut mukaan ja kaikki olivat

tutustuneet toisiinsa ja Kassuun. Joukkueen tapahtumiin tultiin entistä enemmän tapaamaan kavereita ja ystäviä kuin yleisesti muita samoihin ”piireihin” kuuluvia poikia.

Vertaissuhteiden näkökulmasta on olemassa näyttöä siitä, että nuorten kokemukset sosiaalisen tuen saatavuudesta ja merkityksestä näissä suhteissa kytkeytyvät ikään. Esimerkiksi vähävaraisista perheistä tulevia poikia käsittelevässä pitkittäistutkimuksessa heidän on todettu menettävän luottamuksensa kavereitaan kohtaan murrosiän alkaessa ja haikailevan sellaisten kaverisuhteiden perään, joita heillä oli nuorempana (Way 1997). Kuitenkin toisaalta on todettu, että noin yli 16-vuotiailla kavereilta saadun tuen merkitys kasvaa ja se muuttuu jopa tärkeämmäksi kuin vanhemmilta saatu tuki. (Meeus ym. 1991; Raaijmakers 1990; Kauppinen ym. 2004.)

Poikien tarinat vertaistuesta puoltavat monelta osin näitä tuloksia. Suhde yhteen tai useampaan läheiseen ystävään joukkueen sisällä oli syventynyt ja mennyt luottamuksellisempaan suuntaan lähestyttäessä nuoren miehuuden ajanjaksoa. Yhteinen historia on luonnollisesti nuorten keskuudessa olennainen ystävyysien kehystäjä (Aaltonen ym. 2011, 34). Haastatteluissa osa viittasikin yhdessä kuljettuun matkaan sosiaalisen pääoman taustalla muun muassa siten, että ”voi sanoa mitä vaan, vaikka sä et ois nähny kui pitkään aikaan”. Ystäviltä ja Kassulta haettu tuki paikantui edelleen selvästi kahdenkeskeisiin hetkiin, eikä ongelmia murehdittu joukkueen tapahtumissa.

Toisaalta voidaan kuitenkin nähdä myös se, että vertaisyhteisöön heikosti pelleilyn aikakaudella kiinnittyneet Seppo ja Timo olivat vakiintuneet marginaaliin, eikä heidän kiinnittymisessään tapahtunut muutosta parempaan. Kenties ainoana asiana Seppo näki, että läpän heittoon oli tullut ”jotain järkee edes”.

Kassun roolit muuttuivat jälleen nuoren miehuuden ajanjaksolle tultaessa. Hän sai entistä enemmän *neuvonantajan* roolin poikien pohtiessa koulutusvalintojaan, muuttaessaan omilleen ja asioidessaan entistä itsenäisemmin erilaisissa julkisissa palveluissa. Kassu auttoi poikia kesätöiden haussa ja teki sitä osin myös poikien puolesta. Haastatelluista pojista kaksi oli myös saanut oppisopimuspaikan Iceheartsista ja he toimivat muun muassa muiden kasvattajien apuna pienempien lasten joukkueissa.

Ajoittain vaikutti siltä, että pojille tarjottiin erilaisia mahdollisuuksia ilman, että heidän tarvitsi itse nähdä juurikaan vaivaa. Toisaalta Kassu oli sopinut monien kanssa, että kun

kouluasiat hoiti kunnialla, niin sai apua myös työnhakuun ja erilaiset matkat toteutuivat. Joni näki, että nuoren miehuuden aikakaudella pojilta vaadittiin enemmän oma-aloitteisuutta itsenäistymisen kynnyksellä:

Joni: Totta kai, joo joo, ja vähitellen kasvattajat antaa sit omaaki vastuuta ettei iha meekkää enää sillei jos halua töitä nii soittaa kasvattajalle et mä haluun töitä. Et käyt hakemas töitä ja sit katotaa yhdessä jos mitää ei löydy, nii kyl se (tottuminen kasvattajan apuun) siis toki koitetaa ehkästä tosi hyvin.

Tukemisen ja vastuuttamisen välinen tasapaino oli haasteellinen paikka. Kassun rooleista apuopettajan rooli luonnollisesti jäi taka-alalle. Hän muuntui kuitenkin edelleen tarvittaessa asianajajaksi ja isä-hahmon ja kaverin roolit pitivät myös pintansa. Kukaan pojista ei nähnyt, että olisi etäännytynyt Kassusta tämänkään ajanjakson aikana.

Haastatteluhetkellä joukkueen taival oli juuri tulossa päätökseensä. Pojilta kysyttiin siksi myös sitä, millaisena näyttäytyi *elämä Iceheartsin jälkeen*.

Harrastuksen suhteen pojat olivat alustavasti suunnitelleet, että he jatkaisivat pelaamista samalla porukalla aikuisten sarjoissa. Osa heistä oli toisaalta niin kiinnittyneitä lajiin, että aikoivat pelata vastedes joka tapauksessa. Muutama pojista arvioi, ettei ole motivoitunut jatkamaan pelaamista, kun toiminta loppuu.

Jokainen pojista toi esiin kiitollisuuden Kassua ja järjestöä kohtaan. Tämä näkyi muun muassa siten, että monet toivoivat keksivänsä keinon, jolla ”antaa takaisin”. Nuorisosalalle ja Iceheartsiin oppisopimukseen päässeet pojat näkivät, että kokemukset oman joukkueen kanssa olivat oleellisen tärkeitä alalle hakeutumisen ja päivittäisen työmotivaation kannalta. Myös muita aloja opiskelevat näkivät, että voisivat tulevaisuudessa työskennellä lasten ja nuorten hyväksi.

Eniten huolta aiheutti yhteisöllisyyden ja yhdessä pelaamisen loppuminen. Kaipaamaan jäätiin ”joukkuehenkeä”, ”ilmapiiriä”, ”kaveriporukkaa” ja ”sitä fiilistä”. Huomattavaa on, että haikeutta aiheutti ennen kaikkea niiden kavereiden menettäminen, jotka eivät olleet kaikista läheisimpiä. Vaikka porukka oli hajoamassa, läheisimpiin ystäviin ja Kassuun aiottiin varmasti pitää yhteyttä myös jatkossa. Yleisesti ottaen nähtiin, että pelaaminen jossain toisessa joukkueessa ei voisi olla samanlaista. Muutama pojista toi esiin sen, että olisi toivonut olleensa mukana joukkueessa alusta saakka.

Pojat olivat yleisesti tulevaisuuden suhteen toiveikkaita. Muutamat pojista olivat valmistumassa pian ja monilla oli edessä kutsunnat ja armeija. Kolmella heistä oli suunnitelmia panostaa edelleen tulevaisuudessa lupaavaan urheilu-uraansa. Oppisopimuksella nuorisotyötä tekevä Matias oli kärsinyt vielä hiljattain motivaatio-ongelmista, mutta oli haastatteluhetkellä täynnä energiaa: ”mä teen täysillä duunii, täysillä kouluu ja hoidan ittelleni ammatin”. Timolla taas tilanne oli päinvastoin. Hän oli aiemmin voinut hyvin, mutta ”mieliala alkanut heittelemään” viime aikoina. Suurin osa näki tulevaisuuden valoisana, mutta toisaalta sitä leimasi myös epävarmuus ja itsenäistymisen haasteet. Osa näkikin, että Kassu olisi edelleen käytettävissä, vaikka joukkueen toiminta päättyy:

Seppo: Se on mun mielestä sillai et yhteydessä pyritää pysyy iha niiku nii pitkää ku pystyy. Kyl mä luulen et niiku on.

PK: Näätsä et se on niiku tarpeellista ku kaikki on kuitenkin melkei täysikäsiä ja muuta?

Seppo: Kyl mä luulen et se on iha hyvä olla kuitenkin se sellane turva siellä.

Osa pojista reflektoi kuljettua matkaa niiden resurssien valossa, mitä heillä nyt oli tulevaisuuden haasteissa käytettävissään. Heitä pyydettiin haastattelussa pohtimaan, missä he olisivat nyt jos Iceheartsia ei olisi ollut ja mikä olisi eri tavoin heidän elämässään. Kysymystä oli monen luonnollisesti vaikea arvioida, koska joukkueessa oltiin oltu niin pitkä aika. Kuitenkin seitsemän poikaa näki asian niin, ”etteivät he olisi tässä” ilman Iceheartsia viitaten omiin voimavaroihinsa. Monet toivat esiin, että olisivat ”jämähtäneet” hengaillemaan siihen tyyliin kuin pelleilyn aikakaudella oli tapana:

JW: Nii, mä aattelin et vaikutat kauheen, vaikutat silleen että sulla on asian hyvin ni oisko ne esim ilman Iceheartsia samalla lailla. Otetaan vaikka ajatusleikki, jos Iceheartsia ei ois ollu ni missä istuisit.

Peshmerga: En istuis tässä, oisin pahimmassa tapauksessa tälläkin hetkellä ulkona metriksellä tekemässä jotain aivan hemmetin tyhmää väärällä porukalla.

JW: Onks sulla muuten ollu semmosia kaveriporukoita?

Peshmerga: On esimerkiks se mitä tapahtu, ne on mun hyviä kavereita mut niiden kanssa joutuu vähän huonompiin tilanteisiin. Sit mä jätin sen kaveriporukan suoraan väliin, koska mä tiedän, et kaveriporukka vie mennessään. Pitää ympäröidä ittensä hyvii ihmisil ja tällä hetkellä mä oon pysyny semmosien kanssa.

Nuorten keskuudessa kotipaikkakunnalta pois lähteminen on liitetty ”onnistumiseen” ja positiiviseen eteenpäin menemiseen siinä missä kotipaikkakunnalle jääminen on tulkittu ”epäonnistumiseksi” (esim. Skeggs 1997; Jamieson 2000). Haastatellut pojat asuivat kaikki edelleen samalla paikkakunnalla. Kuitenkin heidän puheestaan on erotettavissa tämän analogian mukaisesti se, että tässä elämänvaiheessa epäonnistuminen olisi jämähtämistä hengailun tiloihin ja ”huonojen” kavereiden seuraan. Sikäli, kun asiat olivat hyvin se johtui siitä, että oltiin menty eteenpäin.

4.4 12 vuotta kentillä – sosiaalinen pääoma

Tarkoitukseni on ollut edellä kuvata sitä prosessia, miten pojat ovat joukkueurheiluharrastukseen, vertaisryhmään ja Kassuun kiinnittyneet ja miten he ovat päässeet tätä kautta osallisiksi sosiaalisista ja kulttuurisista resursseista. Tässä luvussa vedän tutkielmani tuloksia yhteen sosiaalisen pääoman näkökulmasta. Seuraavassa käsittelem sosiaalista pääomaa resursseina – tukea, kontrollia ja osallisuuden kokemuksia – joita pojat kertoivat toiminnan myötä saaneensa (ks. Ellonen 2008, 48-53; Korkiamäki 2013, 185). Lisäksi syvennän tulkintojani kiinnittymisen mahdollisuuksien ja esteiden suhteen.

Ellosen (2008, 46) mukaan sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen pääoma eivät suoraan johda lasten ja nuorten pahoinvointiin tai hyvinvointiin, vaan ne edellyttävät tuen, kontrollin ja osallisuuden vastavuoroisia käytäntöjä. Tutkielmassani sosiaalisen pääoman toiminta ja käytännöt määrittyvät Kassun erilaisina rooleina, vertaisyhteisön yhteisöllisenä sosiaalisena toimintana sekä poikien välisinä ystävyysuhteina. Joukkueurheiluharrastus muodostaa käytäntöjen ja toiminnan kontekstin. Tulosteni mukaan sosiaalinen tuki ja kontrolli paikantuivat suurelta osin kasvattajasuhteeseen siinä missä vertaisyhteisö on luonnollisesti tärkeämpi osallisuuden kokemusten lähteenä.

4.4.1 Kassulta saadut resurssit

Kassu oli jokaiselle pojista tärkeä ihminen ja jokainen heistä kertoi saaneensa Kassulta tukea riippumatta siitä, millaisesta taustasta tuli tai millaisia ongelmia oli elämässään kohdannut.

Kassu sai matkan varrella valmentajan, apuopettajan, kaverin, isä-hahmon, asianajajan ja neuvonantajan roolit.

Tärkeimmät Kassulta saadut resurssit vastasivat luonteeltaan emotionaalista pääomaa. Emotionaalinen pääoma on sosiaalisen pääoman muoto, jolla tarkoitetaan sitoutumista, kiintymystä, huomiota, huolenpitoa ja välittämistä, joka liittyy yksityisiin tunnepitoisiin suhteisiin. Siihen läheisesti liittyvä laajempi käsite on emotionaalinen läsnäolo, joka on positiivista ja negatiivista tunnepitoista mukana elämistä. Emotionaalista pääomaa on tutkittu suhteessa lasten ja nuorten koulutukseen, mutta se kytkeytyy myös emotionaaliseen hyvinvointiin. Emotionaalisen pääoman toiminta on monimutkaista ja kontekstisidonnaista, eikä esimerkiksi positiivisten tunteiden ilmaisu automaattisesti johda lapsen lisääntyneeseen opiskelumotivaatioon. Emotionaalinen pääoma on muille pääoman muodoille osittain vastakkaisesti ensisijaisesti sijoittamista toisiin ihmisiin kuin itseen. Sosiaaliselle pääomalle ominaisesti emotionaalinen pääoma vaatii työtä. (Reay 2000; 2004; Tolonen 2005.)

Tämän lisäksi Kassulta saatiin informatiiviseksi tueksi luokiteltavia neuvoja ja opastusta sekä toisaalta välineelliseksi luokiteltavaa tukea, joka rinnastuu aikaan ja rahaan. (Ks. esim. Tardy 1985; Välimaa 2000; Korkiamäki & Ellonen 2010.) Emotionaalinen pääoma ja sosiaalinen tuki kytkeytyivät Kassun eriaikoina saamiin erilaisiin rooleihin. Tuen muodot eivät olleet kuitenkaan toisistaan irrallisia, vaan kietoutuvat toisiinsa ja toimivat yhdessä.

Informatiivisen tuen tärkein muoto oli Kassun apuopettajan roolissa antama tuki koulunkäyntiin, joka on mielletävissä myös välineelliseksi tueksi. Lisäksi Kassulta saatiin erilaisia neuvoja ja opittiin sosiaalisia taitoja. Neuvot jakautuivat neuvonantajan roolissa annettuihin käytännön neuvoihin ja toisaalta ehkä enemmän isä-hahmon roolissa annettuihin elämänohjeellisiin neuvoihin, kuten ”pidä oma pääs, äläkä välitä mitä muut ajattelee”. Elämänohjeelliset neuvot kytkeytyivät tiiviisti myös emotionaaliseen pääomaan. Samantyyppisenä tukena mainittiin myös esimerkiksi apu päihteistä eroon pääsemiseksi. Sosiaalisia taitoja pojat näkivät oppineensa ennen kaikkea Kassun esimerkistä. Informatiivisena ja toisaalta välineellisenä tukena erittäin moni mainitsi myös laji- ja liikuntataitojen kehittymisen ja hyvässä kunnossa pysymisen, joita oltiin saatu Kassulta valmentajan roolin kautta, mutta myös vertaisryhmältä.

Välineellisen tuen suhteen muutama pojista näki, ettei harrastaminen olisi ollut heille mahdollista taloudellisesti ilma Iceheartsia. Kassulta sai lisäksi tarvittaessa varusteita. Rahaan

rinnastettavaa tukea olivat myös erilaiset matkat ja lähes kaikkien mainitsemat otteluliput. Välineelliseksi tueksi voidaan mieltää myös poikien näkemykset siitä, että harrastuksen ansiosta aika ei käynyt pitkäksi ja pysyttiin pois ”pahoilta teiltä”. Tällä viitattiin toisaalta hengailuun ja siihen kytkeytyvään päihteiden käyttöön ja toisaalta ajatukseen siitä, että kun ei ole tekemistä, tulee tehtyä jotain tyhmää. Esimerkiksi Jamalin viimeisin rikos alkoi tilanteesta, jossa ”ei ollut tekemistä ja tarvittiin rahaa”. Välineellisenä tukena nähtiin myös erilaiset matkat ja muut aktiviteetit. Erittäin tärkeä seikka tässä suhteessa oli myös se, että Kassu oli aina saatavilla, ”sil oli aina aikaa jutella”, jolloin aika välineellisenä tukena liittyi kiinteästi jälleen emotionaaliseen pääomaan. Kassun toiminta asianajajan roolissa on myös mielleltävissä pitkälti välineelliseksi tueksi. Hän käytti ”suhteitaan”, kuten pojat usein asian ilmaisivat, sekä aikaansa ”pitäessään poikien puolia” erilaisissa palavereissa ja toimiessaan välikätenä, kun asioita piti sovittaa. Kassu oli neuvonantajan ja asianajajan rooliensa kautta monessakin mielessä poikien linkki aikuisten ja instituutioiden maailmaan.

Emotionaalista pääomaa pojat saivat Kassulta ennen kaikkea kaverin ja isä-hahmon roolien kautta. Kassulta sai ”tsemppiä” ja lohdutusta, mutta selvästi tärkeimpänä näyttäytyi luottamus siihen, että informatiivista ja välineellistä tukea ja apua oli ylipäättään tarvittaessa saatavilla. Tämän turvallisuuden tunteen on nähty olevan hyvinvoinnin kannalta merkittävin sosiaalisen tuen piirre (Demaray & Malecki 2003;Tardy 1985). Kassun emotionaalisen tuen taustalla oli hänen ehdoton sitoutumisensa sekä käytännöllisellä että tunteiden tasolla (vrt Reay 2004). Pojat arvostivat suuresti myös Kassun iloista ja ystävällistä läsnäoloa sekä kaikkien tasa-arvoista kohtelua. Erityisen tärkeää emotionaalinen pääoma ja läsnäolo olivat luonnollisesti elämän hankalina hetkinä, kun oli tapahtunut jotain ikävää tai oli ”tullut hölmöiltyä”. Kassu oli muistuttamassa, ”et mokii sattuu mut sit pitää nostaa katse ylös taas”. Toisaalta tällaisissa tilanteissa Kassu saattoi antaa myös korjaavaa palautetta, eikä pelkkää ”tsemppiä”. Emotionaaliselle pääomalle onkin ominaista, että myös negatiivisilla tunteilla voi olla positiivisia seurauksia ja päinvastoin (Reay 2004).

Emotionaalisen pääoman merkitys korostui Kassun apuopettajan roolissa informatiivisen ja välineellisen tuen lisäksi. Emotionaalisen pääoman suhteen ollaankin oltu kiinnostuneita siitä, miten se vaikuttaa koulutukseen ja kulttuuriseen (tai inhimilliseen) pääomaan (Reay 2000; Tolonen 2005). Kouluun meneminen ja tehtävistä selviäminen vaativat opastuksen ja ajankäytön lisäksi myös välittämistä. Kassulle sillä oli merkitystä ilmaantuivatko pojat

kouluun vai eivät ja se vaikutti käyttäytymiseen. Tässä emotionaalinen pääoma liittyi sosiaaliseen kontrolliin.

Kassu antoi samaan tapaan tukea myös nuoren miehuuden aikakaudella toisen asteen koulutukseen haettaessa. Osa pojista kertoi, kuinka Kassun informatiivisen ja emotionaalisen tuen ansiosta tulivat hakeneeksi ja valituksi toisen asteen koulutukseen, jonne eivät olisi muutoin hakeneet tai ajattelivat, etteivät ”pystyisi ikinä pääsemään”. Emotionaalisen pääoman ja tuen seurauksena ainakin yksi pojista oli saanut resursseja haastaa omia käsityksiään siitä, mikä on itselle mahdollista.

Kassu oli myös enemmän kuin valmentaja poikien harrastuksen kannalta. Heidän perheensä eivät yleisesti ottaen olleet juurikaan tekemisissä harrastuksen kanssa tai edes esimerkiksi katsomassa otteluita. Kassu soitteli perään ja tiedotti tapahtumista, vaikkei joukkueen tapahtumissa olisi käynytkään. Hän tuki harrastusta ja vertaisyhteisössä mukana pysymistä samalla tavoin kuin koulunkäyntiä.

Kun tarkastellaan emotionaalisen pääoman vaikutuksia koulun käyntiin, huomataan, että se liittyy kiinteästi käsityksiin nuoren vapaudesta ja toisaalta emotionaalisesta hyvinvoinnista. Positiiviset vaikutukset koulutyön ja emotionaalisen hyvinvoinnin suhteen eivät aina mene käsi kädessä ja lapset ja nuoret saattavat jopa kokea vanhempien vahvan emotionaalisen pääoman tuputtamisen stressaavana. Osa äideistä irtisanoutuukin jatkuvasta emotionaalisen pääoman siirtämisestä lapsen hyvinvoinnin nimissä (Reay 2000; 2004.) Yksi pojista oli pelleilyn aikakaudella kokenut Kassun toiminnan hiukan ahdistavana hänen patistaessaan poikaa kouluun, mutta sanoi olevansa siitä jälkeinpäin kiitollinen. Vaikka emotionaalisella pääomalla oli monien kohdalla vaikutusta koulunkäyntiin, kuvasivat pojat selvästi enemmän sen positiivisia seurauksia heidän hyvinvointiinsa.

Luonnollisesti joukkueen toiminta on tarjonnut erilaisia resursseja myös perheille sekä kenties esimerkiksi opettajille ja sosiaalityöntekijöille. Nämä ryhmät on kuitenkin rajattu tästä tutkielmasta pois, vaikka ne poikien puheessa ajoittain esiintyivätkin.

4.4.2 ”Ihana miehän se on!” – Kassu miehen mallina

Seuraavassa syvennän tulkintaani sen suhteen, millaisena samaistumisen kohteena pojat ovat Kassun nähneet ja miten tämä on voinut vaikuttaa heidän auttamiseensa. Niin Reayn kuin Bourdieunkin näkemyksiin nojaten väitän, että Kassun rooli on ollut ”ennemminkin äiti-hahmon kuin isä-hahmon rooli”. Näen, että Kassu on tarjonnut jossain suhteessa yleisistä hegemoniseen maskuliinisuuteen liitetystä ideaaleista irrallisen miehen mallin, josta on ollut hyötyä auttamistyössä.

Bourdieu ei puhu emotionaalisesta pääomasta, mutta näkee että etenkin äitien vapaa-aika määrittää kotoa periytyvää kulttuurista pääomaa. Lisäksi hän puhuu naisille ominaisista suhteista ylläpitävästä käytännöllisestä ja symbolisesta työstä, joka tuottaa sitoutuneisuutta, solidaarisuutta ja anteliaisuutta. (Bourdieu 1986; 1998, 68.) Tältä pohjalta emotionaalisen pääoman käsitettä käyttänyt Reay (2000; 2004) näkee niin ikään emotionaalisen pääoman sukupuolittuneena ja naisille ominaisena. Emotionaalinen työ, kuten suhteiden emotionaalinen ylläpito, ahdistuksen lieventäminen ja muiden tunnetiloihin vastaaminen on hänen mukaansa perheissä ennen kaikkea naisten kontolla.

Kassun työ kasvattajana on ollut pitkälti kuvatuunlaista emotionaalista työtä, joka on nähty naisille ja äideille ominaisena. Tässä suhteessa on aiheellista pohtia laajemminkin maskuliinisuuden ideaalien vaikutuksia joukkueeseen kiinnittymisen ja avun saannin prosesseissa.

Edellä olen viitannut Huukin (2010) tutkimuksiin maskuliinisuuden ideaalien vaikutuksista poikien keskinäiseen kanssakäymiseen. Samanlaista tulkintalinjaa hieman eri näkökulmasta seurailee Mannisen (2010) tutkimus poikien erilaisten maskuliinisuuksien, valtahierarkioiden ja väkivallan kytköksistä. Hän näkee maskuliinisuuden diskursiivisten käytäntöjen ja materiaalsen arjen avulla tuotettuna. Se sisältää kulttuurisesti jaettuina merkityksiä miehisten ominaisuuksien ideaaleista. Näitä kulttuurisia ja sosiaalisia konstruktioita myös haastetaan ja ne muuttuvat ajassa. Ne ovat aina suhteessa sosiaaliseen, historialliseen ja paikalliseen kontekstiinsa. Erilaiset maskuliinisuudet kamppailevat keskenään tuottaen sukupuolen sisäistä hierarkiaa. Hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä käyttäessään Manninen viittaa Connellin töihin, joka näkee sen tietyn maskuliinisuuden ideaalien johtavana asemana kulttuurissa. Hegemoninen maskuliinisuus määrittää yksilöiden toimintaa ja valintoja, jotka voivat

mukautua siihen tai toisaalta etäännyttää itseään siitä. Hegemonista maskuliinisuutta ei ole mielekästä nähdä kaikkialla vaikuttavana metanarratiivina, vaan paikallisesti määrittävänä, kontekstisidonnaisena ja mosaiikkimaisena käyttäytymiseen ja identtityöhön vaikuttavana diskurssina. (Manninen 2010, 59-60, 64, 107; Connell 1987, 183; 1995, 76-80; Connell & Messerschmidt 2005.)

Hegemonisen maskuliinisuuden vaatimukset voivat olla pojille raskaita kantaa. Tämä koskee yhtäältä niitä poikia, jotka eivät tavalla tai toisella edusta tai edes pyri edustamaan hegemonisia ideoita sekä toisaalta myös niitä, jotka joutuvat työskentelemään pitääkseen ideoita yllä omassa toiminnassaan. (Manninen 2010, 16.)

Pääomien kontekstuaalisuuden ja sukupuolittuneisuuden (esim. Tolonen 2004; 2005; Skeggs 1997; Reay 2000; 2004) perusteella näen, että joukkueessa vallitsevilla maskuliinisuuden ideoilla on ollut suuri vaikutus siihen, miten pojat ovat päässeet hyötymään eri resursseista. Icehearts-joukkue on mieskasvattajan ohjaama maskuliinisesti virittynyttä urheilua harrastava poikasakki, jossa käsitys maskuliinisuudesta ohjaa väistämättä keskeisesti sosiaalista kanssakäymistä. Kassulla on ollut kaverin ja isä-hahmon roolien kautta esimerkkinä ja samaistumisen kohteena valtaa määrittää sitä, millaiseksi paikalliset ja kontekstuaaliset maskuliinisuuden ideat ovat muodostuneet. En kuitenkaan väitä, että Kassun esimerkki määrittäisi poikien vertaissuhteita, vaan katson sen vaikuttavan kasvattajasuhteen ja siitä saatujen resurssien taustalla.

Icehearts-joukkue asettaa tässä suhteessa erityisen haasteen yhteisössä vallitseville maskuliinisuuden ideoille. Koko toiminnan ideana on tarjota pojille apua ja tukea. Olisi vaikea nähdä, että kapean hegemonisen maskuliinisuuden ideaalien – kuten urheilullisuuden, kyvykkyyden osoittamisen, voiman, kilpailullisuuden ja rohkeuden – luovan avun vastaanottamiselle hedelmällisen maaperän (vrt. Manninen 2010; 2006; Huuki 2010). Miesten tukevaa viestintää tutkineen Virtasen (2015, 74-100) mukaan täysin keskeistä sosiaalisen tuen antamisessa ja vastaanottamisessa on haavoittuvuuden hyväksyminen. Haavoittuvuus näyttää yleisille hegemonisen maskuliinisuuden ideoille vastakkaisena, eikä esimerkiksi Mannisen tutkimuksessa kuulunut ”tavalliseen” poikuuteen (Manninen 2006).

Tulkintani mukaan Kassun saavuttama tiivis suhde, luottamus ja kiintymys poikien kanssa on johtunut osaltaan siitä, että hän on ollut kuuntelija ja tehnyt emotionaalista työtä, joka aiemmassa tutkimuksessa on liitetty feminiinisinä pidettyihin ideoihin. Ei tietenkään ole

tavatonta, että miehellä on tällaista kykyä ja taipumuksia, mutta havainto on merkittävä sen suhteen, että sillä on vaikutusta siihen, millaisista resursseista ja tuesta pojat ovat kasvattajasuhteen kautta pääseet osallisiksi.

Toisaalta on selvää, että Kassulla oli myös muunlaista sosiaalista pääomaa käytössään, jota pojat arvostivat. Häntä leimasi esimerkiksi poikien vertaissuhteissa arvostettu lojaaluis ja ”kaveria ei jätetä” -asenne (ks. Korkiamäki 2013, 129; Manninen 2006). Pojat korostivat Kassun sitkeyttä ja sinnikkyyttä: heidät haettiin kouluun vaikka kotoa asti ja Kassu soitteli perään, jos poikia ei näkynyt joukkueen tapahtumissa. Toisaalta Kassulla oli bourdieuläisittäin ilmaistuna sosiaalista ja kulttuurista ”pelisilmää” ja toimintaresusseja (Bourdieu 1986; Bourdieu & Wacquant 1995, 148-149, Korkiamäki 2013, 133-134; Lehtinen & Vuorisalo 2007, 219.) ”heittää samanlaista läppää” ja ”olla siin sillei mukana”. Tätä pojat arvostivat ja sen vuoksi Kassuun oli kaverin roolinsa välityksellä helppo samaistua. Kaiken Kassulta saadun tuen taustalla nähtiin luottamus, joka perustui toiminnan pitkäkestoisuuteen. Jokainen haastatelluista näki pitkäkestoisuuden oleellisena osana toimintaa, jota ei pitäisi mennä muuttamaan. Samaan aikaan kuitenkin erittäin arvokkaana nähtiin se, että Kassuun ja joukkueeseen oli mahdollista ottaa halutessaan etäisyyttä.

Tulkittaessa poikien kiinnittymistä Kassuun ja häneltä saatuja resursseja on oleellista huomioida se, millaisista taidoista ja taipumuksista Kassulla oli hyötyä työssään eli mitä pojat hänessä arvostivat. Jukan kommentti Kassusta on tässä suhteessa paljon puhuva:

JS: Miten Kassua, meinaaks Kassua nähä (kun toiminta loppuu)?

Jukka: Todellaki, eihän siitä äijästä voi luopua, ihana mieshän se on!

Vaikka kommentissa on vahva humoristinen sivumaku, se kuvaa hyvin Kassua emotionaalisen pääoman lähteenä ja joiltain osin vaihtoehtoisena miehen mallina. Hän oli kaverina ja isä-hahmona ennemminkin ”ihana mies” kuin ”kova jätkä”.

Vaikka haastattelujen perusteella tulkintoja Kassun sosiaalisesta pääomasta suhteessa poikiin ei ole mielekästä viedä tämän pidemmälle on tällaisten tulkintojen tekeminen tärkeää muun muassa siksi, että tutkielmani liittyy laajemman tutkimushankkeen kautta Icehearts-järjestön kehitystyöhön. Tulosteni perusteella Kassu on onnistunut työssään poikien mielestä erinomaisesti. Järjestön kehitystyön kannalta mielenkiintoista on luonnollisesti se, miksi näin on ollut. Tätä kysymystä olen yllä pyrkinyt avaamaan.

4.4.3 Vertaisyhteisön pelit ja kentät – esteitä ja mahdollisuuksia

Kiinnittyminen Kassuun oli ollut kaikille pojille helppoa, eikä kukaan haastateltavista nähnyt tämän suhteen olleen olemassa esteitä. Siksi olen yllä käsitellyt pääasiassa sitä, miten Kassu on pystynyt omalla toiminnallaan mahdollistamaan poikien kiinnittymistä ja avun saantia. Vertaisyhteisöön kiinnittymisen suhteen kysymys on monimutkaisempi, koska Sepolla ja Timolla oli selvästi rajoitteita ja esteitä vertaisyhteisöön liittymisessä.

Seuraavassa käsitelen sitä, millaisia mahdollisuuksia ja esteitä pojilla oli päästä hyötymään yhteisön tarjoamasta sosiaalisesta pääomasta, joka näyttäytyi tutkielmassani ennen kaikkea osallisuuden kokemuksina. Joillekin yhteisö tarjosi niiden lisäksi myös positiivista sosiaalista kontrollia, koska joukkueeseen liittyessään muutama poika kertoi kaveripiirinsä vaihtuneen ”paremmaksi”. Yhteisö tarjosi mahdollisuuden myös suoranaiseen sosiaaliseen tukeen, jos kahdenväliset ystävyysuhteet tiivistyivät joukkueen sisällä.

Lähden liikkeelle siitä, millaisen kontekstin joukkueen vertaisyhteisö muodosti sosiaaliselle pääomalle ja ennen kaikkea muodostuiko siellä erontekoja sen suhteen, kenen pojista oli mahdollista päästä käsiksi yhteisön tarjoamaan tukeen ja osallisuuden kokemuksiin. Vasta tämän jälkeen käsitelen sitä, millaisia resursseja pojat olivat vertaisyhteisön näkökulmasta lopulta saaneet.

Minkälaisia *esteitä* poikien vertaisyhteisöön kiinnittymiselle sitten oli? Yleisesti nuoret muodostavat erilaisia ryhmiä ja näitä koskevia luokituksia. Tällaiset eronteot liittyvät tiiviisti ympäröivään laajempaan sosiaaliseen kontekstiin. Erontekoja voidaan tehdä kulttuurisesti esimerkiksi erilaisten makumieltymysten mukaan, mutta niiden taustalla näyttäytyvät vahvasti myös suhtautuminen aikuisten ja eri instituutioiden määritelmiin siitä, mikä on hyväksyttävää ja toivottavaa ja mikä kiellettyä ja paheksuttavaa. Tällainen ”kunnollisuus” määrittää nuorten sosiaalisuutta, kuulumista ryhmiin ja pääsyä erilaisiin resursseihin. Sosiaalinen pääoma näyttäytyy tässä suhteessa siis erilaisina positioina, jonka taustalla on suhde kulttuuriseen arvomaailmaan ja moraaliseen järjestykseen. Positiot ovat ehtoja sille kuka pääsee käsiksi vertaisyhteisön sosiaaliseen pääomaan, eivätkä resursseja sinänsä. (Korkiamäki 2011; 2013, 157; myös esim. Berg 2012).

Millaisen kontekstin Icehearts-joukkue sitten muodosti tästä näkökulmasta? Syntyikö joukkueessa erontekoa ja sitä kautta pojille erilaisia positioita ja erilaista pääsyä pääomiin?

Kassu sai erilaisia rooleja suhteessa eri yksilöihin ja eri aikoina. Hänen tehtävänsä oli luonnollisesti myös pitää kuria joukkueessa ja määrittää se, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Suhde Kassuun näyttäytyi erontekojen välineenä kuitenkin ainoastaan häneltä saadun tuen ja avun suhteen. Osa pojista näki, etteivät he olleet tarvinneet häneltä yhtä paljon tukea kuin muut – ”enempi keskitytään niihin, jotka tarvii eniten apua”. Tässä suhteessa joukkueesta erottuikin vähemmän apua tarvinneiden joukko, joita oli haastatelluista yhteensä kuusi. Osa vähemmän apua tarvinneista oli hyötynyt vertaisryhmittymisen jäsenyydestä erityisellä tavalla suhteessa enemmän apua tarvinneisiin:

PK: Joo. No mutta mitä ajattelet siitä et minkälaista hyötyä tästä on ollu sun elämässä ja arkeen et sen sä oot sanonu et se on täyttäny semmosta tyhjää tilaa ja ei oo tullu etsiydyttyä jonneki turhaan mut voisiko asiat olla sun kohdalla toisin jos sä et ois ollu täällä?

Joni: No ainaki mun asenteiden kohdalla muiden asioihin et sellasta suvaitsevaisuutta tää on tuonu tosi paljon ja ylipäätää näkökulmia siitä mite asiat voi jollai muil olla. Semmosii käytöstapoja ja kasvanu tän kautta myös.

Ainoastaan yksi pojista, Vito, käsitteli asiaa ”kunnollisuuden” näkökulmasta avun tarpeen sijaan. Keskeistä hänen eronteossaan oli juuri se, minkä aikuiset ja kasvatusinstituutiot näkevät hyväksyttävänä tai paheksuttavana. Esimerkiksi hengailu ja tupakointi oli hänen mielestään ominaista joukkueen sisäiselle ryhmälle, jota hän katseli ikään kuin ulkoa päin:

JS: Oisit sä tullu hengailleeks niiden muiden Icehearts-poikien kaa jos ei lasketa niiku Teppoo ja Simppaa? Nii sä et ois varmaa muute hengailllu niite muitten kaa vai oisitko?

Vito: Emmä usko koska mul oli iha junnusta lähtien mul oli niiku eri intressit mun mielestä ku niillä. Ja mul oli eri, emmä sanois arvot, mut eri mielipiteet asioista ku niillä. Mä pidin ehkä kouluu tärkeen, ne taas oli sillei et hällä välii koulusta. Tai sillei et niil oli niiku eri sillei.

JS: Oisitsä toivonu et Icehearts-porukassa ois ollu enemmän sun kanssa samalla tavalla ajattelevia?

Vito: No tietenki mä oisin toivonu et niilki, tai emmä tiä, tietenki niilki menee varmaa hyvin mut sillei niiku et yleisesti mun mielestä niillä menis varmaa paremmin ja niil olis niiku parempi terveys ylipäätää jos ne ei tekis niit asioita. Nii kyl se ois tietenki toivottavaa et ne ei tekis niit, sillei yleisel tasol.

”Kunnollisuuden” lisäksi Vito näki, että sama uskonto ja monikulttuurinen tausta yhdistivät häntä ja hänen läheisiä ystäviään ja toisaalta tekivät eroa muihin. Kuitenkin myös Vito koki osittain samoin kuin Joni, että erilaisten poikien kanssa vietetty aika oli lisännyt ymmärrystä. Se oli loiventanut hänen näkemyksiään näiden poikien tavoista ja mieltymyksistä. Kaikkein mielenkiintoisinta on kuitenkin se, että Viton eronteot koskivat vain joukkueen toiminnan ulkopuolista aikaa:

JS: Koitsä et te olitte jotenki sitte erillää siit muusta porukasta?

Vito: Emmä oikee koska kuitenkin ku me mentii pelaa kentälle nii sit kaikki pelas yhdessä ja syötteli yhdessä ja näin. Mut niil oli vaa mun mielestä tuntu niiku et se jengin ulkopuolella niil oli eri intressit ja erilainen elämä ku mulla. Et silt kannalta, mut ei musta silti tuntunu et me oltas niiku kaks eri porukkaa. Kaikki oltii samaa, ja ku me pelattii nii ei siel kukaa kattonu sillei et toi on eri porukasta ku me. Niiku erotellu kumpaakaa.

Lisäksi itseään ”rauhallisemmiksi” kuvaavat pojat tekivät eron joukkueen ”villeihin” poikiin. Esimerkiksi Johnin mukaan osa pojista ”hyppii seinille” ja joukkueessa ”saattaa lentää vähä rajuu läppää”, mutta hän koki sopeutuneensa joukkoon, vaikka olikin itse rauhallisempi. ”Villiys” viittaa kenties myös joltain osin yleisiin ”kunnollisuuden” normeihin, mutta löyhästi. Se on toisaalta nähtävissä vain tavaksi olla ryhmässä. Myös Rafael kertoi samasta asiasta:

Rafel: No siis onha siel sellasiiki, ketkä on ehkä vähä villimpii tapauksii (...) mut on siel paljo sellasiiki, tai suurin osa, on just sellasii et pystyy puhuu ja niiku olee sillei ystävä toiselle.

Edellisten lisäksi itse pelaamisen suhteen joukkueessa oli etenkin pelleilyn aikakaudella näkyvissä jako taitaviin pelaajiin, jotka olivat harrastaneet lajia aiemmin kilpailullisesti ja vähemmän pelanneisiin. Jokainen pojista, joka toi tämän seikan esille, sanoi kuitenkin, ettei tämä johtanut pelaajien väliseen erotteluun tai erilaisiin positioihin. Moni vähemmän pelanneista näki arvokkaana, että taitavammilta sai oppia lajitaidoissa ja enemmän pelanneista muutama kertoi, että oli ollut kiva opettaa muita. Pelitaitojen vaikuttamattomuus sosiaaliseen asemaan joukkueessa lienee ollut yhteydessä siihen, että kaikki tunnustivat kyseessä olevan harrastetasoisen pelailun, jota tehtiin hauskapidon vuoksi.

Eronteot joukkueen sisällä olivat lopulta varsin pieniä etenkin ottaen huomioon poikien kirjavan sosioekonomisen, etnisen ja perhetaustan. Poikien tarinoissa tuli vahvasti esiin jopa

kliseiseltä vaikuttava näkemys, että pukukoppiin astuessaan kaikki ovat yhtä ja samaa ja sellaisenaan yhdenvertaisia.

Erontekojen olematonta vaikutusta ryhmään kuulumisen ja kiinnittymisen kokemuksessa voisi selittää esimerkiksi se, että nuorilla ryhmiin kuulumisen rakentuu osana samanlaisuutta ja erilaisuutta koskevia neuvotteluja. Ryhmään kuulumisen tilat ovat tällöin dynaamisempia ja avoimempia ja polut sosiaaliseen pääomaan moninaisia. (Korkiamäki 2009; 2013, 139.) Toisaalta on selvää, että urheilujoukkue muodostaa varsin erilaisen kontekstin kuin koulu, missä nuorten erontekojä ja sosiaalisuuksia on paljolti tutkittu (esim. Tolonen 2001; Huuki 2010; Manninen 2010; Korkiamäki 2013; Gordon ym. 2000). Tästä näkökulmasta huomattavaa on juuri se, että eronteoista huolimatta niiden ei nähty vaikuttavan joukkueen sisäiseen toimintaan. Yhteisöllisyyden kokemusten taustalla nähtiin kasvattajasuhteen tavoin vahvana toiminnan pitkäkestoisuus.

Kuitenkin, kuten edellä on tullut ilmi, joukosta erottui kaksi poikaa, jotka eivät olleet muiden tavoin vahvasti kiinnittyneet vertaisyhteisöön. Kaikki haastatellut pojat korostavat kaikkien yhdenvertaisuutta ja yhteisyyttä osana joukkuetta lukuun ottamatta Seppoa ja Timoa. Miksi he eivät päässeet yhtä lailla kiinnittymään vertaisyhteisöön? Joukkueessahan vaikuttaisi olleen tilaa niin monenlaisille pojille eronteoista huolimatta?

Bourdieuun mukaan menestyksellinen sosiaaliseen toimintaan osallistuminen vaatii toimintaresursseja. Ne ovat yhteisöllisen osallisuuden edellyttämiä pääomia. Toimintaresurssit ovat sosiaalisia taitoja ja kulttuurista ymmärrystä yhteisöllisistä merkityksistä. Ilman tällaista ”pelisilmää” ja sosiaalisen säännösten hallintaa yksilön on vaikea päästä hyötymään täysmittaisesti yhteisöllisistä resursseista, kuten osallisuuden kokemuksista. Erilaiset sosiaaliset tilanteet eivät tällöin aukea ”oikein”. Tätä tulkintaa mukaillen nuorilla toimintaresursseiksi luokiteltavien ”alakulttuuristen toimintaresurssien” on nähty toimivan yhteisöön sisäänpääsyn väylänä. Osallisuuden kokemukset ja sosiaalinen tuki ovat vertaisyhteisössä tällaisen koodiston takana ja niistä pääsevät täysmittaisesti hyötymään vain ne, jotka ”osaavat pelata”. (Bourdieu 1986; Bourdieu & Wacquant 1995, 148-149, Korkiamäki 2013, 133-134; Lehtinen & Vuorisalo 2007, 219.)

Tulkitseamalla vertaisyhteisön toimintaa urheiluharrastuksena ja sosiaalisena toimintana sekä pelaamalla tätä Sepon ja Timon kokemuksiin, voidaan arvioida sitä, mitä tällaiset

toimintaresurssit olivat Icehearts-joukkueessa. Tarkastelemalla marginaalista ja erityistä, yleinen tulee näkyviin (Hoikkala 1989, 35). Sepon ja Timon poikkeava asema vertaisyhteisön marginaalissa toimii johtolankana sille, millaisia taitoja, kompetensseja, asenteita ja mieltymyksiä – eli millaisia pääomia ja toimintaresursseja – joukkueeseen kiinnittyminen saattoi vaatia.

Sekä Seppo että Timo kuvasivat, etteivät olleet ”tulleet juttuun” muiden poikien kanssa yläkoulusta eteenpäin. Seppo korosti vielä eritellymmin, ettei hän kokenut olleensa sisällä läpän heiton kulttuurissa. Molemmat pojat jäivät ulkopuolisiksi juuri pelleilyn aikakauden alussa, yläkoulun alkuvuosina. Tässä sosiaalisen pääoman toiminta paikantuu nivelvaiheeseen alakoulusta yläkouluun ja toisaalta lapsuudesta nuoruuteen (vrt. Tolonen 2005; Holland 2006). Pelaaminen muuttui tässä vaiheessa itsetarkoituksellisesta toiminnasta myös kohtaamispaikaksi, missä pelattiin sosiaalisia pelejä, heitettiin vitsejä ja kerrottiin tarinoita ”mitä kaikki on käynyt riehunut jossain”. Meininki oli joidenkin poikien osalta ”villillä” ja saatettiin heittää ”rajua läppää”:

PK: Mitkä ne niiku tyypillisimmät aiheet on mistä puhuttaa?

Seppo: Emmä tiiä vaik jostai TV-sarjoista tai jostai sellasista niiku...emmä nyt muista mut jotai sellasia.

PK: Puhutaaks koskaa tytöistä?

Seppo: No kyl siel varmaa jotai on jotai heittoja ollu mut.

PK: Tai bileistä tai jostai juomisista tai?

Seppo: No niitki on ollu mut tota nii, on se ehkä ollu just tässä vuoden aikana semmosta maltillisempaa.

Joukkueen sisäinen vuorovaikutus alkoi tässä kohden vaatia entistä enemmän kulttuurista tietoutta ja sosiaalista ”pelisilmää” ennen kaikkea pienen kränän ja läpän heiton suhteen. Seppo ja Timo tekivät heikolla kiinnittymisellään tässä näkyväksi niitä mahdollisuuksia ja esteitä, joita vertaisyhteisöön liittyminen vaati huolimatta siitä, että Kassu oli suitsemassa poikien välistä valtapeliä, kohteli kaikkia tasa-arvoisesti ja piti myös heikommin kiinnittyneitä mukana porukassa.

Toisaalta myös pelaaminen kaiken yhdessäolon keskiössä asetti vaatimuksia yksilöiden toimintaresursseille. Esimerkiksi John ja Jukka näkivät, että pelien ja treenien yhteydessä saattoi etenkin pelleilyn aikakaudella lentää ”rajua läppää”. He molemmat kokivat tämän jopa hieman ilkeänä, mutta korostivat, että oli tärkeää osata nähdä tilanteet kontekstissaan. Pelin tiimellyksessä sanotaan asioita, joita ei sanottaisi kasvotusten ja kulttuurinen ja sosiaalinen ”pelisilmä” onkin herkkyyttä erilaisille tilanteille. Toisaalta pelikenttä oli myös paikka kannustaa ja kehua kavereita avoimesti ja ottaa arkisista tilanteista poikkeavia rooleja. Osa pojista näki, että otti treenien ja pelien aikana esimerkiksi johtavan roolin, joka ei ollut heille ominainen pelin ulkopuolella. Sosiaalinen säännöstö muuttui silloin, kun pelattiin.

Seppo ja Timo eivät haastattelujen perusteella olleet myöskään kaikista kiinnostuneimpia urheilusta ja joukkueen lajista. Timo sanoi suoraan, ettei joukkueen laji ollut hänelle ”oma juttu”. Seppo puolestaan kertoi, ettei harrastaisi urheilua ilma Iceheartsia ja oli pitänyt pelaamisesta myös pitkän tauon pelleilyn aikakaudella.

Joukkueen pojat olivat kuitenkin yleisesti ottaen haastattelujen perusteella erittäin liikunnallisia. He olivat kiinnostuneita urheilun maailmasta muutenkin kuin harrastajina. Bourdieuläisittäin tulkittuna heillä oli runsaasti kulttuurisia resursseja, jotka tekivät urheilun ja liikunnan maailman merkitykselliseksi. Haastatelluista ainoastaan yksi poika näki, että Icehearts-toiminta voisi rakentua jonkin muun harrasteen ympärille kuin urheilun, eikä kukaan pojista sanonut harrastavansa mitään muuta kuin urheilua. Kuvaavaa oli, että kysyttäessä muista kuin urheiluharrastuksista kaksi poikaa vastasi ”joo on mulla, mä käyn salilla”. Osa toi tämän lisäksi esiin autot ja videopelit kiinnostuksen kohteinaan. Timo ja Seppo olivat haastattelujen perusteella vähiten urheilusta ja liikunnasta kiinnostuneet pojat.

Haastattelujen perusteella ei voida välttämättä suoraan sanoa, että Seppo ja Timo eivät olleet kiinnittyneet vertaisyhteisöön siitä syystä, etteivät osaisi tai haluaisi heittää ”oikeanlaista” läppää tai olleet yhtä kiinnostuneita joukkueen lajista ja urheilusta. Kuitenkin korostettaessa paikallisia puhetapoja, käytäntöjä ja arvostuksia nuorten yhteisöt vahvistavat yhteisyyttään, mutta toisaalta sulkevat muita pois. Sosiaalisen pääoman käytännöt, kuten läpän heitto tai urheilu kaiken sosiaalisuuden keskiössä, voivat olla riski tai resurssi osallisuuden kokemuksille. (Korkiamäki 2008.)

Seppo näki kuitenkin, että oli päässyt joltain osin hyötymään vertaisyhteisöstä, koska sanoi jäävänsä kaipaamaan ”joukkuehenkeä”. Tällainen löyhä ja pirstaleinen kiinnittyminen voi Korkiamäen mukaan tuottaa ”osallisuuspääomaa”, jota käytetään yksinäisyyden ja yksinnäyttämisen välttelyyn (Korkiamäki 2013, 144). Sen sijaan Timo ei näe, että jäisi kaipaamaan muuta kuin Kassua. Hänen puhettaan leimaa jopa tietynlainen katkeruus vertaisyhteisöä kohtaan. Timo näki, että osa pojista tuli joukkueeseen hyötyäkseen materiaalisesta tuesta, vaikkei heillä todellista tarvetta olisikaan. Hän ei halunnut syyllistyä samaan, eikä ollut lähdössä joukkueen yhteiselle päätösmatkalle, vaikka kuvasikin tulevansa vähävaraisesta perheestä:

Timo: Nii no mut jos niit matkoi aletaa varailee täs kohta nii kyl mä sanon vaa et ei emmä tuu. Ja muutenkaa ku ei oo ollu ees tässä toiminnassa nii kauan mukana niiku enää täs loppuvaihees nii emmä tiä. Jotenki tuntuu vähä tyhmältä et mä tuun sinne mukaa ja sit niiku, emmä tiä ku emmä tätä niiku toimintaa haluu millää tavalla sillei käyttää hyväkseni tai sillei. Pitää olla vaa onnellinen et on tälläsii juttui ees.

Sepon ja Timon tapaukset kertovat siitä, millaisia *esteitä* vertaisyhteisöön kiinnittymiselle joukkueessa oli. Toisaalta on luonnollisesti tärkeää, millaisia helpotteita tai *mahdollisuuksia* kiinnittymisen suhteen oli. Joukkueen sosiaalisella kentällä legitiimit toimintaresurssit eivät luonnollisesti vain estäneet, vaan nimenomaan toisaalta helpottivat monien poikien kiinnittymistä. Bourdieun mukaan yksilön habituksen ja siihen sisältyvien pääomien vastatessa kentän rakennetta, hänen ”ei tarvitse kuin antaa vapaat kädet habitukselleen noudattaakseen kentän immanenttia välttämättömyyttä ja tyydyttääkseen siihen sisältyviä vaatimuksia” (Bourdieu 1985, 110). Poikien tarinoita kuvastikin Seppoa ja Timoa lukuun ottamatta kiinnittymisen luontevuus ja mielekkyys varsin erilaisista taustoista ja elämäntilanteista huolimatta. ”Mä en nää mitään syytä, miks mä en ois ollu täs mukana” oli varsin yleinen kommentti.

Nuorten kaveruudet ja ystävyudet määrittyvät osaltaan rakenteellisesti huolimatta siitä, että nuoret puhuvat niistä yksilöllisinä valintoina. Sosioekonominen asema, sukupuoli ja etnisyys muokkaavat nuorten sosiaalisuuksia. (Aaltonen ym. 2011, 33.) Icehearts-joukkueessa pojat kaverustuivat ja jopa ystävyistyivät toiminnan myötä sellaisten vertaisten kanssa, joiden kanssa eivät omasta mielestään muuten olisi olleet tekemisissä. Joukkue oli varsin

monikulttuurinen ja pojat tulivat kirjavista sosioekonomisista taustoista ja erilaisista perheistä. Joukkuetta yhdistävinä tekijöinä pojat näkivät monille yhteisen asuin paikan ja iän, mutta tärkeimpänä mainittiin yhteinen kiinnostus lajia kohtaan. Mielenkiintoista oli myös muutamien poikien kokemus yhteisestä ongelmaisuudesta. Osa pojista näki olennaiseksi yhdistäväksi tekijäksi sen, ”ettei kellää oo ollu mitää herkkua”:

JW: Mikäs teit on muuten siinä jengissä yhdistänu ku pelkkä (laji)n peluu?

Matias: Se et me ollaan kaikki samanlaisia urpoja.

JW: Kerro lisää?

Matias: Et no me ollaan vaan erilaisia ku normaalinooret. Meillä on meidän ongelmat, palaa pinna tosta oin vaan, toinen ei pysty istuu sekuntiakaan ilman et evää liikuttaa koko ajan. Ei oikeesti pysty ole paikallaan.

Monikulttuurisia nuoria tutkinut Fangen (2010, 140,146) puhuu erilaisuuden yhteisöistä, joissa vieroksuntaa kokeneet nuoret voivat kokea kuuluvansa joukkoon. Osalle tällainen kokemus oli ollut kiinnittymistä helpottava tekijä. Samaan aikaan osa pojista kuitenkin näki, että ”tää on niiku nii perus porukkaa ku olla voi”. Aaltosen ja kumppaneiden (2011, 33) mukaan nuorten onkin yleisesti ottaen vaikea määritellä, mikä ystävyksiä yhdistää.

Pelaamiseen liittyen kiinnittymistä helpotti harrastuksen rentous ja se, että toimintaan oli mahdollista ottaa halutessaan etäisyyttä. Pelaajilta ei vaadittu tiukkoja rajanvetoja sen suhteen, olivatko he mukana joukkueessa vai eivät.

Moni pojista näki, että vertaisyhteisön yhteisöllisyys perustui osaltaan jo ennen liittymistä olemassa olleille kaverisuhteille. Etenkin pelleilyn aikakaudella mukaan tulleet pojat näkivät, että liittymistä helpotti jo ennestään tutut kaverit joukkueessa.

Kiinnittymisen helppouden kannalta tärkeä teema on myös kunniallisuus. Yleisesti pojat näkivät, että joukkueeseen kuuluminen oli enemmänkin ”siistiä” kuin leimaavaa. Joukkueen tarkoitus tukea nuoria oli tiedossa myös joukkueen ulkopuolella ja etenkin poikavuosina pojat olivat saaneet myös pilkkaa osakseen.

Skeggs (1997) näkee, että kunniallisen kasvun ja aikuistumisen prosessit ovat sukupuolittuneita ja paikallisesti määrittyviä. Sukupuoli, luokka ja etnisyys eivät muodosta omia pääomiaan, mutta niillä on sosiaalista ja kulttuurista pääomaa välittävä ja muunteleva

vaikutus. Kunniallisesti eläminen tarkoittaa Skeggsin mukaan eri asioita nuorille naisille kuin miehille. Yleiset narratiivit siitä, miten työväenluokkaisen naisen tulee toimia määrittävät sitä, kuinka he tuottavat ja näkevät itsensä kunniallisina ja millaisia positioita he voivat ottaa (mt. 162). Samaan tapaan voidaan nähdä, että poikien toimintaa määrittävät erilaiset paikalliset kulttuuriset ideaalit.

Urheilu vastaa monessa suhteessa hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleja. Lisäksi sen harrastamisen on arvioitu kytkeytyvän yleisesti nuorten kaverisuosioon (Korkiamäki & Ellonen 2010). Pojilla urheilullisuus on varsin keskeistä pääomaa vertaisten välisessä statuskampailussa (Huuki 2010; Manninen 2010). Tässä valossa urheilun harrastamisen on vaikea nähdä tuottavan pojille minkäänlaista riskiä epämuodollisen statuskampailun, kaverisuosion ja kunniallisuuden näkökulmasta, vaikka kyse olisikin samaan aikaan tukevasta toiminnasta. Tämä ei luonnollisesti tarkoita, että kaikki pojat ja nuoret miehet arvostaisivat urheilullisuutta ja pyrkisivät siihen (esim. Kauravaara 2013), mutta joukkueen pojille urheiluharrastus oli kunniallinen väylä ottaa apua vastaan. Iceheartsin henkilöstön edustaja kuvasi haastattelussa kunniallisuuden teemaa näin.

Yksikään pojista ei nähnyt, että toiminnassa mukana oleminen olisi ollut noloa. Se, että toiminta oli kunniallisuuden näkökulmasta heille hyväksyttävää, helpotti kiinnittymistä ja pääsyä resursseihin.

4.4.4 Vertaisyhteisön resurssit – pelkkä huono läppä?

Mitä vertaisyhteisöstä saadut resurssit lopulta olivat? Korkiamäki (2011) tarkastelee sosiaalista tukea näyttämöanalyysin avulla tutkiessaan nuorten vertaissuhteita. Yksityisillä näyttämöillä annetut neuvot ja voinnin kysyminen näyttäytyvät sosiaalisena tukena, mutta julkisilla näyttämöillä samat käytännöt voivat saada varsin negatiivisia merkityksiä esimerkiksi käyttämisenä tai irvailuna. (Mt.) Icehearts-joukkueessa tämä käytäntö näyttäytyi varsin vahvana. Sosiaalista tukea haettiin kahdenkeskisistä tuokioista Kassun tai läheisten ystävien kanssa, kun taas porukassa yhdessä vietetty aika koostui muunlaisesta kanssakäymisestä:

Sami: Joo se on kyl aikalailta just näin et yleensä parhaista kavereistaki huomaa et jos sä luulet et joku on vaikka kova jätkä, nii yleensä ne on aika herkkii. Niiku mäki oon yllättävän herkkä. Ja sit neki on yllättävän herkkii mut sit ku ollaa siin jätkien kaa nii puhutaa vaa illan matseista tai viime illan matseista ja mitä tehää viikonloppuna. Mut sit jos ollaa just kahestaa jos jollai on jotai et on eronnu vaik muijasta tai jotai nii sit niistä mennää yleensä juttelee kahestaa jos ollaa vaik juomas tai jotai.

Korkiamäki ja Ellonen (2010) ovat kyselytutkimuksella selvittäneet nuorten vertaissuhteissa saamaa sosiaalista tukea. Heidän tutkimuksensa vahvistaa aiempia tuloksia sen suhteen, että tytöt kokevat saavansa tukea ikätovereiltaan huomattavasti useammin kuin pojat. Kysymys ei heidän mukaansa ole kuitenkaan yksiselitteinen, vaan tukeen vaikuttaa se millaisissa vertaissuhteissa nuori aikaansa viettää. Olennaista on suhteiden laatu, eikä niiden määrä. Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma koostuu aktuaalisista ja potentiaalisista resursseista (Bourdieu 1986) ja tässä suhteessa vertaissuhteet ovatkin ennen kaikkea potentiaalisia resurssien lähteitä. Tähän viittaa myös viimeisimmän Nuorten vapaa-aikatutkimuksen tulos, jonka mukaan aineistossa on ”koko joukko nuoria, joilla on paljon vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia ja läheisiä ystäviä – ja jotka silti kokevat itsensä yksinäisiksi!” (Myllyniemi & Berg 2013, 53).

Nuorten vertaisyhteisöstä saamaa sosiaalista pääomaa voidaan siis karkeasti jaotellen tarkastella sosiaalisena tukena, joka paikantuu tiiviisiin kahdenvälisiin ystävyysuhteisiin tai toisaalta osallisuuden kokemuksina, jotka paikantuvat kaveriporukan löyhempiin suhteisiin. Runsaskaan vertaisten kanssa vietetty aika ei kuitenkaan takaa kokemusta yhteisöön kuulumisesta tai sosiaalisesta tuesta ja tämän on nähty olevan oireellista ennen kaikkea pojilla. On nähty, että poikien suhteissa ei arvosteta tunteiden jakamista ja vastavuoroista ymmärrystä yhtä paljon kuin tyttöjen suhteissa ja että tytöille vertaissuhteet ovat yleisesti merkittävämpi sosiaalisen tuen lähde. (Korkiamäki & Ellonen 2010; Rueger 2008; 2010; Kauppinen ym. 2004.)

Toisaalta esimerkiksi Kauppinen ja kumppaneiden tutkimuksessa (2004) yläkouluikäiset pojat ilmoittivat saavansa tukea useammasta lähteestä ja kuin tytöt. Vertaissuhteiden vähäinen sosiaalinen tuki ei siis tarkoita, etteivätkö pojat hakisi ja saisi tukea lopulta mistään. Vertaisyhteisön suhteen aiempaan tutkimukseen nojautuen voidaan kuitenkin sanoa, että poikien pitkä taival osana Icehearts-joukkueen vertaisyhteisöä ei sellaisenaan takaa yhtään mitään. Olivatko vertaisyhteisön resurssit sen sosiaalisia käytäntöjä mukaillen pelkkä läppä?

Kahdenvälisten suhteiden puolesta poikien ystävyudet mukailivat aiempia tutkimustuloksia. Pojat eivät nähneet saavansa vertaissuhteistaan sosiaalista tukea ainakaan lähellekään yhtä paljon kuin Kassulta. Pojista vain kaksi kuvasi kahdenvälisiä ystävyyssuhteitaan todella läheisiksi ja luottamuksellisiksi.

Kaikki pojat Seppoa ja Timoa lukuun ottamatta näkivät, että olivat tulleet eri aikoina hyvin toimeen kaikkien joukkuekavereidensa kanssa, mutta näiden joukosta muutama kaveri oli muodostunut muita läheisemmäksi. Suhteita näiden ”hyvien kavereiden” kanssa ei kuitenkaan yleisesti laskettu Iceheartsin ansioksi, vaan nähtiin, että läheisimpien kavereiden kanssa oltaisiin tultu läheisiksi muutenkin, koska tultiin samoilta asuinalueilta ja oltiin käyty samoja kouluja. Haastattelujen perusteella ei voida siis sanoa, että joukkueen toiminta edistäisi suoranaisesti kahdenvälisiä tiiviitä ystävyyssuhteita, mutta muutama pojista näki sen helpottaneen tällaisten suhteiden muodostumista.

Poikien tarinoissa näkyi sen sijaan vahvana osallisuuden kokemus eli tunne *kuulumisesta joukkoon ja yhteisöön*. Osallisuudesta kummunneita resursseja oli monen vaikea artikuloida ja sitä kuvattiin väljästi esimerkiksi ”joukkuehenkenä” tai siten, että ”sai ihmisiä ympärilleen”.

Osa pojista kuvasi yhdessäolon tuottamia hyötyjä siten, että oli mahdollista ”unohtaa ongelmat” tai ”irroittautua arjesta”. Monen mielestä porukalla vietetyn ajan varaaminen kepeälle yhdessä ololle oli hyvä asia. Tukea haettiin kahdenkeskisistä hetkistä Kassun tai läheisten ystävien kanssa, koska yhdessäoloaika ei haluttu sotkea ”synkillä asioilla”:

Teemu: No kaikkee vitsejä, perus vitsinheitto ja tämmösiä et ei siel mitää maailman synkimpää asioita puhuta et siel on semmone rento ilmapiiri. Must se on iha hyvä sillei.

Osalla kokemus tiiviin kaveriporukan yhteisyydestä on mielletävissä osallisuuden kokemuksen lisäksi myös suoranaiseksi sosiaaliseksi tueksi. Sosiaalista tukea voidaankin saada kahdenvälisten suhteiden lisäksi myös tiiviistä kaveriporukoista, joissa kanssakäyminen määrittäyty tueksi empatian, ymmärtämisen ja samaistumisen kautta (Korkiamäki 2013, 129):

JW: Tota mites tää Icehearts on vaikuttanu sun hyvinvointiin? Tää oli hauska tää matkajuttu, et oot päässy kattoo maailmaa, mut mites muuten?

Matias: Henkiseen hyvinvointiin aika paljon. Kaikennäköset reissut ja tapahtumat mitä me ollaan yhes tehty niin se on jeesannu.

JW: Sanoit et sul on ollu masennusta tai ahdistusta?

Matias: On joo, se on ollu ala-asteella, masennusta. Sillai et just se pelaaminen ja se yhdessäolo jeesas siinä. Ihan täydellisesti.

Sosiaalisen tuen ja osallisuuden kokemusten erottaminen toisistaan vaikuttaakin haastavalta. Korkiamäki (2013, 131) näkeekin osallisuuden ja sosiaalisen tuen voimaannuttavana kehänä, jossa osallisuuden kokemukset mahdollistavat sosiaalisen tuen ja saatu tuki lisää kokemusta osallisuudesta. Kyse on hänen mukaansa myös siitä, miten erilaisia viestejä tulkitaan. Osallisuuden ilmapiiri edistää kontrolloivien viestien tulkitsemista sosiaalisesti tueksi.

Keskeisin johtopäätökseni poikien saamien erilaisten resurssien suhteen on, että emotionaalista pääomaa sekä informatiivista ja välineellistä sosiaalista tukea saatiin pääosin kasvattajasuhteesta, kun taas vahvoja osallisuuden kokemuksia ja niihin kykeytyvää tukea saatiin vertaissuhteista. Joukkue ei ollut vain kourallinen kohtalaisen merkityksettömiä tuttavuussuhteita ja moni pojista teki yhteisöllisyyden suhteen eron ”tavallisiin” urheilujoukkueisiin ja kaveriporukoihin. Vertaisyhteisö tarjosi pojille todellisia resursseja huolimatta siitä, että tiiviiksi ja luottamuksellisiksi kuvattuja kahdenvälisiä ystävyysuhteita ei kaikilla joukkueessa ollutkaan syntynyt.

Huomattavaa on, että Kassulla oli vaikutusta myös näiden osallisuuden kokemusten suhteen. Hän roikutti poikia mukana yhteisössä, vaikka osalla oli pitkiäkin taukoja pelaamisesta ja ”palatessaan kokoonpanoon” he pääsivät jälleen käsiksi osallisuuden kokemuksiin. Myös Seppo ja Timo olisivat todennäköisesti jättäytyneet pois koko toiminnasta ilman Kassua. Nyt hekin pääsivät käsiksi yhteisöllisiin resursseihin, joskin nämä hyödyt olivat heidän kohdallaan vajavaisia johtuen ohuesta kiinnittymisestä vertaisyhteisöön.

5 POHDINTA

Pohdintani jakautuu kahteen osaan siten, että käsittelen ensin tutkielmani tuloksia ja tutkimusasetelmaa. Tämän jälkeen siirryn pohtimaan, mitä se kertoo Icehearts-toimintamallista ja miten se voi olla hyödyksi toiminnan kehitystyössä. Etenen siis tutkielmani sisällöllisestä arvioinnista kohti yleisluontoisempia pohdintoja.

Ensinnäkin haluan nostaa esiin seikkoja liittyen tutkielmani tuloksiin. Tutkimusasetelmassani on olennaista nähdä joukkueen toiminta kokonaisuutena huolimatta siitä, että olen käsitellyt sitä jaoteltuna joukkueurheiluharrastuksen, vertaisyhteisön ja kasvattajasuhteen mukaan sekä jaksotellut toiminnan kolmeen ajanjaksoon. Ilman urheiluharrastusta ja vertaisyhteisöä pojat eivät olisi kiinnittyneet Kassuun ja päässeet osallisiksi hänen tarjoamastaan tuesta. Joukkue ja pelaaminen ovat mahdollistaneet Kassulle erilaiset roolit ja niiden myötä mahdollisuuden tarjota apua. Kuten edellä on tullut ilmi, sosiaalinen pääoma kiinnittyy eri teoreetikkojen mukaan aina jonkin toiminnan oheen. Toisin sanoen Kassu ei olisi voinut koota ympärilleen poikia ja todeta, että ”aletaampa luomaan luottamusta ja pitkäkestoista suhdetta välillemme”. Hän on pyytänyt pojat pelaamaan ja luottamus auttamisen tärkeimpänä resurssina on muodostunut siinä ohessa. Tämä on mahdollistanut pojille mielekkään ja kunniallisen tavan ottaa apua vastaan.

Toiseksi olen tuonut ilmi, että vaikka kiinnittyminen Kassuun oli ollut haastatelluille pojille yleisesti vaivatonta, vertaisyhteisön ja joukkueurheiluharrastuksen näkökulmista asia oli hieman monimutkaisempi. Haastatelluista pojista Seppo ja Timo eivät päässeet merkittävästi osallisuuden ja kuulumisen kokemuksista osallisiksi. Tässä kohtaa tuloksia punnittaessa on aiheellista arvioida kriittisesti tutkimusasetelmaani. Voitaneen olettaa, että haastatteluihin valikoituivat sellaiset pojat, jotka olivat päässeet hyvin hyötymään toiminnasta ja jotka olivat yleisesti ottaen vahvasti kiinnittyneitä. Tutkielman ulkopuolelle jäi koko joukko toiminnassa kauan mukana olleita poikia, jotka olivat jääneet vuosien varrella pois tai jotka eivät hankalan elämäntilanteen tai mielenkiinnottomuuden vuoksi osallistuneet. Toimintaan löyhemmin kiinnittyneiden tai pois jättäytyneiden poikien haastattelemisen olisi ollut tutkielmani kannalta arvokasta, koska he olisivat saattaneet Sepon ja Timon tavoin tuoda esiin edelleen erilaisia kiinnittymisen esteitä.

Kolmanneksi pohdinnan arvoista on se, ettei retrospektiivinen tutkimusasetelma tavoita poikien näkemyksiä kiinnittymisestä ”tuoreena” muutoin kuin nuoren miehuuden ajanjakson osalta. Moni pojista puhui haastatteluissa pelleilyn aikakauden minästään ”nuorena hölmönä”, jota Icehearts ja Kassu olivat olleet tukemassa. Harrastus täytti vapaa-aikaa, joka olisi voitu käyttää ”huonosti” esimerkiksi hengailen ja osalle joukkueen vertaisyhteisö oli tarjonnut ”paremman” kaveriporukan. Haastatteluhetken näkemykset poikavuosista ja pelleilyn aikakaudesta olivat näin ollen ajoittain normatiivista tulkintaa heidän sen aikaisesta toiminnastaan suhteessa ”kunnollisuuteen”, eivätkä välittömiä mielipiteitä siitä, miksi he eri aikoina halusivat olla mukana.

Vaikka tällaista puhetta esiintyi haastatteluissa lopulta vain harvakseltaan, on asian tiedostaminen tulosten arvioinnin näkökulmasta tärkeää. Mainittua puhetapaa selvästi useammin korostui kuitenkin se näkökulma, jossa toimintaan osallistumista ei merkityksellistetty suhteessa ”kunnollisuuteen” tai ”hyvällä tiellä pysymiseen”. Tällöin Iceheartsia ei katsottu hyötyjen ja tulevaisuudessa kapitalisoituvien resurssien näkökulmasta, vaan korostettiin sitä, miksi kiinnittyminen oli tuntunut luontevalta ja mielekkäältä eri aikoina.

Jotkut pojat olivat myös varsin analyttisiä asian suhteen. Esimerkiksi Jamal toi tavan takaa esiin, ettei ”huonoja” kaveriporukoita ja pelleilyä ollut oikeudenmukaista tällä tavoin jälkeinpäin arvottaa. Lopulta aineistossa oli näkyvissä se, että kiinnittymisen taustalla olivat sekä koetut hyödyt että toiminnan itseisarvoinen mielekkyys. Kiinnittyminen sai kaikissa tarinoissa määreensä näistä molemmista näkökulmista. Sosiaalisten suhteiden näkeminen välineellisesti hyödyllisinä tai toisaalta itsessään arvokkaina liittyy kiinteästi sosiaalisen pääoman käsitteen haasteisiin etenkin tutkittaessa lapsia ja nuoria (esim. Tolonen 2007, 41).

Neljänneksi onkin syytä pohtia sosiaalisen pääoman käsitteen käyttöä ja ennen kaikkea sen kontekstualisointia tässä tutkielmassa. Huolimatta sen käytöstä olen pyrkinyt tietoisesti pois hyötynäkökulman liiallisesta korostamisesta ja kiinnittämään huomioni kiinnittymisen sosiaaliseen ja kulttuuriseen prosessiin ja sosiaalisiin käytäntöihin. Tämä on tarkoittanut hyötyjen suhteen sitä, että olen pyrkinyt pysymään tiukasti poikien koetuissa hyödyissä. Sosiaalisen pääoman hyödyllisyyttä punnittaessa tulee arvioida kenen hyödyistä lopulta puhutaan (Ilmonen 2001, 27). Pääomien ja toimintaresurssien avulla olen tuonut esiin erilaisten käytäntöjen ja prosessien estäviä ja mahdollistavia vaikutuksia poikien

kiinnittymiseen. Tällöin Icehearts-toiminta ei ole yksisuuntaista sosialisatiota, vaan pojat myös käyttivät erilaisia resursseja kiinnittyessään vertaisyhteisöön ja joukkueurheiluharrastukseen. Lisäksi Kassun sosiaalinen pääoma suhteessa poikiin ei tullut annettuna, vaan oli ansaittu työllä ja taidolla. Tutkielmani edetessä oleelliseksi muodostuikin myös se, millaisia resursseja joukkueen kasvattajalta vaadittiin. Kassun toimintaresurssit ja -kulttuuri näyttäytyivät poikien kiinnittymisen mahdollistajina ja helpottivat hänen auttamistyötään hänen vuoroin mukaillessaan ja haastaessaan maskuliinisia ideaaleja. Esimerkiksi Kassun kyky heittää läppää näyttäytyi useimmiten maskuliinisesti virittyneenä siinä missä hänen emotionaalinen pääomansa kytkeytyi feminiinisiin ideaaleihin.

Mitä tulee sosiaalisen pääoman kontekstuaalisuuteen, keskeiset tulkintaulottuvuuteni ovat olleet sukupuoli ja Icehearts-toiminnalle keskeinen urheiluharrastus. Tämä seikka palaa osaltaan koko tutkielman mielekkyyteen liikunnan yhteiskuntatieteiden opinnäytteenä. Olen pyrkinyt tuomaan esiin, kuinka sukupuolen kanssa yhdessä joukkuemuotoinen urheilu sekä Icehearts-toiminnan keskiössä että poikien elämien yksilöllisissä merkitysmaailmoissa määrittää sosiaalisen kanssakäymisen muotoja. Se tarjoaa mahdollisuuksia ja luo esteitä poikien kiinnittymisen näkökulmasta ja vaikuttaa näin ollen siihen, miten eri yksilöt pääsevät hyötymään Icehearts-toiminnan tarjoamista resursseista. Sosiaalinen pääoma ei toimi ja rakennu tyhjiössä ja sen välitön toimintakonteksti ei voi olla vaikuttamatta lopputulokseen.

Tutkimusasetelmani tuo tullessaan sen tosiasian, ettei lukija tule hullua hurskaammaksi sen asian suhteen, miksi Icehearts-toimintamalli on ylipäättään kehitetty – en ole pyrkinyt asemoimaan toimintaa nuoriso- ja sosiaalityön sekä lastensuojelun areenoille tai edes kuvaamaan mitä toiminta tarkaan ottaen on. Vaikka tiedontuotannollinen intressini on määrittynyt tällä tavoin, toivon, että tutkielmani voisi auttaa jatkotutkimusta asemoimaan toimintamallia näille kentille, tukemaan järjestön kehitystyötä sekä tarjoamaan laajemminkin näkökulmia poikien auttamistyöhön sekä lasten ja nuorten liikuntaan.

Pohdittuani edellä tutkielmani sisällöllisiä seikkoja pyrin seuraavaksi laajentamaan perspektiiviäni. Arvioin tutkielmani pohjalta Icehearts-toiminnan kehitystyötä sekä tutkielmassani keskeisiä nuoren maskuliinisuuden ja urheilun sosiaalisen kentän kytköksiä.

Icehearts-toimintaa on tutkitussa joukkueessa leimannut kaikilla tasoilla *dynaamisuus*, *epävirallisuus* ja *epämuodollisuus*. Toiminta mukautui monessa kohtaa poikien elämänsäkulussa vaihteleviin tarpeisiin ja palveli varsin kirjavia intressejä sekä kiinnittymisen

että avun näkökulmista. Joukkueen toiminnassa ei haastattelujen perusteella ollut erotettavissa virallista Kassun ohjaamaa toiminnan tasoa. Kassu hoiti poikien ongelmia ”omalla tavallaan”, ”käytti suhteitaan” ja heitti läppää lähes samoin kuin kuka tahansa pojista. Pojat eivät kokeneet toimintaa muodollisina tukitoimina tai saati asemoituneet ”asiakkaiksi”. Tällaiset toiminnan piirteet ovat tutkielmani perusteella helpottaneet poikien kiinnittymistä. He pitivät siitä, ettei jäsenyys ollut muodollista, eikä se velvoittanut mihinkään. Kuten nuorten vapaa-aikatutkimuksessakin on tullut ilmi, nuoret arvostavat vähemmän ja vähemmän jäsenyyksien muodollisuutta (Myllyniemi & Berg 2013, 47-48). Epämuodollisuus voidaan nähdä tässä suhteessa toiminnan vahvuutena. Toisaalta voimakkaasti kasvanut ja huomiota kerännyt toimintamalli kohdannee tulevaisuudessa vaatimuksia esimerkiksi muodollisen toiminnan kuvauksen ja toimintaa raamittavien kehysten luomiseksi. Sikäli, kun erilaiset toimintatavat ajautuvat törmäyskurssille lienee hyvä pohtia hallinnollisten toimien vaikutuksia ruohonjuuritasolle ja arvioida sitä, mikä arvo epävirallisella ja epämuodollisella toiminnan luonteella poikien näkökulmasta on.

Toiminnan pohjana on monessa suhteessa sen *pitkäkestoisuus*, joka toimii kasvualustana kasvattajasuhteen luottamukselle ja vertaisryhmään kuulumisen kokemuksille. Toisaalta tämän lisäksi pojat näkivät tärkeäksi myös erilaiset turnaukset, reissut, leirit ja tapahtumat suhteita kehystävinä *huippukokemuksina*. Ne näyttäytyivät aineistossa yhteisyyttä rakentavina ja osallisuutta pönkittävinä projekteina, jotka lyhytjänteisyydestään huolimatta jättivät jälkensä pitkän aikavälin toimintaan. Pitkäjänteisyyden merkitys on tuskin kyseenalaistettavissa, mutta toimintaa kehitettäessä myöskään projektimaisten huippukokemusten tärkeyttä ei kannata aliarvioida yhteiselon merkityksellistäjinä.

Kriittisemmäksi mielletävä tutkielmani anti toiminnan kehitystyölle liittyy pohdintaan siitä, keille Icehearts on tarkoituksenmukainen apukeino. Jos ajatellaan, että kaikki pojat ovat kiinnostuneita joukkueurheilusta ja tietyistä lajeista tai ylipäätään toiminnallisesta yhdessäolosta, tungemme poikia varsin ahtaisiin ideaaleihin. Tutkielman toisen sivun sitaattia mukailen jokainen poika tuskin on mieluummin pelaaja kuin lastensuojelun asiakas. Joukkueen sisäinen kulttuuri sekä urheiluharrastuksen keskeisyys asettavat reunaehdoja sosiaalisille prosesseille ja käytännöille, jotka määrittävät sitä, miten pojat pääsevät osallisiksi avusta ja tuesta. Icehearts-joukkueen sosiaalinen pääoma oli poikien yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta ollut pitkälti stereotyyppisten maskuliinisuuden ideaalien mukaista: toiminnallista ja urheilullista yhdessä tekemistä ja läpän heittoa. Nämä ideaalit

saattavat olla monelle pojalle kuitenkin epäsoivia tai ahtaita. Toisin sanoen onko Icehearts jokaiselle pojalle se kaikista sopivin avun muoto? Pahimmillaan näkyvät tai näkymättömät taustaoletukset voivat johtaa ”pojat on poikia” -puhetavan uusintamiseen, jolloin heidän käytöksensä nähdään universaaleina biologisina ja sosiaalisina taipumuksina (ks. esim. Lunabba 2015). Kolikon toinen puoli tässä on se, missä määrin poikia voidaan toimintamallin puitteissa määritellä sopiviin ja sopimattomiin.

Lopulta jään pohtimaan laajemmin tutkielmassani keskeisiä nuoruuden, maskuliinisuuden ja urheilun teemoja. Jään miettimään, onko poikajoukon joukkueurheiluharrastuksen mahdollista muodostaa ulkoisesti hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleja mukailevana toimintana muurin, jonka suojissa avun vastaanottaminen ja haavoittuvuuden näyttäminen tulee arjesta eroavalla tavalla mahdolliseksi? Eikö juuri urheilun areenoilla miehen tai pojan ole luvallista elää tunteella, itkeä ja rakastaa? Mutta onko tässä kyse vain symbolisesti vapauttavasta kokemuksesta vai voiko se jalostua aitojen sosiaalisen tuen käytäntöjen omaksumiseksi?

Toisaalta jään pohtimaan, mikä arvo on sillä, että poikia kohdataan ”kotikentällään” sellaisen toiminnan parissa, jossa toimimiseen heillä on runsaasti resursseja. Kentällä, jonka haasteisiin pojilla on hyvät edellytykset vastata, jolla heillä on kulttuurista ”pelisilmää” ja jonka sosiaalinen ja kulttuurinen maailma on heille ymmärrettävä ja merkityksellinen. Kun myös aikuinen on tällä tavoin sisällä jonkin harrasteen tai kepeän elämänalueen kulttuurisessa merkitysmaailmassa, mikä on asetelman potentiaali ylisukupolvisen kohtaamisen kehystäjänä? Yksilöiden näkökulmasta ei todellakaan ole yhdentekevää, mikä urheilulaji tai muu harraste on kyseessä, vaan sen tulee olla juuri se oma. Moni haastatelluista pojista näki, etteivät olisi halunneet olla mukana lainkaan, jos joukkueen laji olisikin ollut jokin toinen yleinen joukkuepalloilulaji. Tästä näkökulmasta Icehearts-toimintamallissa kapeahkon ja ehkä kepeäksi mielletyn yhteisen merkitysmaailman kautta avautuu tilaisuus syvälliseen kohtamiseen ja luottamussuhteen syntyyn.

Työni pohjalta esitän seuraavia jatkotutkimusehdotuksia. Toimintamallin tulevassa tutkimus- ja kehitystyössä olisi tärkeää huomioida myös perheiden, koulun ja muiden sidosryhmien sekä joukkueiden kasvattajien näkemykset. Lisäksi näen tärkeänä, että tutkimuksella pystyttäisiin paikantamaan Icehearts-työ entistä tarkemmin nuoriso- ja sosiaalityön kentille. Toiminnan raamittamiselle ja jonkinasteiselle institutionalisoinnille on toimintamallin kasvaessa tilausta

ja tulevaisuudessa järjestön tulee pystyä vastaamaan entistä selkeämmin kysymykseen, mitä Icehearts on. Tarvitaan tietoa toimintamallin kokonaisuudesta ja sen vaikuttavuudesta.

Laajemmassa perspektiivissä olisi aiheellista tarkastella tutkimuksen keinoin kriittisesti myös sitä, millaisena lapsi- ja nuorisopolitiikkana Icehearts-toiminta lopulta näyttäytyy. Kolmannessa luvussa toin ohimennen esiin kysymyksen, voidaanko toiminta nähdä riskiyhteiskunnan kontrollipyrkimyksenä (vrt. Harrikari 2008; Paju & Vehviläinen 2001, 26-27). Käsin valittujen ”riskiyksilöiden” tuominen erityisen tuen piiriin antanee aiheita tästä näkökulmasta tehtävään arviointiin. Myös Bourdieu muistuttaa, että urheilu on ollut historiallisesti oiva keino hallita ja symbolisesti valloittaa nuorisoa (Bourdieu 1985, 162-163). Tällaisella otteella tehty tutkimus tarjoaisi sellaista tietoa, joka auttaisi edelleen toimintamallin kehittämisessä, paikantamisessa ja ulkoisessa määrittelyssä.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Kivijärvi, A., Peltola, M. & Tolonen, T. 2011. Ystävyudet. Teoksessa: Määttä, M. & Tolonen, T. Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112. Helsinki: Hakapaino.
- Aapola, S. 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Helsinki: SKS.
- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013. Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. Teoksessa: Valtion Liikuntaneuvosto. Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion Liikuntaneuvoston julkaisuja 2013, 3.
- Alanen, L., Salminen, V-M & Siisiäinen, M. 2007. Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J., & Pagani, L. S. 2009. Student engagement and its relationship with early high school dropout. *Journal of Adolescence*, 32, (3), 651-670.
- Berg, P. 2012. Kunnan kansalaisia kasvattamassa – vanhempien ja valmentajien näkemyksiä kodin ja urheiluseuran kasvatustehtävistä. *Nuorisotutkimus* 30, (4), 34–52.
- Berg, P. 2015. Sosiaaliset jalat ja vakava vapaa-aika – lasten ja nuorten vertaissuhteiden merkitys liikuntaharrastuksissa. *Nuorisotutkimus* 33, (3-4), 88-101.
- Bourdieu, P. 1985. Sosiologian kysymyksiä. Suom. Roos, J. P. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, P. 1986. The forms of capital. Teoksessa: Richardson, J. G. (toim.) *Handbook of theory and research ofr the sociology of education*. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. 1990. *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. New York: Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. 1998. *Practical Reason*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. 2005. *Habitus*. Teoksessa: Hillier, J. & Rooksby, E. (toim.) *Habitus: A Sense of Place*. Aldershot: Ashgate.

- Bourdieu, P. & Wacquant, L. 1995. Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. Suom. Ari Antikainen ym. Joensuu: Joensuu University Press.
- Cacciatore, R. & Koiso-Kanttila, S. 2010. Pelastakaa pojat! Helsinki: Minerva.
- Coffey, J. & Farrugia, D. 2014. Unpacking the black box: the problem of agency in the sociology of youth, *Journal of Youth Studies*, 17, (4), 461-474.
- Connell, R. 1995. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. 1987. *Gender and Power. Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. & Messerschmidt, J. W. 2005. Hegemonic masculinity. Rethinking the concept. *Gender & Society* 19, (6), 829–859.
- Coleman, J. S. 1988. Social capital in creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, 95-120.
- Coleman, J. S. 1990. *Foundations of social theory*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Cotterell, J. 2007. *Social Networks in Youth and Adolescence*. 2nd Edition. London: Routledge.
- Demaray, M. & Malecki, C. 2003. Perceptions of the Frequency and Importance of Social Support by Students Classified as Victims, Bullies, and Bully/Victims in a Urban Middle School. *School Psychology Review* 32, 471–489.
- Elder, G. H. 1998. The life course as developmental theory. *Child development* 69, (1), 1–12.
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 690.

- Ellonen, N. & Korkiamäki, R. 2006. Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten hyvinvoinnin resurssina. Teoksessa: Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Liite 3: Alkuperäisjulkaisu. 194-220. Tampereen yliopisto. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 690.
- Ellonen, N. & Pösö, T. 2010. Lapset arvioimassa tutkimuksen etiikkaa – esimerkkinä uhritutkimus. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Yliopistopaino.
- Field, J. 2008. Social Capital. 2nd edition. Lontoo: Routledge.
- Granovetter, M. 1973. The Strength of Weak Ties. Journal of Sociology 78, (6), 1360-1380.
- Gordon, T. 2006. Girls in education: citizenship, agency and emotions, Gender and Education, 18, (1), 1-15.
- Gordon, T. 2005. Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, A. and Pyysiäinen, I. (toim.) Ihmistieteet tänään. 114–130. Helsinki: Gaudeamus.
- Gordon, T, Holland, J. & Lahelma, E. 2000. Making Spaces. Citizenship and Difference in Schools. London: McMillan, and New York: St. Martin's Press.
- Gorrese, A., & Ruggieri, R. 2012. Peer attachment: A meta-analytic review of gender and age differences and associations with parent attachment. Journal of Youth and Adolescence, 41, (5), 650-672.
- Harrikari, T. 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 87. Helsinki: Hakapaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirvonen, E. 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa: Raitakari, S. & Virokannas, E. (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät – puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96.

- Hoikkala, T. 1983. Brittiläinen kulturalismi ja nuorten alakulttuurinen tutkiminen. *Tiede & edistys*, 8, (1), 38-43.
- Hoikkala, T. 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, T. & Suurpää, L. 2005. Finnish youth cultural research and its relevance to youth policy. *Young* 13, (3), 285–312.
- Holland, J. 2006. Fragmented youth: Social capital in biographical context in young peoples lives. Teoksessa Edwards, R., Franklin, J. & Holland, J. (toim.) *Assessing social capital: Concept, policy and practice*. Cambridge: Cambridge Scholar Press.
- Holland, J. 2009. Young people and social capital: Uses and abuses? *Young* 17, (4), 331–350.
- Holt, N.L. 2008 *Positive youth development through sport*. New York: Routledge.
- Huuki, T. 2002. Popularity, real lads and violence on the social field of school. Teoksessa Sunnari, V., Kangasvuo, J. & Heikkinen, M. (toim.) *Gendered and sexualised violence in educational environments*. *Femina Borealis* 6. Oulu: Oulu University Press.
- Huuki, T. 2010a. Koulupoikien statustyö väkivallan ja välittämisen valokeilassa. Väitöskirja. Oulun Yliopisto. *Acta Universitatis Ouluensis*. E113. Tampere: Juvenes Print.
- Huuki, T. 2010b. Välittämisen vaikeus maskuliinisuuden rakentumisessa. *Nuorisotutkimus* 28, (1), 3-19.
- Huuki, T., Manninen, S. & Sunnari, V. 2010. Humour as a resource and strategy for boys to gain status in the field of informal school. *Gender and Education* 22, (4), 369-383.
- Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 90. Url: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf. Viitattu 21.1.2016.
- Ilmonen, K. 2001. Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. *SoPhi* 42. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä: Kopijyvä.

- Itkonen, H. 1997. Tuskin etanaa etevämpi. Urheilu sosiaalisena kontrollina. Teoksessa Vares, V. (toim.) Urheilu ja historia. Turun historiallinen arkisto 51. Turku: Turun Yliopisto.
- Jamieson, L. 2000. Migration, Place and Class: Youth in the Rural Area. *The Sociological Review* 48, (2), 202–225.
- James, A. & Prout, A. 1997. *Constructing and Reconstructing Childhood. Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood. Second Edition.* Lontoo: Falmer Press.
- Jokinen, K. & Pirskanen, H. 2015. Verkostokartta ja aikajana lasten moninaisten perhesuhteiden tutkimisessa. Teoksessa Mustonen, M., Mykkänen, J., Böök, M, L., Kärjä, A-V. (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto.
- Jokiranta, H. 2003. Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto. *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 291.
- Kajanoja, J. 2009. Sosiaalinen pääoma: yhteisöllisyyden paluuta vai henkistä väkivaltaa? *Yhteiskuntapolitiikka* 74, (1), 72–79.
- Kauppinen, T., Koivu, A. & Nissinen, A. 2004. Nuorten kokemukset lähisuhteista ja saamastaan tuesta yläastevuosien aikana. *Nuorisotutkimus* 22, (3), 20–32.
- Kauravaara, K. 2013. Mitä sitten, jos ei liikuta? Etnografinen tutkimus nuorista miehistä. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto. *Liikunnan ja kansanterveystieteen julkaisuja* 276.
- Kekkonen, J. 2015. Mies miehen auttajana. Väestöliiton blogi 2.11.2015. Url: <https://vaestoliitonblogi.com/2015/11/02/mies-miehen-auttajana/>. Viitattu. 6.5.2016.
- Korkiamäki, R. 2008. Surffailua arjessa: Tila, aika ja vuorovaikutus nuorten yhteisöllistä kuulumista jäsentämässä. Teoksessa Roivainen, I., Nylund, M.
- Korkiamäki, R. & Raitakari, S. (toim.) *Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla?* Jyväskylä: PS-kustannus.

- Korkiamäki, R. 2009. ”Kaljaporukoita” vai ”ihan tavallisia koviksii” – osallisuus vertaisryhmässä nuorten määrittelyn kohteena. Teoksessa Raitakari, S. & Virokannas, E. (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96.
- Korkiamäki, R. & Ellonen, N. 2010. Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluiässä. Nuorisotutkimus 28, (3), 18-35.
- Korkiamäki, R. 2011. Support and Control among 'Friends' and 'Special Friends'. Peer Group's Social Resources as Emotional and Moral Performances amidst Teenagers. *Children & Society* 25, (2), 104–114.
- Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä. Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1307.
- Koski, P. 2004. Liikuntasuhde. Teoksessa: Imanen, K. (toim.) Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän Yliopisto, Liikunnan sosiaalitieteiden laitos, tutkimuksia 3.
- Koski, P. 2008. Liikunnan ja urheilun seuratoiminta nuorisotyönä. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76.
- Lareau, A. 2011. *Unequal childhoods*. Berkeley: University of California Press.
- Larson, R.W. 2000. Toward a psychology of positive youth development, *American Psychologist*, 55, 170–183.
- Lehtinen, A-R. & Vuorisalo, M. 2007. Lasten sosiaalinen pääoma – mittaamisen kokemuksia ja haasteita. Teoksessa Leena Alanen & Veli-Matti Salminen & Martti Siisiäinen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lehtonen, J. 2003. *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa*. Helsinki: Yliopistopaino.

Leonard, M. 2005. Children, Childhood and Social Capital: Exploring the Links. *Sociology* 39, (4), 605–622.

Lunabba, H. 2015. Recognizing boys from a relational and emotional perspective. Teoksessa Hällgren, C., Dunkels, E. & Frånberg, G-M. (toim.) *The Invisible Boy. Making of contemporary masculinities*. Umeå: Umeå University. Url: www.invisibleboy.org. Viitattu: 14.3.2016.

Lähteenmaa, J. 2000. Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmään kuulumisen ulottuvuuksista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 14.

Manninen, S. 2006. A Finnish case study: Boys' representations of masculinities and hegemonic struggle. Teoksessa Smpruch J., Willems, K. & Shook, L. (toim.) *Multiple marginalities: An intercultural Dialogue on Gender in Education Across Europe and Africa*. Königstein/Taunus: Ulrike Helmer Verlag.

Manninen, S. 2008. Changes and reproduction in the struggle for masculine status. Teoksessa Sunnari, V., Pihkala, S., Heikkinen, M., Huuki, T. & Manninen, S. (toim.) *From violence to caring. Gendered and sexualised violence as the challenge on the Life-span*. Conference proceedings. Oulu: Acta Universitatis Ouluensis.

Manninen, S. 2010. ”Iso, vahva, rohkee – kaikenlaista”. Maskuliinisuudet, poikien valtahierarkiat ja väkivalta koulussa. Väitöskirja. Oulun Yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis. E112. Tampere: Juvenes Print.

Martin, R., A. 2007. *The psychology of humour. An integrative approach*. Burlington: Elsevier Academic Publication.

McLeod, J. 2000. Subjectivity and Schooling in a Longitudinal Study of Secondary Students. *British Journal of Sociology of Education*, 21, (4), 501-521.

- Meeus, W. Raaijmakers, Q. & Wolleberg, W. 1991. Political Intolerance and Youth Centrism in Adolescence. Teoksessa Breakwell, G. (toim.) *The Social Psychology of Political and Economic Cognition*. London: Academic Press.
- Morrow, V. 1999. Conceptualising social capital in relation to the well-being of children and young people: a critical review. *The Sociological Review* 47, (4), 744–765.
- Morrow, V. 2001. Young people's explanations and experiences of social exclusion: retrieving Bourdieu's concept of social capital. *The International Journal of Sociology and Social Policy* 21, (4-6), 37-63.
- Morrow, V. 2004. Children's "social capital": implications for health and well-being. *Health Education*, 104, (4), 211 – 225.
- Myllyniemi, S. (toim.) 2015. Ihmisarvoinen nuoruus – nuorisobarometri 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 49 / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 140.
- Mäenpää, J. & Törrönen, M. 1996. Dokumentoitu lapsi – miten lapsi näkyy lastensuojelun asiakirjoissa? *Stakes, aiheita 4/1996*. Helsinki: Stakes.
- Mäkelä, P. & Ruokonen, F. 2005. Luottamus sosiaalisen pääoman teorioiden ydinkäsitteenä. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Jyväskylä: Minerva.
- Palmu, T. 2003. Sukupuolen rakentuminen koulun kulttuurisissa teksteissä: Etnografia yläasteen äidinkielen oppitunneilla. Helsingin Yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia, 189. Helsinki: Helsingin Yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Putnam, R. D., Leonardi, R. & Nanetti, R. Y. 1993. *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

- Putnam, R. D. 2000. *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Puuronen, V. 2006. *Nuorisotutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Raaijmakers, Q., Meeus, W. & Wolleberg, W. 1990. Youth Centrism, "Parent-peer" Conflict and Personal Networks. *Comenius*, 10, 505-517.
- Rastas, Anna. 2008. Antirasistinen tutkimusagenda: etiikkaa vai politiikkaa?. *Sociologia* 45, (2), 149-153.
- Raffo, C. & Reeves, M. 2000. Youth Transitions and Social Exclusion: Developments in Social Capital Theory. *Journal of Youth Studies* 3, 2, 147–166.
- Reay, D. 2000. A Useful Extension of Bourdieu's Conceptual Framework?: Emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education? *The Sociological Review*, 48, (4), 568-585.
- Reay, D. 2004. Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, women and social class. *The Sociological Review* 52, (2), 57-74.
- Reynolds, S. & Zontini, E. 2006. *Assessing social capital and care provision in minority ethnic communities: A comparative study of Caribbean and Italian transnational families*. Teoksessa Edwards, R., Franklin, J. & Holland, J. 2006. (toim.) *Assessing social capital: Concept, policy and practice*. Cambridge: Cambridge Scholar Press.
- Rueger, S. Malecki, C. & Demaray, M. 2008. Gender Differences in the Relationship Between Perceived Social Support and Student Adjustment During early Adolescence. *School Psychology Quarterly* 23, (4), 496–514.
- Rueger, S., Malecki, C. & Demaray, M. 2010. Relationship Between Multiple Sources of Perceived Social Support and Psychological and Academic Adjustment in Early Adolescence: Comparisons Across Gender. *Journal of Youth Adolescence* 39, 47–61.

- Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma – käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT-tutkimuksia 81. URL: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t81.pdf. Viitattu 28.11.2015.
- Ruuskanen, P. 2007. Sosiaalisella pääomalla selittäminen. Teoksessa Alanen, L., Salminen, V-M & Siisiäinen, M. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Ruuskanen, P. 2015. Sosiaalinen pääoma. Teoksessa: Eriksson, K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Salasuo, M. & Poikolainen, J. 2012. Johdanto – monimuotoinen katukulttuuri. Teoksessa Salasuo, M. & Poikolainen, J. & Komonen, P. (toim.) Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 124.
- Schaefer-McDaniel, N. 2004. Conceptualizing Social Capital among Young People: Towards a New Theory. *Children, Youths and Environments* 14, (1), 140–150.
- Siisiäinen, M. 2003. Yksi käsite, kaksi lähestymistapaa: Putnamin ja Bourdieun sosiaalinen pääoma. *Sosiologia* 40, (3), 204-216.
- Siisiäinen, M. 2005. Pääoman lajien muuntumissäännöt. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) Sosiaalisen pääoman kentät, 89-102. Jyväskylä: Minerva.
- Sillman, H. & Strömdahl, S. 2011. Icehearts yhteistyössä sosiaalitoimen ja koulun kanssa – ei neuvota vaan kysytään neuvoa. *Sosionomi, amk opinnäytetyö*. Metropolia.
- Sinkkonen-Tolppi, M. 2005. Maailma kutsuu, katkeavatko juuret? Nuorten kotiseudulle kiinnittyminen ja sen yhteys nuorten sosiaaliseen pääomaan. Väitöskirja. Kuopion Yliopisto. Kuopion Yliopiston julkaisuja e. yhteiskuntatieteet 125.
- Skeggs, B. 1997. *Formations of Class and Gender: Becoming Respectable*. London: Sage.
- Soininen, A. 1998. 'Ihan jumiks en kyllä heittävy!' Tutkimus Itä-Suomen syrjäkylissä asuvista

nuorista. Teoksessa: Harinen, P. & Helve, H. (toim.) Nuorten arki ja muuttuvat rakenteet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Stenvall, E. 2009. ”Sellast ihan tavallist arkee”. Helsingiläisten 3.–6.-luokkalaisten arki ja ajankäyttö. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2:2009. Url: http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_27_Tutkimus_2_Stenvall.pdf. Viitattu 4.3. 2016.

Stolle, D. & Hooghe, M. 2003. Conflicting approaches to the study of social capital. Competing explanations for causes and effects of social capital. *Ethical perspectives* 10, 22-45.

Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Yliopistopaino.

Taft, J.K. & Nenga, S. K. 2013. Youth Engagement : The Civic-political Lives of Children and Youth. *Sociological Studies of Children and Youth* 16. England: Bingley: Emerald Group Publishing Limited.

Tardy, C. 1985. Social Support Measurement. *American Journal of Community Psychology* 13, (2), 187–202.

Thorton, S. 1995. Club cultures: Music, media and subcultural capital. Hanover and London: Wesleyan University Press, University Press of New England.

Tolonen, T. 2001. Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus ja Nuorisotutkimusseura.

Tolonen, T. 2004. Vanhemmuuden puutteen heijastuminen sosiaaliseen pääomaan. *Nuorisotutkimus* 22, (4), 17-34.

Tolonen, T. 2005. Locality and gendered capitals of working-class youth. *Young*, 13, (4), 343-361

- Tolonen, T. 2007. Social and cultural capital meets youth research: A critical approach. Teoksessa Helve, H. & Bynner, J. (toim.) Youth and social capital. London: Tufnell Press.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turkka, I. & Turkka, V. 2008. Icehearts – joukkue kasvun tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo, R. 1991. Sosiologian nuorisokuvat. Teoksessa Hoikkala, T. (toim.) 1991. Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Gaudeamus: Helsinki.
- Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta. 2015. Lausunto lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan otettavista asioista. Url: http://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/06/Lausunto_lanuke-2016-2019.doc. Viitattu: 6.5.2016.
- Vartiamäki, T. 2008. Lasten kasvatuksellinen erityistuki koulussa, Icehearts-toimintamalli. Sosionomi, ylempi amk opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Vartiamäki, T. & Niemelä, M. 2013. Icehearts – koulun kyljessä. Helsinki: Icehearts.
- Vehkalahti, K., Rutanen, N., Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Johdanto. Teoksessa: Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Yliopistopaino.
- Vilkko, A. 2000. Elämänkulku ja elämänkulkukerronta. Teoksessa Heikkinen, E. & Tuomi, J. (toim.) Suomalainen elämänkulku. Helsinki: Tammi.
- Välimaa, R. 2000. Nuorten koettu terveys kyselyaineistojen ja ryhmähaastattelujen valossa. Studies in Sport, Physical Education and Health 68. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Way, N. 1997. Using feminist research method to understand the friendships of adolescent boys. Journal of social issues, 53, (4), 703-723.
- Weller, S. 2007. Sticking with your Mates? Children 's Friedship Trajectories during the Transition from Primary to Secondary School. Children and Society 21, (5), 339–351.
- Wickström, M. 2014. Lapsia liukkaalla jäällä. Helsinki: Aurinko-kustannus.

Wyn, J. & White, R. 1997. *Rethinking Youth*. Sydney: Allen & Unwin.

Woolcock, M. 1998. Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society* 27, (2), 151–208.

Woolcock, M. 2000. Social capital: the state of notion. Teoksessa Kajanoja, J. & Simpura, J. (toim.) *Social capital. Global and local perspectives*. VATT-publications 29. Helsinki: Government Institute for Economic Research.

Åstrand, R. 2007 *Harrastustoiminta syrjäytymisen ehkäisijänä – tapaustutkimus Suvelan sirkukselta ja Iceheartsista*. Pro gradu –tutkielma. Helsingin Yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos.

LIITTEET

Liite 1

Nuorten teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO NUORILLE 9.9.2015

Haastattelun aloittaminen:

- Tutkimuskokonaisuuden ja oman tutkimusosuuden esittely lyhyesti, miksi tällainen tutkimus tarpeen, vapaaehtoisuus & anonymiteetti, tallentaminen, luottamuksellisuus, valokuvat ja elämänjana haastattelussa
- Lämmittelykysymys: Mikä laji olikaan IH-joukkueessasi pääosassa, onko laji mieluisin, mitä muita lajeja on ollut tapetilla?

Icehearts -joukkue

Aloituskäsi joukkueessa? Kuvaile joukkueeseen tuloasi, mitä muistat ensimmäisistä vaiheista?

Mikä merkitys IH joukkueeseen kuulumisella on ollut elämässäsi? Tunnetko, että olet säästynyt joltain ikävältä? Mikä/mitkä ovat olleet parhaita kokemuksiasi osana joukkuetta ja miksi?

Oletko ollut koskaan aikeissa lopettaa? Jos olet, miksi olet päättänyt kuitenkin jatkaa? Mitä asioita olet jättänyt vähemmälle joukkueen takia? Tunnetko, että olet jäänyt jostain paitsi jostain kivasta?

Onko joukkueeseen kuulumisesta ollut koskaan mitään haittaa, entä onko se ollut leimaavaa? Minkälaisia ongelmia tai harmeja on liittynyt IH –joukkueeseen kuulumiseen tai toimintaan? Mitä asioita IH-toiminta on hankaloittanut elämässäsi?

Mitä mieltä olet ollut tapaamisten määrästä, IH-toiminnan pitkäkestoisuudesta, joukkueuotoisesta tuesta? Koetko, että sinulla on ollut mahdollisuus vaikuttaa joukkueen asioihin?

Erytinen ihminen/tärkeät ihmissuhteet /Icehearts-kasvattajan merkitys

Mikä merkitys IH kasvattajalla on ollut elämässäsi? Mitä odotit kasvattajalta? Toteutuiko? Missä kasvattaja on onnistunut? Missä parannettavaa? Onko IH –joukkue-toiminta tai kasvattaja antanut sinulle erityisiä taitoja tai tietoa, joista on hyötyä tulevaisuudessa?

Ystävyyssuhteet /vertaistuki/ sosiaalisuus

Minkälaisia ystävyyssuhteita sinulle muodostui IH aikana? Tapaatko IH-joukkuelaisia toiminnan ulkopuolella? Onko sinulle IH-joukkueen lisäksi muita läheisiä ystävi/ryhmiä/kaveriporukoita joihin kuulut? Toivotko muutoksia sosiaaliseen elämääsi?

Oletko joutunut kiusatuksi koulussa, mikä on ollut IH:n rooli tässä? Oletko saanut muilta joukkueen jäseniltä tukea elämän hankalina aikoina (pois lukien kasvattaja)? Mitä olet voinut antaa joukkuekavereillesi toiminnan myötä? Mitä olet tuonut mukana joukkueeseen?

Mikä teitä joukkueessa on erityisesti yhdistänyt? Miltä sinusta tuntuisi mennä johonkin muuhun urheilujoukkueeseen? Voisiko harrastaminen olla samanlaista?

Aiotko tavata kun joukkue toiminta päättyy?

Perhe

Keiden kanssa asut/ketä perheeseesi kuuluu?

Miten kuvailisit suhdettasi vanhempiisi, entä sisaruksiisi? Minkälaista tukea perheesi on saanut IH:lta? Mitä tukea olisit kaivannut lisää? Onko perhetilanteessasi tapahtunut muutoksia IH:n aikana? Ovatko muutokset olleet myönteisiä? Ovatko vanhempasi osallistuneet IH toimintaan?

Koulu/työ

Miten olet viihtynyt koulussa? Miten IH ja koulu on yhdistetty joukkueessanne? Miten IH:ssa mukanaolo on vaikuttanut koulussa viihtymiseen/läksyjen tekoon, koemenestykseen, koulun mahdolliseen keskeyttämiseen? Oletko saanut koulutyöhön riittävästi tukea? Tai oletko ylipäänsä tarvinnut tukea koulutyöhön? Miten koulusi ja opiskelusi olisivat menneet ilman Iceheartsia?

Onko sinulla suunnitelmia tulevaisuudelle ja onko Icehearts vaikuttanut niihin? Mitä sellaista olet oppinut, josta voi olla tulevaisuudessa hyötyä esimerkiksi koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa?

Harrastus / liikunta

Oliko sinulla liikuntaharrastusta ennen Iceheartsia? Onko sinulla samanaikaisesti muita harrastuksia kuin IH, minkälaisia ne ovat verrattuna IH:iin? Mitä IH:n tuoma liikuntaharrastus on sinulle merkinnyt? Mikä motivoi sinua liikkumaan? Koetko, että olet kehittynyt IH-joukkueesi lajissa? Millainen merkitys tällä on ollut sinulle?

Käytkö säännöllisesti harkoissa ja peleissä? Ovatko liikuntatottumuksesi muuttuneet IH:n myötä? Liikkuisitko ilman IH:ta?

Onko aina pakko pelata, mitä jos sinua ei ole huvittanut pelata? Voiko olla joukkueessa mukana vaikkei pelaa ja käy harkoissa? Minkälaista se on? Voisiko Iceheartsissa olla muutakin toimintaa kuin urheilua?

Oletko ollut mukana IH-leireillä? Miten tärkeänä näet leirit osana IH-toimintaa?

Viranomaiset/palvelut

Oletko ollut tekemisissä IH-toiminnan aikana muiden viranomaistahojen kanssa (esim sosiaalityöntekijät jne.)? Keiden? Millaisia kokemuksia sinulla on erilaisten palveluiden käyttämisestä,

omien asioiden hoitamisesta eri viranomaisten kanssa ja viranomaisyhteistyöstä? Onko Iceheartsilla ollut jokin rooli tässä yhteydessä?

Toimintakyky/elämänlaatu/terveys

Minkälaista hyötyä IH:sta ollut elämässäsi ja arjessasi? Onko jotain elämän osa-alueita missä IH:sta on ollut erityistä hyötyä? Mitkä asiat olisivat toisin, jos et olisi ollut mukana IH -joukkueessa?

Miten Icehearts toiminta on vaikuttanut hyvinvointiisi? Oletko ollut masentunut/ahdistunut IH aikana, oletko saanut siihen apua? Onko IH:ssa mukanaolo vaikuttanut itsetuntoosi/omanarvontuntoosi? Tunnetko itsesi merkityksellisenä?

Joukkueesta luopuminen ja tulevaisuus

Miltä joukkueesta luopuminen tuntuu? Missä olisit nyt jos IH toimintaa ei olisi ollut? Minkälaisia unelmia sinulla on tulevaisuuden suhteen?

Kehittämisideat

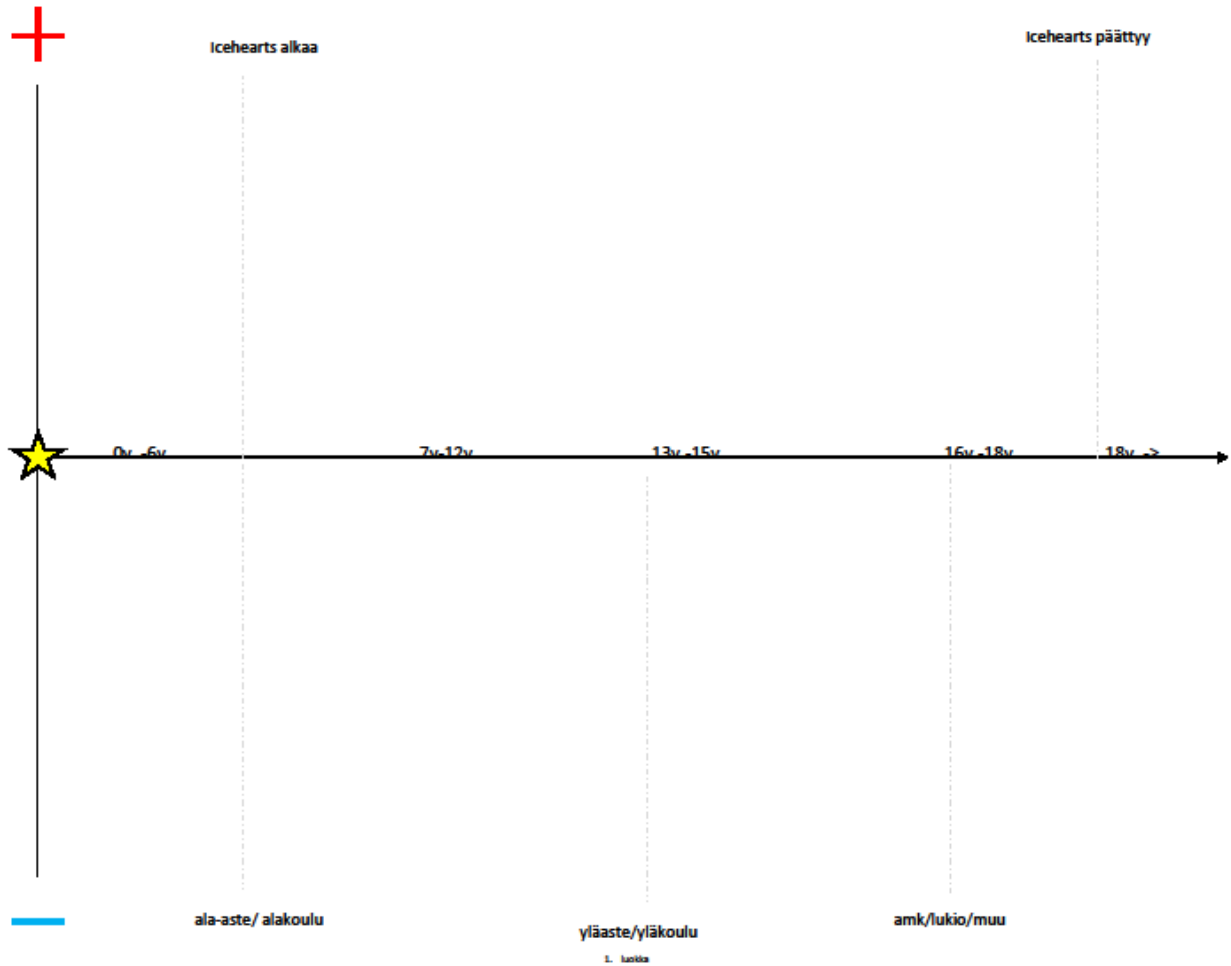
Mitä haluaisit muuttaa tai parantaa IH toiminnassa? Missä IH onnistui, missä ei? Onko sinulla jotain terveisiä aikuisille/päätäjille nuorten asioista tms.?

Elämänjana, (elämän taitekohtien näkökulmasta, vapaa keskustelu) Mitkä ovat elämäsi tärkeitä tapahtumia tähän mennessä? Onko taitekohtiin liittynyt ylimääräisiä haasteita? Mikä on ollut Iceheartsin rooli niissä tilanteissa?

NUORI SAA KEKSIÄ ITSELLEEN ALIAKSEN; KIITOKSET, ANNA YHTEYSTIEDOT, KERÄÄ SUOSTUMUS & ELÄMÄNJANA; PYYDÄ VANHEMPIEN YHTEYSTIEDOT JOS NUORI HALUAA NE ANTAA

Liite 2

Elämänjana



Icehearts -hanke : ELÄMÄNJANA

Päivämäärä _____ haastateltavan alias _____